

- LUONNOS -

**Päijät-Hämeen
hyvinvointialueen
pelastustoimen
palvelutasopäätös**

Voimassa: 1.1.2024 - 31.12.2025

Hyväksyjä:

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen
aluevaltuusto

**Päijät-Hämeen
hyvinvointialue**

Sisällysluettelo

1	KESKEISET LINJAUKSET	5
1.1	Painopisteet ja strategiset päämäärät	5
1.2	Tarpeen, määrän ja laadun määrittelyminen	6
1.3	Tuottamistavan valinta	9
1.4	Tuottamisen ohjaus ja valvonta	11
1.5	Jatkuvan riskien hallinnan menetelmät	11
1.6	Tuottamisen järjestelyt häiriötilanteissa	13
1.7	Tuottamisen järjestelyt poikkeusoloissa	14
2	PÄÄTTYVÄN PALVELUTASOKAUDEN ARVIOINTI.....	16
2.1	Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta	16
2.2	Pelastustoiminta.....	25
2.3	Pelastustoimen suunnitelmat	31
2.4	Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta	32
2.5	Väestönsuojeluun varautuminen	33
3	RISKIANALYYSIN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	36
4	PALVELUTASOA KOSKEVAT PÄÄTÖKSET PALVELUITTAIN	47
4.1	Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta	47
4.1.1	Pelastustoimelle kuuluva ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä	47
4.1.2	Palontutkinta	52
4.1.3	Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemisessä	54
4.1.4	Onnettomuuskehityksen seuranta	59
4.1.5	Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen varmistaminen	60
4.1.6	Valvontatehtävät.....	60
4.1.7	Valmiuden tarkastaminen	64
4.1.8	Muut onnettomuuksien ehkäisyn ja valvonnan palvelut (ei pelastuslainsäädännön edellyttämät tehtävät, esimerkiksi kemikaalilainsäädännön nojalla tehtävä valvontatoiminta)	65
4.2	Pelastustoiminta ja siihen varautuminen	67
4.2.1	Väestön varoittaminen vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittava hälytysjärjestelmä.....	67
4.2.2	Pelastustoiminta	68
4.2.3	Pelastustoiminnan johtaminen.....	94
4.2.4	Aluevaltuuston päätös pelastustoiminnan johtamisesta	95
4.2.5	Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen valvonta	95
4.2.6	Pelastusviranomaisen virka-apu muille viranomaisille	96
4.2.7	Osallistuminen pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämään valmiuden ylläpitoon.....	97

4.3	Pelastustoiminnan suunnitelmat.....	98
4.3.1	Hälytysohje.....	98
4.3.2	Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnittelu	99
4.3.3	Yhteistyön suunnittelu pelastustoiminnassa	100
4.3.4	Hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat	101
4.3.5	Erytystä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmat	102
4.3.6	Muut pelastustoimen suunnitelmat (ei asetuksen edellyttämät)	104
4.4	Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta	104
4.4.1	Vapaaehtoisten käyttö pelastustoimen palveluiden tuottamisessa.....	104
4.4.2	Pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan edistäminen	106
4.4.3	Aluevaltuuston päätös pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan edistämisestä.....	107
4.4.4	Sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan terveystarkastukset	107
4.4.5	Sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutus	109
4.4.6	Aluevaltuuston päätös sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutuksesta	110
4.5	Pelastustoimen viranomaisten vastuulla oleva väestönsuojeluun varautuminen	110
4.5.1	Väestönsuojeluun varautumisen edellyttämä suunnittelu.....	111
4.5.2	Väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittaminen	113
4.5.3	Hyvinvointialueen pelastustoimen väestönsuojeluorganisaatio.....	114
4.5.4	Väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaaminen	115
4.5.5	Aluevaltuuston päätös väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaamisesta	115
4.5.6	Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulustarve	115
4.5.7	Aluevaltuuston päätös väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulustarvetta koskevasta palvelutasosta.....	116
4.5.8	Poikkeusolojen johtamisedellytysten varmistaminen	116
4.5.9	Kuntien kanssa tehtävä yhteistyö	117
4.5.10	Muut palvelut (ei pelastuslainsäädännön edellyttämät).....	118
5	KEHITTÄMISSUUNNITELMA	118
6	Palvelutasopäätöksen sisällön perusteet.....	121
6.1	Aluehallintoviraston lausunnon huomioiminen palvelutasopäätöksessä	121
6.2	Sisäministeriön suositusten huomioiminen palvelutasopäätöksessä	121
6.3	Hyvinvointialueen pelastustoimen palvelujen toteutumisesta ja talouden tilasta laatiman vuosittaisen selvityksen huomioiminen palvelutasopäätöksessä (JärjL 13§, 2 mom.).....	121
6.4	Aluehallintoviraston vuosittaisen asiantuntija-arvioinnin huomioiminen palvelutasopäätöksessä (JärjL 14§, 1 mom)	121
6.5	Aluehallintoviraston antamien puutteiden ja epäkohtien korjaamista koskevien määräysten palvelutasopäätöksessä (JärjL 18 §, 2 mom.)	121
6.6	Palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden huomioiminen palvelutasopäätöksessä.....	122

JOHDANTO

Pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyi hyvinvointialueille vuoden 2023 alussa. Päijät-Hämeessä pelastustoimen uudistukseen lähdettiin tilanteesta, jossa Päijät-Hämeen pelastuslaitos oli tuottanut palveluita päijäthämäläisille maakunnallisesti jo vuodesta 2004 alkaen. Pelastuslaitoksen kannalta hyvinvointialuemuutos oli suurelta osin hallinnollinen, sillä pelastustoimen toiminta-alue, tehtävät, asiakkaat ja sidosryhmät pysyivät pääosin ennallaan. Hyvinvointialueelle siirtyessään pelastuslaitoksella oli jo valmiina maakunnallinen palvelurakenne ja toimintamalli.

Hyvinvointialueen pelastustoimen palveluista päätetään aluevaltuuston tekemällä pelastustoimen palvelutasopäätöksellä. Pelastustoimen järjestämisestä säädetyn lain (613/2021) mukaan pelastustoimen palvelutason tulee vastata kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia ja muita uhkia. Edellä mainittuja riskejä ja uhkia tarkastellaan palvelutasopäätöksen perustana toimivassa riskianalyysissä. Vuonna 2023 päivitetty riskianalyysi on tämän palvelutasopäätösasiakirjan liitteenä. Palvelutasosta päätettäessä on otettava huomioon valtioneuvoston vahvistamat pelastustoimen valtakunnalliset strategiset tavoitteet. Pelastustoimen palvelut on suunniteltava ja toteutettava siten, että ne voidaan hoitaa mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ja että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti. Pelastustoimelle lakisääteisesti kuuluvat tehtävät määritellään pelastuslaissa (379/2011).

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen palvelutasopäätösvalmistelu käynnistettiin loppuvuodesta 2022, jolloin valmistelua ohjaavat asetukset ja palvelutasopäätösten arviointiperusteet olivat vielä valmistelussa. Palvelutasopäätösvalmistelua tehtiin alkuvaiheessa vielä muodostumassa olevan ohjauksen varassa. Joulukuussa 2022 Sisäministeriön julkaisi *asetuksen pelastustoimen palvelutasopäätöksestä* (1225/2022), joka säättää palvelutasopäätöksen sisällöstä ja rakenteesta sekä siihen liittyvästä aluehallintoviraston suorittamasta arvioinnista. Asetuksessa veloitetaan hyvinvointialueita laatimaan tai muuttamaan palvelutasopäätöksen sen mukaisiksi viimeistään 1.12.2023. Aluehallintovirasto julkaisi palvelutasopäätösten arviointiperusteet toukokuussa 2023.

Maakunnallisen pelastuslaitoksen aikana - vuosina 2004-2022 - valmisteltiin monta palvelutasopäätöstä. Nyt uuden asetuksen ja muuttuneen poliittisen päätösprosessin myötä valmistelussa edellytettiin osin uudenlaista lähestymistapaa. Oman haasteensa valmisteluun toi muut hyvinvointialueella valmisteltavat asiat, kuten hyvinvointialueen ensi vuoden talousarvio. Palvelutasopäätösvalmistelun näkökulmasta valmisteltavat asiat eivät kaikilta osin edenneet johdonmukaisessa järjestyksessä. Kokemus maakunnallisen pelastustoimen järjestämisestä Päijät-Hämeessä loi kuitenkin hyvän pohjan palvelutasopäätösluonnoksen valmisteluun.

Päijät-Hämeen pelastustoimen palvelutasopäätöksen valmistelu tehtiin edellä kuvatuista lähtökodista. Valmistelun tavoitteeksi asetettiin riskeihin ja alueen palvelutarpeisiin perustuvat, kustannustehokkaasti tuotetut, vaikuttavat ja yhdenvertaiset pelastustoimen palvelut kaikille Päijät-Hämeen asukkaille.

1 KESKEISET LINJAUKSET

1.1 Painopisteet ja strategiset päämäärät

Pelastustoimen valtakunnalliset strategiset tavoitteet ovat keskeinen osa pelastustoimen kansallista ohjausta. Tavoitteiden tarkoitus on ohjata hyvinvointialueiden pelastustoimen järjestämistä ja varmistaa pelastustoimen palvelujen järjestäminen laadukkaasti, yhdenmukaisesti ja kustannusvaikuttavasti. Valtioneuvosto on vahvistanut strategiset tavoitteet pelastustoimelle vuosille 2023-2026. Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 613/2022 6 §:n mukaan tavoitteet tulee ottaa huomioon hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätöstä tehtäessä.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen pelastustoimen palveluiden strategiset päämäärät ja painopisteet on johdettu pelastustoimen valtakunnallisista strategisista tavoitteista (2023-2026) ja Päijät-Hämeen hyvinvointialuestrategiasta (2023-2025).

Pelastustoimen vastuulle kuuluvat palvelut toteutuvat Päijät-Hämeessä vaikuttavasti, yhdenvertaisesti, saavutettavasti ja laadukkaasti, ja ne tuotetaan kustannustehokkaasti.

Pelastustoimen palveluiden vaikuttavuus muodostuu turvallisuuden ja hyvinvoinnin lisääntymisestä. Palveluiden yhdenvertaisuus ja saavutettavuus varmistetaan palveluiden yhtenäisillä suunnittelu- ja toteutusperusteilla, riittävän kattavalla palveluverkostolla ja toimivilla sähköisillä palveluilla. Palveluiden laatua, vaikuttavuutta ja asiakas- ja sidosryhmäkokemusta arvioidaan aktiivisesti. Palveluiden järjestämisessä ja kehittämisessä tavoitellaan kustannustehokkuutta.

Onnettomuuksien ehkäisyn palveluita toteutetaan riskiperusteisesti ja vaikuttavasti jatkuvasti kehittyvässä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Pelastustoimi tekee läheistä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa riskien tunnistamiseksi, onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja alueen väestön turvallisuuden parantamiseksi. Palveluita ja voimavaroja kohdennetaan tarveperusteisesti. Toimintaympäristön analysointia tehdään jatkuvasti palvelutarpeissa ja palvelutuotannon suorituskyvyssä tapahtuvien muutosten tunnistamiseksi ja palveluratkaisujen tekemiseksi. Palveluita kehitetään kustannustehokkaasti toimintaympäristön vaatimusten ja mahdollisuuksien mukaan.

Alueen pelastustoimella on välitön kyky toimia suunnitellusti kaikissa turvallisuustilanteissa, ja sen valmius ja varautuminen mahdollistavat väestön suojaamisen kaikissa olosuhteissa.

Pelastustoimen palveluiden järjestämisessä varaudutaan normaaliolojen lisäksi palveluiden tuotantoon myös yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Näihin varautuminen edellyttää laajaa suunnittelua, materiaalista varautumista, yhteistoimintaa muiden toimijoiden kanssa ja riittäviä resursseja. Pelastuslaitos tekee aktiivista yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa maakunnallisen varautumisen ja valmiussuunnittelun kehittämiseksi.

Pelastustoimen palvelut säilyvät turvallisuuden lähipalveluina - sähköisiä palveluja kehitetään tukemaan alueen asukkaiden ja toimijoiden omatoimista varautumista.

Tehokas ja vaikuttava pelastustoiminta perustuu nopeasti onnettomuus- tai tulipalopaikalle saapuvaan apuun. Sen edellytyksenä on riittävä riskeihin perustuva pelastustoiminnan valmius - kattava pelastusasemaverkosto, valmiudessa oleva toimintakykyinen pelastushenkilöstö ja tarpeellinen kalusto mahdollistavat nopean avunsaannin kiireellisissä hätätilanteissa hyvinvointialueen eri osissa. Onnettomuuksien vähentämiseen tähtääviä ohjauksen ja neuvonnan palveluita kehitetään vastaamaan toimintaympäristön muuttuvia tarpeita. Asukkaiden ja toimijoiden omatoimista varautumista tuetaan, tavoitteena on lisätä maakunnan valmiuksia häiriötilanteiden ja poikkeusolojen varalle. Sähköisten palveluiden kehittäminen tuo palveluita asiakkaiden saataville asuinpaikasta riippumatta.

Pelastustoimen resurssit ovat riittävät, investoinnit tukevat palvelutuotannon vaikuttavuutta ja toimialan henkilöstö on hyvinvoivaa, motivoitunutta ja osaavaa.

Pelastustoimen resurssoinnin tulee olla riittävä palvelutasopäätöksessä päätettyjen palveluiden tuottamiseen. Toimialan investointeja suunnitellaan ja toteutetaan kansalliset, alueelliset ja paikalliset tarpeet ja uhkat huomioiden. Investoinnit tukevat palvelutuotannon vaikuttavuutta. Pelastustoimen palvelujen yhdenvertaisuus ja vaikuttavuus edellyttää riittävää määrää osaavaa henkilöstöä. Henkilöstön hyvinvointia ja kehittymistä johdetaan hyvinvointialuestrategian tavoitteiden mukaisesti - tavoitteena asema alan parhaan julkisena työpaikkana. Pelastustoimen työpaikkojen vetovoimaa lisätään henkilöstön työkyvystä, hyvinvoinnista ja kehittymismahdollisuuksista huolehtimalla.

Pelastustoimen palveluita kehitetään suunnitelmallisesti alueen tarpeiden ja pelastustoimen valtakunnallisten tiedolla johtamisen tavoitteiden suunnassa.

Palveluita kehitetään toimintaympäristön, asiakkaiden ja sidosryhmien muuttuvien tarpeiden mukaisesti. Jatkuvalle riskien hallinnan prosessilla tunnistetaan kansallisissa, alueellisissa ja paikallisissa uhkissa ja riskeissä, asiakkaiden ja sidosryhmien palvelutarpeissa sekä palvelutuotannon suorituskyvyssä tapahtuvia muutoksia. Palvelutuotantoa uudistetaan ja voimavaroja ohjataan toimintaympäristön tarpeiden mukaan. Päijät-Hämeen hyvinvointialueen pelastuslaitos on mukana pelastustoimen valtakunnallisessa kehittämistyössä.

1.2 Tarpeen, määrän ja laadun määrittäminen

Hyvinvointialueen tulee määrittellä järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden tarve, määrä ja laatu (HvalL 7 § 1 mom., 2 kohta). Pelastustoimen järjestämisestä säädetyn lain 613/2021 mukaan pelastustoimen palvelutason tulee vastata kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia ja muita uhkia, lisäksi on huomioitava valmiuslain (1552/2011) mukaiset poikkeusolot ja niihin varautuminen.

Päijät-Hämeen pelastustoimen palvelutaso perustuu pelastuslaitoksen riskianalyyssissä 2023 (liite 1) tarkasteltuihin kansallisiin, alueellisiin ja paikallisiin riskeihin ja uhkiin. Riskianalyyssissä tarkastellaan päivittäisten onnettomuuksien lisäksi yhteiskunnallisiin häiriötilanteisiin ja valmiuslain (1552/2011) mukaisiin poikkeusoloihin liittyviä riskejä. Tunnistetut riskit ja uhkat muodostavat pelastustoimen palvelutarpeen.

Palveluiden määrällisenä tavoitteena on vastata riskianalyysissä tunnistettuihin riskeihin ja uhkiin kaikissa tilanteissa.

Pelastustoimen palvelutuotanto jaetaan onnettomuuksien ehkäisyn (OE), pelastustoiminnan ja väestönsuojeluun varautumisen palvelukokonaisuuksiin. Kokonaisuuksien kohdentuminen tunnistettuihin riskeihin ja uhkiin esitetään riskianalyysin luvussa 5.

Onnettomuuksien ehkäisy

Onnettomuuksien ehkäisyn (OE) palvelut pyrkivät vastaamaan ennakoivasti ja monipuolisesti alueen riskeihin. Niiden tavoitteena on vähentää alueella tapahtuvia tulipaloja ja onnettomuuksia, minimoida onnettomuuksista aiheutuvia vahinkoja, luoda edellytyksiä tehokkaalle pelastustoiminnalle ja lisätä alueen väestön ja toimijoiden turvallisuustietämystä ja valmiuksia onnettomuustilanteissa toimimiseen. Pelastuslaitos tekee monipuolista onnettomuuksien ehkäisyyn tähtäävää yhteistyötä muiden viranomaisten ja alueen toimijoiden kanssa. Onnettomuuksien ehkäisyn keinojen kohdentuminen tunnistettuihin riskeihin on esitetty riskianalyysin luvussa 5.

OE-palveluiden voimavarat on mitoitettu riskianalyysin ja palvelutasopäätökseen kirjattujen palvelutavoitteiden perusteella. Lait tai asetukset eivät aseta selkeitä määrällisiä tavoitteita tuotettaville onnettomuuden ehkäisyn palveluille: palveluiden tulee vastata alueella esiintyviin riskeihin. Palvelutasopäätöksessä asetetut tavoitteet - päätetty palvelutaso - vaikuttavat tarvittavien voimavarojen määrään. Pelastustoimella on myös valtakunnallisesti sovittuja periaatteita, joita pelastuslaitokset noudattavat esimerkiksi yritysten ja laitosten riskiperusteisessa valvonnassa (valvontavälien määrittäminen eri kohdetyypeille). Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen pitkä kokemus maakunnallisten onnettomuuksien ehkäisyn palveluiden tuottamisesta on osaltaan auttanut tarvittavien resurssien määrittelyssä. Mitoitusperusteena on käytetty aiemmilta vuosilta saatua tietoa esim. ohjauksen ja neuvonnan palvelutarpeista, asiantuntijapalveluiden kysynnästä, muiden viranomaisten kanssa tehtävän yhteistyön vaatimasta työmäärästä ja turvallisuusviestinnän toteuttamiseen vaadittavista resursseista. Mitoitukseen on käytetty tehtävien vaatiman työajan laskentaan silloin kuin tehtävien vaatima työaika on voitu laskea aiempien vuosien perusteella. Muiden - vaikeammin ennakoitavien - tehtävien osalta mitoitukseen käytetään arviota tehtävään tarvittavien voimavarojen määrästä. OE-toimintaan käytettävää henkilöstöresurssia on hankalaa laskea tarkasti, koska palveluita tuotetaan osin pelastustoiminnan henkilöstöresursseilla. Voimavarojen kohdentaminen on tämän takia osin haasteellista. Lisäksi tehtävät nivoutuvat toisiinsa ja muun muassa hälytystehtävässä voidaan antaa asiakkaalle pelastuslain mukaista ohjausta ja neuvontaa.

OE-palveluiden laatu varmistetaan palveluprosesseja kehittämällä, asiakkailta ja sidosryhmiltä saatavan palautteen avulla, henkilöstön koulutuksella ja valvottavien yritysten ja laitosten riskiluvun kehitystä seuraamalla. Palveluiden laatu, yhdenmukaisuus ja yhdenvertaisuus varmistetaan myös pelastuslaitosten välisellä yhteistyöllä. Pelastustoimen omavalvonnan mittareita hyödynnetään laadun ja vaikuttavuuden varmistamiseksi. Onnettomuuksien ehkäisyn palveluiden kuvaus ja resurssit on käsitelty tarkemmin vuosittain laadittavissa valvontasuunnitelmassa ja turvallisuusviestinnän suunnitelmassa.

Pelastustoiminta

Kaikkia onnettomuuksia ei onnistuta koskaan ennaltaehkäisemään. Pelastuslaitoksella tulee olla kyky tehokkaaseen pelastustoimintaan, jolla tarkoitetaan ihmisten ja omaisuuden pelastamista ja onnettomuuksien vaikutusten rajoittamista onnettomuus- ja tulipalotilanteissa.

Pelastustoiminnan palvelut vastaavat onnettomuuksien aiheuttamiin palvelutarpeisiin. Palveluiden kohdentuminen alueen riskeihin on esitetty riskianalyysin luvussa 5.

Pelastustoiminnan palveluiden ja voimavarojen mitoitus perustuu riskianalyysin luvussa 4 esitetyllä tavalla määriteltyjen riskiluokkien (I-IV) riskeihin. Eri riskiluokkiin kuuluvien alueiden - riskiruutujen - määrittely tehdään pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen (21/2012) mukaisesti. Aiempien vuosien tehtävätilastot kuvaavat myös hyvinvointialueella olevaa palvelutarvetta pelastustoiminnan palveluille. Vuosittaisten tehtävien määriä voidaan käyttää hyödyksi arvioitaessa pelastustoimen palveluihin tarvittavia voimavaroja keskimääräisesti. Historiallisen tiedon perusteella tulevia palvelutarpeita on kuitenkin mahdotonta ennustaa tarkasti. Pelastustoimessa joudutaan varautumaan myös sellaisiin uhkiin ja riskeihin, jotka eivät ole onneksi aiheuttaneet tehtäviä aiempina vuosina. Varautuminen lakisääteisten tehtävien hoitamiseen synnyttää kustannuksia riippumatta alueella tapahtuvien onnettomuuksien ja tulipalojen määrästä.

Aiempien vuosien tehtävätilastot kuvaavat myös alueen palvelutarvetta pelastustoiminnan palveluille. Vuosittaisten tehtävien määriä voidaan käyttää hyödyksi arvioitaessa pelastustoimen palveluihin tarvittavia voimavaroja keskimääräisesti. Historiallisen tiedon perusteella tulevia palvelutarpeita on kuitenkin mahdotonta ennustaa tarkasti.

Pelastustoiminnan palveluiden laadun määrittely perustuu muun muassa pelastustoiminnan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettuun lainsäädäntöön ja pelastustoimen suorituskykyvaatimuksiin. Pelastustoimen omavalvonnan mittareita hyödynnetään pelastustoiminnan laadun ja vaikuttavuuden varmentamiseksi.

Varautuminen

Väestönsuojeluun varautumisen palvelut vastaavat poikkeusoloissa pelastustoimen vastuulle kuuluviin tehtäviin ja niihin varautumiseen. Lakisääteisten tehtävien lisäksi pelastuslaitos tukee alueen kuntia niiden valmiussuunnittelussa. Pelastuslaitoksen valmiuspäällikkö toimii maakunnallisen turvallisuus- ja valmiustoimikunnan (PHTURVA) ylläpitäjänä.

Varautumisen voimavarojen mitoitus perustuu alueen palvelutarpeisiin poikkeusoloihin varautuessa ja niiden aikana. Varautumisen voimavarojen mitoitus perustuu tehtäviin tarvittavan työajan määrään. Poikkeusoloissa tarvittavat suunnitelmat ja muu ennakoiva työ tulee tehdä ja resursoida jo normaaliolojen aikana. Pelastuslaitoksella on aiemmin ollut yksi päätoiminen varautumisen virka (valmiuspäällikkö). Varautumiseen ja valmiussuunnitteluun liittyvien tehtävien lisääntyttä pelastuslaitokselle on esitetty perustettavaksi väestönsuojelukoordinaattorin virka.

Varautumisen palvelun laatua määritellään muun muassa pelastuslaitoksen vastuulla olevien suunnitelmien ja yhteistyön toteutumisen kautta. Laadun mittarina voidaan pitää alueen kuntien ja muiden toimijoiden varautumisen tasoa ja sen kehitystä. Omavalvonnan mittareita käytetään myös varautumisen palvelun laadun ja vaikuttavuuden arviointiin ja varmentamiseen.

1.3 Tuottamistavan valinta

Hyvinvointialue vastaa sille kuuluvien palveluiden tuottamistavan valinnasta (Hvall 7 § 1 momentti, kohta 3) ja päättää, millä tavoin pelastuslaitos huolehtii alueellaan sille pelastuslain 27 §:ssä määrätyistä tehtävistä (PelL 27 § 1 momentti).

Pelastustoimen palveluiden tuottamistavan valintaan vaikuttavia tekijöitä ovat mm. lainsäädäntö, pelastustoimen ohjaus (SM), tuottamistapojen kustannukset ja tuottamistapoihin liittyvät erityiskysymykset (mm. henkilöstön saatavuus).

Oma palvelutuotanto

Pelastuslaitos on Päijät-Hämeen hyvinvointialueen pelastustoimen palveluista vastaava hyvinvointialueen toimiala (PelL 2 a § kohta 5). Pelastuslaitos vastaa alueellisten pelastustoimen palveluiden suunnittelusta, organisoinnista, tuottamisesta ja sopimusperusteisesti tuotettaviin palveluihin liittyvistä sopimusten laatimisesta ja ylläpitämisestä palveluita tuottavien kumppanien (alueen sopimuspalokunnat ja niihin verrattavat toimijat) kanssa.

Pelastuslaitos vastaa pelastustoimen viranomaistehtävien hoitamisesta. Viranomaistehtävillä tarkoitetaan merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä, joita ei lain perusteella voida antaa muille kuin viranomaiselle (PL 124 §). Muita tehtäviä voidaan lain mukaan hoitaa myös muuna kuin omana palvelutuotantona. Käytännön syiden takia pelastustoimen palveluiden tuotantotavat ovat kuitenkin osin rajatut.

Sopimusperusteinen palvelutuotanto

Pelastustoimen vastuulle kuuluvia palveluja tuotetaan Päijät-Hämeessä myös sopimusperusteisesti alueen sopimuspalokuntien ja järvipelastusyhdistysten kanssa.

Päijät-Hämeessä on 21 sopimuspalokuntaa. Sopimuspalokunnalla tarkoitetaan vapaaehtoista palokuntaa, joka on tehnyt hyvinvointialueen kanssa sopimuksen pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta (PelL 2 a § kohta 6). Vuonna 2023 allekirjoitettu *sopimuspalokuntien aluesopimus* toimii Päijät-Hämeen hyvinvointialueen sopimuspalokuntatoiminnan perussopimuksena. Sopimuskokonaisuuteen kuuluvat myös palokuntakohtaiset *palokuntasopimukset*, joissa yksittäistä palokuntaa koskevista asioista, kuten pelastustoiminnan vahvuuksista ja lähtövalmiudesta ja mahdollisista toiminnallisista erikoistumisista on sovittu tarkemmin.

Asikkalan sopimushenkilöstöä lukuun ottamatta kaikki Päijät-Hämeen sopimuspalokunnat palokunnat ovat yhdistyksiä. Niiden osalta aluesopimus ja palokuntasopimukset on solmittu kyseisen yhdistyksen ja hyvinvointialueen välillä. Asikkalan puolivakinaisen palokunnan henkilöstön sopimukset hyvinvointialueen kanssa ovat henkilökohtaiset.

Sopimuspalokunnat jaetaan valmiuspaloikiin (9 kpl) ja täydennyspaloikiin (12 kpl). *Valmiuspaloikiinalla* tarkoitetaan pelastustoiminnan ensilähdöstä tietyllä alueella vastaavaa palokuntaa. *Täydennyspaloikiinat* osallistuvat alueen pelastustoimintaan tukemalla sitä monin tavoin. Osa täydennyspaloikiinista on erikoistunut tiettyyn tukitehtävään.

Sopimuspalokuntien valmiuspalokunnat:

- Asikkalan sopimushenkilöstö, Asikkala
- Hartolan palokunta, Hartola
- Kosken vpk, Hollola
- Järvelän vpk, Kärkölä
- Padasjoen vpk, Padasjoki
- Sysmän vpk, Sysmä
- Artjärven vpk, Orimattila
- Iitin vpk, Iitti
- Vuolenkosken vpk, Iitti

Sopimuspalokuntien täydennyspalokunnat:

- Heinolan vpk, Heinola
- Vierumäen vpk, Heinola
- Hakosilta-Nostava vpk, Hollola
- Herralan vpk, Hollola
- Keski-Hollolan vpk, Hollola
- Vesikansan vpk, Hollola
- Ahtialan vpk, Lahti
- Harjunalustan VPK, Lahti
- Lahden vpk, Lahti
- Villähteen vpk, Lahti
- Renkomäen vpk, Lahti
- Pennalan vpk, Orimattila

Sopimuspalokunnat tuottavat pelastustoiminnan palveluja toiminta-alueellaan. Aluesopimuksen allekirjoittanut palokuntayhdistys ja henkilökohtaisen sopimuksen tehnyt henkilöstö ovat sitoutuneet huolehtimaan pelastuslain 32 §:ssa tarkoitettujen **pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien** hoitamisesta alueellaan erikseen laaditun vaste-ehdotuksen mukaisesti. Lisäksi ne ovat sitoutuneet hoitamaan niiden vastuulle kuuluvia tehtäviä Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen laatiman öljyntorjuntasuunnitelman mukaisesti. Erillistehtävistä on sovittu tarkemmin palokuntakohtaisissa palokuntasopimuksissa.

Alueen järvipelastusyhdistykset (Lahden järvipelastajat ja Heinolan järvipelastajat) tuottavat omalta osaltaan pelastustoimintaa Päijät-Hämeen järvialueilla hyvinvointialueen pelastuslaitoksen kanssa tekemänsä sopimuksen mukaisesti.

Sopimuspalokunnat tekevät osan **palontutkinnan** tehtävistä. Sopimuspalokuntien tehtäviin hälytetään aina pelastuslaitoksen viranhaltija, päivystävä palomestari P31 tai P32. Palomestari johtaa tilannetta ja suorittaa tarvittaessa myös palontutkinnan (I taso) kohteessa. Jos palomestari johtaa tilannetta etänä tilannepaikalle saapumatta, suorittaa sopimuspalokunnan yksikönjohtaja I tason palontutkinnan kohteessa ja raportoi tarvittavat tiedot päivystävälle palomestarille.

Sopimuspalokunnat osallistuvat pelastuslain 27 §:n 1 momentin mukaiseen alueella tapahtuvaan onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvään **turvallisuusviestintään** pelastuslaitoksen laatiman ja yhteisesti hyväksytyyn vuosittaisen turvallisuusviestintäsuunnitelman mukaisesti.

1.4 Tuottamisen ohjaus ja valvonta

Pelastuslaitoksen omavalvonta perustuu lakiin pelastustoimen järjestämisestä (613/2021; 16 §) sekä Sisäministeriön asetukseen hyvinvointialueen pelastustoimen omavalvonnasta (tulossa). Pelastustoimen omavalvontaa toteutetaan hyvinvointialueen omavalvonnassa kokonaisprosessin osana ja omavalvontaohjelman linjauksia soveltaen.

Pelastustoimen omavalvontaa suunnitellaan pelastustoimen palvelutasopäätökseen pohjalta ja se kohdentuu palveluiden strategisten tavoitteiden ja kehittämistavoitteiden toteutumisen valvontaan. Ensivaiheessa omavalvonta painottuu palveluiden johtamisen toimintamallin sekä palveluiden laadun, saatavuuden ja vaikuttavuuden varmistamiseen. Hyvinvointialueen omavalvontaohjelman mukaan hyvinvointialueen turvallisuuden ja varautumisen lautakunta vastaa pelastustoimen palvelutason toteutumisen arvioinnista ja valvonnasta.

Pelastustoimen omavalvontaohjelma (/suunnitelma) tehdään syksyn 2023 aikana. Suunnittelutyön pohjana käytetään pelastuslaitosten TKI-verkoston sihteeristön laatimaa pelastustoimen omavalvontaohjelman mallipohjaa ja siinä huomioidaan tulevan sisäministeriön asetuksen vaatimukset pelastustoimen omavalvontaohjelmalle. Omavalvonnassa kehittäminen edellyttää pelastuslaitokselta aktiivista osallistumista hyvinvointialueen omavalvonnassa ydinryhmän työskentelyyn, sisäministeriön johtamaan pelastustoimen suunnittelu- ja ohjausjärjestelmän käyttöönottoon ja tiivistä yhteistyötä Hyvinvointialueen tietohallinnon tietojohtamisen tiimin kanssa tietoaineistojen tuottamiseen ja esittämiseen liittyen. Pelastustoimen palvelutuotannon omavalvontaa käynnistyy vuoden 2024 ensimmäisellä puoliskolla (suunniteltu aikataulu).

Omavalvonnassa tuotettavaa tietoa hyödynnetään pelastustoimen strategisten tavoitteiden, järjestämistehtävän, palvelutuotannon sekä toiminnan kehittämiseksi asetettujen tavoitteiden täyttymistä arvioitaessa. Pelastustoimen ja siviilivalmiuden suorituskyky ja suunnitteluperusteet - hankkeessa tuotettujen tietoperusteiden mukaisesti tietoa voidaan verrata muita hyvinvointialueita koskevaan tietoon. Paikallisesti omavalvonnalla tuotettua tietoa hyödynnetään pelastustoimen tietojohtamisessa toiminnan, tuotannon ja talouden ohjauksen, johtamisen, kehittämisen ja päätöksenteon tukena sekä palvelutuotannon puutteellisuuksien korjaamisessa.

Omavalvontaohjelma sekä omavalvontaohjelman toteutumisen seurantaan perustuvat havainnot ja niiden perusteella tehtävät toimenpiteet julkaistaan julkisessa tietoverkossa hyvinvointialueen toteutustavan mukaisesti.

1.5 Jatkuvan riskien hallinnan menetelmät

Yhteiskunta - pelastustoimen toimintaympäristö - on jatkuvassa muutoksessa. Muuttuvassa ympäristössä tehokkaasti toimiminen edellyttää pelastustoimelta kykyä ympäristössä tapahtuvien muutosten tunnistamiseen, niiden vaikutusten arvioimiseen ja tarvittavien toiminnallisten (palvelu-, voimavara- jne) muutosten tekemiseen. Toimintaympäristöstä nousevien muutospaineiden varhainen tunnistaminen edellyttää toimivaa prosessia toimintaympäristöön liittyvän tiedon keräämiseksi, analysoimiseksi ja tarvittavien päätösten tekemiseksi.

Pelastuslaitoksen riskianalyysi kuvaa pelastustoimen toimintaympäristöä, kun tarkastellaan pelastustoimen palvelutarpeiden muodostumista riskien ja uhkien muodossa. Se kuvaa sellaisia kansallisia, alueellisia ja paikallisia uhkia ja riskejä, sekä niiden muutoksia, joihin pelastustoimessa

tulee varautua. Riskianalyysin pitäminen ajantasaisena vaatii selkeän prosessin, jolla toimintaympäristöä analysoidaan ja muutokset palvelutarpeissa ja pelastuslaitoksen suorituskyvyssä (mm. osaaminen, voimavarat, kalusto jne.) voidaan arvioida palvelutuotannon ohjaamiseksi.

Pelastuslaitoksen riskien hallinnan prosessin vaiheet:

1. Tilannekuvatoiminto

- Tiedon kerääminen ja analysointi
- Palvelutarpeiden muutosten tunnistaminen
- Riskianalyysin, sisäisten ohjeiden jne. ylläpito

2. Palveluiden ohjaus (operatiivinen ja strateginen)

- Palveluratkaisujen suunnittelu
- Palvelutuotannon muutokset ja voimavarojen kohdentaminen muuttuneiden tarpeiden mukaan

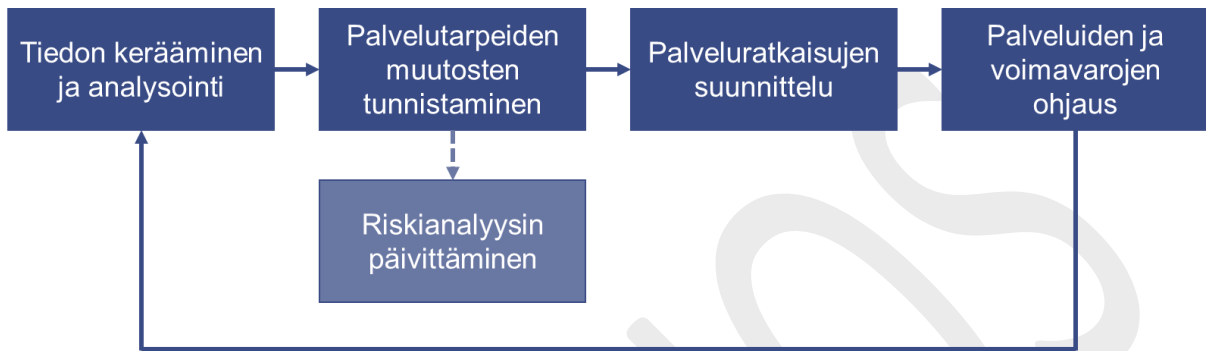
Tilannekuvan ylläpito on jatkuva prosessi ja osa normaalia pelastuslaitoksen toimintaa. Tilannekuvaa pidetään yllä keräämällä ja analysoimalla eri lähteistä saatavaa tietoa. Pelastuslaitos on mukana monissa alueellisissa, maakunnallisissa ja valtakunnallisissa viranomaistyöryhmissä ja muissa verkostoissa, joissa tapahtuvasta tietojen vaihdosta saadaan tietoa pelastustoimen toimintaympäristön tilasta ja muutoksista. Etelä-Suomen aluehallintoviraston valmiustoimikunta, Hyvil Oy:n kumppanuusverkosto ja maakunnallinen turvallisuus- ja valmiustoimikunta PHTURVA ovat esimerkkejä tilannekuvan muodostamiseen käytettävistä yhteistyöryhmistä.

Tilannekuvan ylläpidon tavoitteena on jatkuvasti arvioida pelastuslaitoksen suorituskyvyn ja toimintaympäristön palvelutarpeiden välistä suhdetta sen varmistamiseksi, että pelastustoimi pysyy suorituskykyisenä sille kuuluvien tehtävien hoitamiseen. Pelastustoimen palvelutarpeet määritellään sellaisten riskien ja uhkien perusteella, joihin pelastustoimessa tulee varautua. Palveluiden sisältö ja muoto on pitkälti määritelty laissa ja asetuksissa, joten mahdollisuudet palvelumuotoiluun on osin rajatut. Tämän takia palvelutarpeiden määrittelyn keskeisin tavoite on kyetä mitoittamaan lakisääteiset ja mahdolliset muut palvelut oikein. Laki velvoittaa mitoittamaan pelastustoimen palvelut riskejä ja uhkia vastaavasti. Alueellisten ja kansallisten riskien muutosten vaikutukset tulee käsitellä ja niiden vaikutukset palvelutarpeisiin tulee tunnistaa, jotta pelastustoimen suorituskyvyn turvaavia muutoksia voidaan tehdä ajoissa ja ennakoivasti tarpeiden mukaan. Pelastuslaitoksen riskianalyysi päivitetään, jos havaitut muutokset edellyttävät sitä. Riskien määrittämisen prosessia ja onnettomuuksiin varautumista kuvataan pelastuslaitoksen riskianalyysissä.

Tilannekuvan myötä syntyneitä arviota sovitetaan yhteen pelastuslaitoksen toimintaa ohjaavien suunnitelmien (esim. valvontasuunnitelma) kanssa. Muutosten myötä onnettomuuksien ehkäisyn resursseja ja työtä voidaan kohdentaa vastaamaan paremmin muuttuneisiin uhkiin. Pelastuslaitos on mukana monissa alueellisissa työryhmissä, joissa sen yhtenä tehtävänä on arvioida alueellisten muutosten (mm. kaavoitus, rakentaminen) vaikutuksia alueen riskeihin, pelastustoimen suorituskykyyn ja siltä tarvittavien palveluiden määrään ja laatuun.

Palveluiden ja voimavarojen ohjausta tehdään tilannekuvan perusteella sekä lyhyellä ja keskipitkällä (operatiivisella) että pitkällä (strategisella) aikavälillä. Voimavaroja kohdennetaan

toimintaympäristön muuttuneiden tarpeiden mukaisesti, tilapäisesti tai pysyvästi. Voimavarojen ohjausta tehdään jatkuvasti osana pelastustoimen palveluiden operatiivista johtamista, esim. pelastustoiminnan yksiköiden väliaikaisia siirtoja alueen sisällä tarvittaessa (valmiussiirto). Pidemmän aikavälin ohjaus on kyseessä esimerkiksi silloin, kun alueen palvelutarpeiden muutos edellyttää lisäresurssien rekrytointia tai uudenlaisen kaluston hankintaa.

Kuva 1. Pelastustoimen riskien hallinnan prosessi

Palvelutasopäätöksen valmistelu on myös tärkeä, palveluiden strategiseen ohjaukseen liittyvä vaihe, jossa pelastustoimen palveluille luodaan tavoitteellinen ja toiminnallinen kehys painopisteineen useamman vuoden ajanjaksolle.

1.6 Tuottamisen järjestelyt häiriötilanteissa

Häiriötilanteella tarkoitetaan *uhkaa tai tapahtumaa, joka vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja tai strategisia tehtäviä ja jonka hallinta edellyttää viranomaisten ja muiden toimijoiden tavanomaista laajempaa tai tiiviimpää yhteistoimintaa tai viestintää.* (Valtioneuvoston periaatepäätös yhteiskunnan turvallisuusstrategiasta 2.11.2017, s. 97)

Valmiuslain 12 § mukaan hyvinvointialueiden tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa. Varautumisvelvollisuuden voidaan katsoa koskevan myös häiriötilanteisiin varautumista. Pelastustoimen palvelut pyritään järjestämään siten, että palvelujen jatkuvuus voidaan varmistaa myös häiriötilanteessa.

Häiriötilanne ei oikeuta palvelutasopäätöksessä päätetyn tai lain mukaisen palvelutason alentamiseen, mutta se saattaa edellyttää voimavarojen väliaikaista, normaalista poikkeavaa kohdentamista. Pelastuslain 32 § (4 momentti) mahdollistaa pelastustoiminnan tehtävien asettamisen kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen olosuhteiden vaatiessa. Toimenpiteen tarkoituksena on varmistaa aina välittömästi ihmisten turvallisuuteen ja terveyteen vaikuttavien palveluiden saatavuus. Tilanteessa, jossa joitakin palveluja joudutaan siirtämään myöhemmin palveluiden priorisoinnin seurauksena myöhemmin suoritettavaksi, tulee siirretyt tehtävät hoitaa ilman tarpeetonta viivytystä käytettävissä olevien voimavarojen mukaan.

Yleiset periaatteet palveluiden tärkeysjärjestykseen asettamiselle häiriötilanteissa:

- Pelastustoiminnan palvelut turvataan ensisijaisesti kaikissa tilanteissa.

- Onnettomuuksien ehkäisyn palveluita (valvonta, asiantuntijapalvelut, turvallisuusviestintä) voidaan tarpeen vaatiessa siirtää myöhemmin hoidettaviksi, jos pelastustoiminnan turvaaminen sitä edellyttää.

Pelastuslaitoksen valmiuden tasoa voidaan tarvittaessa muuttaa häiriötilanteiden aikaisia tarpeita paremmin vastaavaksi. Valmiuden tasot ja sen muuttamisen perusteet on määritelty pelastuslaitoksen sisäisissä toimintaohjeissa. Häiriötilanne voi edellyttää pelastuslaitoksen johtokeskuksen perustamista. Johtokeskuksen vastuulla on pelastuslaitoksen alueella onnettomuustilanteen kokonaisvaltainen johtaminen, kokonaisvalmiuden ylläpitäminen, yhteistoimintaviranomaisten, muiden yhteistoimintatahojen ja asiantuntijoiden aktivoiminen ja muiden tukitoimintojen suorittaminen häiriötilanteen aikana. Johtokeskus toteuttaa hälytystehtävien kiireellisyys- ja tärkeysjärjestysluokittelua.

Tarvittaessa palveluja voidaan hoitaa myös poikkeavin järjestelyin häiriötilanteesta johtuvasta syystä. Pelastustoiminnan valmiutta voidaan korottaa tarvittaessa. Valmiuden säätelyn toimintamalli käsitellään kohdassa 4.2.2.2.

1.7 Tuottamisen järjestelyt poikkeusoloissa

Hyvinvointialueen tulee varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluun sekä muilla toimenpiteillä (ValmL 1552/2011; 12 §).

Valmiuslain 3 §:n mukaisia poikkeusoloja ovat mm. 1) Suomeen kohdistuva aseellinen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettava hyökkäys ja sen välitön jälkitila; 2) Suomeen kohdistuva huomattava aseellisen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavan hyökkäyksen uhka, jonka vaikutusten torjuminen vaatii tämän lain mukaisten toimivaltuuksien välitöntä käyttöön ottamista; 3) väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti vaarantuvat; 4) erityisen vakava suuronnettomuus ja sen välitön jälkitila; 5) vaikutuksiltaan erityisen vakava suuronnettomuutta vastaava hyvin laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti. Poikkeusoloiksi voidaan katsoa muukin uhka, toiminta, tapahtuma tai näiden yhteisvaikutus, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti ja laajamittaisesti estyvät tai lamaantuvat tai joka muulla näihin vakavuudeltaan rinnastuvalla tavalla erityisen vakavasti ja olennaisesti vaarantaa yhteiskunnan toimintakykyä tai väestön elinmahdollisuuksia.

Valmiuslain 3 § 1 ja 2 kohdan mukaisissa poikkeusoloissa, aseellisessa tai siihen rinnastettavassa hyökkäyksessä tai sen uhasa, pelastuslaitoksen toimintoihin kohdistuu merkittävää painetta jo säädöstenkin perusteella erityisesti väestönsuojelun ja pelastustoiminnan kannalta. Sodan ajan uhkia on käsitelty erillisessä riskianalyyssissä (turvaluokiteltu). Aseellisen voimankäytön tilanteessa pelastuslaitoksen normaaliolojen resurssit toimivat pohjana laajentuville ja muuttuville toiminnoille (väestönsuojelu, evakuoinnit, pelastustoiminta/maakunnallinen suorituskyky). Pelastustoimen erityisistä toimivaltuuksista poikkeusoloissa säädetään valmiuslaissa.

Poikkeusoloihin liittyviä toimintaympäristön muutoksia ja erityisiä uhkia on käsitelty riskianalyyssissä luvussa 4.5. On syytä huomioida, että normaaliolojen riskit ja palvelutarpeet eivät katoa tai vähene poikkeusoloissa, vaan ne todennäköisesti lisääntyvät. Lisäksi poikkeusoloihin liittyy omia erityisiä riskejä, joihin liittyvä suunnittelu edellyttää resurssointia jo normaaliaikoina. Osa poikkeusoloihin

liittyvistä toimintaympäristön muutoksista voi ilmetä jo ennen varsinaisten poikkeusolojen julistamista (esim. tavaroiden ja materiaalien saatavuuden heikkeneminen) ja niihin varautuminen sitoo voimavaroja jo normaaliolojen aikana. Poikkeusolojen aiheuttamia erityisiä uhkia käsitellään puolustusvoimilta saatujen tietojen perusteella omassa erillisessä riskianalyyysissä. Asiakirja ei ole julkinen.

Pelastuslaitos on varautunut poikkeusoloihin tekemällä tarvittavat suunnitelmat oman toimintansa turvaamiseksi. Pelastuslaitoksen poikkeusolojen organisaatio on määritelty. Siihen kuuluvan henkilöstön osalta tarvittavat henkilövaraukset on tehty ja henkilöstön toimenkuvat on suunniteltu. Valmiutta poikkeusolojen toimintaan siirtymiseen pidetään yllä säännöllisellä harjoittelulla yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Materiaalinen varautumisen osalta pelastuslaitos seuraa pelastustoimen valtakunnallista materiaalsen varautumisen hanketta, jonka tavoitteena on tuottaa perusteita pelastustoimen viranomaisten materiaalsen varautumisen ja huoltovarmuuden valtakunnallisten valmisteluiden ja järjestelyiden vahvistamiseksi ja kehittää ja edistää pelastustoimen kansallista valmiutta. Ruoka- ja polttoainehuollon osalta on tehty suunnitelma.

Valmiuden säätelyn toimintamalli käsitellään kohdassa 4.2.2.2

2 PÄÄTTYVÄN PALVELUTASOKAUDEN ARVIOINTI

Tässä luvussa palvelutason toteutumista arvioidaan ajanjaksolla 2018-2022. Vuoden 2023 lopussa päättävä palvelutasokausi alkoi vuonna 2021, jolloin tehty palvelutasopäätös jatkoi aiempaa palvelutasoa ilman muutoksia. Viiden vuoden tarkastelujakso antaa paremman kuvan palvelutason keskiarvoisesta toteumasta ja laimentaa koronapandemian, erityisesti vuosien 2020 ja 2021 aikana tehtyjen pakollisten toiminnallisten muutosten (mm. hälytysvasteet, valvontatehtävät) vaikutuksia.

2.1 Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta

Pelastuslaitos huolehti pelastuslain 27 §:n mukaisesti alueellaan pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa.

Ohjaus ja neuvonta

Neuvonta on pelastuslaitoksen antamaa paloturvallisuuteen ja kemikaaliturvallisuuteen liittyvää opastusta ja ohjeistusta. Ohjausta ja neuvontaa suoritetaan puhelimitse, sähköpostilla, chatissa, sosiaalisen median kautta, internet-sivujen avulla, sekä myös yleisötapahtumien ja asiakaskäyntien yhteydessä.

Päätyvällä palvelutasokaudella ohjausta ja neuvontaa kohdennettiin erityisesti pelastuslain 2 ja 3 luvuissa säädettyihin asioihin, vaarallisten kemikaalien käyttöön ja varastointiin, rakentamisen turvallisuuteen ja yleisötilaisuuksien pelastussuunnitelmien valvontaan.

Taulukko 1. Ohjauksen ja neuvonnan toteuma vuosina 2018-2022

Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Asiakas saa ohjausta ja neuvontaa ajasta ja paikasta riippumatta suoraan henkilökunnalta tai sähköisten palvelujen kautta.	Toteutui	
Pelastuslaitos ohjaa ja neuvoo pelastussuunnitelmien laadintaa valvontatoiminnan yhteydessä sekä asiakaspalvelun avulla (puhelin, sähköposti ja chat). Lisäksi pelastuslaitos ylläpitää internet-sivuilla pelastussuunnitelmiin liittyvää ohjeistusta ja järjestää laadinnan tueksi koulutusta.	Toteutui	
Pelastuslaitos arvioi yleisötapahtumien pelastussuunnitelmat ja antaa niistä asiakkaille kirjallisen palautteen. Arvioinnin yhteydessä pelastuslaitos tekee päätöksen palotarkastuksen tarpeesta.	Toteutui	
Sähköiset palvelut pidetään ajan tasalla ja niitä kehitetään.	Toteutui	
Sosiaalista mediaa käytetään aktiivisesti, ja se huomioidaan eri osastojen viestintäsuunnitelmissa.	Toteutui	

Erityistä asiantuntemusta vaativille tehtäville on nimetty vastuuhenkilöt. (esim. kemikaaliturvallisuus, rakentamisen ohjaus, yleisötilaisuudet, riskiasunnot jne)	Toteutui	
Palvelun tuottamisen voimavarat		
Koko pelastustoimen henkilöstö osallistuu yleiseen ohjaukseen ja neuvontaan osana työtehtäviään.		Toteutui

Turvallisuusviestintä

Pelastuslaitoksen turvallisuusviestinnän päätavoitteena on antaa alueen väestölle tietoja ja taitoja, jotka lisäävät alueen yleistä turvallisuutta ja auttavat ennaltaehkäisemään onnettomuuksia ja minimoimaan niistä aiheutuvia vahinkoja. Turvallisuusviestintää pyritään toteuttamaan monikanavaisesti ja eri kohderyhmien käyttämissä viestintäkanavissa.

Pelastuslaitoksen ja sen yhteistyökumppanien antamalla koulutuksella sekä sosiaalisen median vaikuttavuudella pyrittiin tavoittamaan 20 prosenttia alueen asukkaista (10 % turvallisuuskoulutettuja ja 10 % tavoitettu erilaisissa yleisötapahtumissa ja sosiaalisen median kautta annettavalla turvallisuusviestinnällä).

Taulukko 2. Turvallisuusviestinnän palvelutason toteuma vuosina 2018-2022

Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Turvallisuusviestintäsuunnitelma päivitetään vuosittain.	Toteutui	
Kaikista turvallisuusviestinnän tilaisuuksista tehdään seloste Pronto-tietokantaan.	Toteutui	
Turvallisuusviestinnän tilaisuuksien osallistujille annetaan mahdollisuus antaa palautetta.	Toteutui osin	Palautekanavaa tulee kehittää yleisötilaisuuksien osalta
Pelastuslaitos suuntaa resursseja ja huomioi turvallisuusviestinnän suunnitelmassa pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelman painopisteet: lapset ja nuoret, yhteistyön kehittämisen, välittämisen tunteen vahvistamisen sekä sidosryhmätyön.	Toteutui	
Pelastuslaitoksen ja sen yhteistyökumppanien antamalla koulutuksella sekä sosiaalisen median vaikuttavuudella pyritään tavoittamaan 20 prosenttia alueen asukkaista, joista 10 prosenttia on turvallisuuskoulutettuja ja 10 prosenttia tavoitetaan sosiaalisen median(**) kanavien kautta sekä erilaisissa yleisötapahtumissa annettavalla turvallisuusviestinnällä.	Toteutui osin	(*) Korona vaikeutti turvallisuusviestinnän tapahtumien ja koulutusten järjestelyjä vuosina 2020-2022 (**) Some-turvallisuusviestinnän tilastointiin ei ole toimivaa mittaria -> kehitystarve

Turvallisuusviestintäkeinot ovat sellaisia, että ne houkuttelevat kohderymiä osallistumaan ja niiden avulla saadaan annettua mahdollisimman tehokasta turvallisuuskoulutusta. Pelastuslaitos jatkaa ja kehittää sosiaalisen median palveluiden tuottamista.	Toteutui	
Pelastuslaitos osallistuu kaikissa kunnissa 112-päivän viettoon helmikuussa ja Päivä paloasemalla -tapahtumaan marraskuussa. Pelastuslaitos on joka vuosi mukana Raksa-messuilla tai vastaavassa suuressa messutapahtumassa. Jokaisessa kunnassa osallistutaan kesän aikana ainakin yhteen kesätapahtumaan.	Toteutui osin	Yleisötilaisuuksia ei voitu järjestää normaalisti koronan takia.
Palvelun tuottamisen voimavarat		
Pelastuslaitoksella on yksi päätoiminen turvallisuusviestintään varattu henkilö.		Toteutui
Muu henkilöstö tekee turvallisuusviestintää oman työn ohessa turvallisuusviestinnän suunnitelman ja toimenkuvien mukaisesti.		Toteutui
Turvallisuusviestintään arvioidaan käytettävän yhteensä noin 4,5 henkilötyövuotta.		Toteutui Tarkan laskelman tekeminen on haasteellista

Yritysten ja laitosten omatoimista onnettomuuksien ehkäisyä tuettiin antamalla turvallisuuskoulutusta yritysten ja laitosten henkilökuntaan kuuluville. Turvallisuutta tuettiin myös järjestämällä yrityksille tulityökursseja ja asunkeinteistöille suunnattuja turvallisuuspäällikkö- ja väestönsuojeluhoitajan kursseja. Korona-aikaan kursseja ei järjestetty.

Turvallisuusviestinnän yleisötilaisuuksien ja koulutusten osalta päättyvä palvelutasokausi oli haasteellinen vuosina 2020-2022 vallinneen koronatilanteen takia. Yleisötapahtumien järjestäminen oli kokonaan kiellettyä osan seurantajaksosta, ja kokoontumisrajoitukset vaikuttivat tapahtumien henkilömääriin pitkään vielä senkin jälkeen, kun tapahtumien järjestäminen tuli jälleen mahdolliseksi. Pahimpaan korona-aikaan pelastuslaitoksen ulkoisten koulutusten ja kurssien järjestäminen jouduttiin keskeyttämään. Voimavaroja kohdennettiin sosiaalisen median viestintään.

Ennen koronaa (2018-2019) turvallisuusviestinnän määrälliseen väestön tavoittamistavoitteeseen (20 %) päästiin melko hyvin. Koronapandemian alettua keväällä 2020 turvallisuusviestinnän tilaisuuksien järjestäminen jouduttiin keskeyttämään ja koulutuksia siirrettiin verkkovälitteisesti toteutettavaksi mahdollisilta osin. Sosiaalisessa mediassa tehtävän turvallisuusviestinnän lisäämisellä pyrittiin paikkaamaan tilaisuuksien ja koulutusten estymisestä aiheutunutta turvallisuusviestinnän palvelutason heikkenemistä.

Taulukko 3. Turvallisuusviestinnän tilaisuuksien ja koulutusten toteuma 2018-2022 (lähde: Pronto)

Vuosi	Väkiluku	Tilaisuuksien määrä	Osallistujien lukumäärä	Osallistujia väkiluvusta (%)
2022	205 124	170	39 382	19
2021	205 771	148	10 862	5
2020	199 604	140	11 013	6
2019	200 629	397	38 220	19
2018	201 228	397	45 012	22

Taulukossa 3 esitetään turvallisuusviestinnän tilastot vuosilta 2018-2022 tilaisuuksien ja koulutusten osalta. Taulukossa ei ole huomioitu some-turvallisuusviestinnän toteumaa. Sosiaalisen median kanavien kautta toteutetun turvallisuusviestinnän tavoitettavuuslukemat on ilmoitettu taulukossa 4 (ei muuta somea mukana). Sosiaalisen median vaikuttavuuden arviointi alueen väestön määrään suhteutettuna on haasteellista luotettavan seurantamittarin puuttumisen takia. Some-alustoilta saatavat tavoitettavuuslukemat (taulukko 4) antavat huonosti kuvaa palvelun kohdentumisesta alueen väestöön. Tämän takia some-turvallisuusviestinnän vaikuttavuuden arviointia on haasteellista. Taulukko 4 antaa kuitenkin hyvän kuvan some-kanavien merkityksestä ja kehittämisestä osana pelastuslaitoksen turvallisuusviestinnän keinovalikoimaa.

Taulukko 4. Some-turvallisuusviestinnän toteutuma vuosina 2018-2022

Vuosi	Tavoitettavuus	Muutos edelliseen vuoteen verrattuna
2022	638 507	+2 %
2021	625 010	+45 %
2020	429 837	+40 %
2019	307 297	+6 %
2018	289 598	-

Tarkastelujakson osalta voidaan arvioida, että turvallisuusviestinnän 20 % tavoitteeseen päästiin myös vuosina 2019 ja 2022, kun somen kautta toteutettu turvallisuusviestintä huomioidaan. Vuosina 2020 ja 2021 tavoitteesta jäätiin koronasta johtuvien rajoitusten seurauksena.

Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi

Pelastuslain 42 § mukaan pelastuslaitoksen tulee onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi toimia yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja asukkaiden kanssa sekä osallistua paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelu-yhteistyöhön. Yhteistyöllä pyritään ensisijaisesti turvallisuuden tuottamiseen muun muassa vaihtamalla riskitietoja ja toteuttamalla tarvittavia toimenpiteitä, kuten yhteisiä valvontakäyntejä.

Onnettomuuksien ehkäisemiseksi tehtävän yhteistyön painopisteenä oli erityisesti riskiasuntoihin liittyvä yhteistyö, poistumisturvallisuusselvityskohteiden turvallisuuden parantaminen sekä pelastustoimen tarpeiden ja turvallisuusnäkökulmien huomioiminen rakentamisen ohjauksessa. Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätettyjen palvelujen ja niiden tavoitteiden toteumaa on tarkasteltu taulukossa 5.

Taulukko 5. Onnettomuuksien ehkäisemiseksi tehdyn yhteistyön toteuma vuosina 2018-2022

Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Pelastuslaitos ylläpitää ja kehittää yhteistyötä eri viranomaisten ja asiantuntijaverkoston kanssa.	Toteutui	

Pelastuslaitos vaikuttaa osaltaan henkilö-, palo- ja kemikaaliturvallisuuteen antamalla lausuntoja muille viranomaisille lainsäädännön tai viranomaisyhteistyön perusteella.	Toteutui	
Pelastuslaitos osallistuu rakentamisen ohjaukseen ja toimii paloturvallisuuden asiantuntijana siltä osin, kun kunnan rakennusvalvonnan kanssa on sovittu.	Toteutui	
Onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvä yhteistyö kuvataan tarkemmin valvontasuunnitelmassa.	Toteutui	
Yhteistyötä kehitetään painopisteenä riskiasuntoihin liittyvien ongelmien ratkaiseminen, poistumisturvallisuusselvityskohteiden turvallisuuden parantaminen sekä rakentamiseen liittyvien pelastustoimen tarpeiden ja turvallisuuskäytäntöjen huomioiminen.	Toteutui	
Pelastuslaitos osallistuu kumppanuusverkoston onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvien työryhmien ja asiantuntijaryhmien toimintaan.	Toteutui	
Pelastuslaitos tiedottaa muita viranomaisia ja tahoja toimintaansa liittyvistä havainnoista.	Toteutui	
Palvelun tuottamisen voimavarat		
Yhteistyöhön arvioitu resurssi on huomioitu valvonnan yhteydessä ja turvallisuusviestinnän resurssit turvallisuusviestinnän yhteydessä.		

Palontutkinta

Päijät-Hämeen pelastuslaitos suorittaa palontutkintaa pelastuslain 41 §:n mukaisesti. Palontutkinnan tavoitteena on vastaavien onnettomuuksien ehkäisy ja vahinkojen rajoittaminen sekä pelastustoiminnan ja toimintavalmiuksien kehittäminen.

Taulukko 6. Palontutkinnan toteuma vuosina 2018-2022

Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Pelastuslaitos tutkii kaikki rakennuspalot, ja raportoi ne pelastustoimen onnettomuustieto Pronto-järjestelmään.	Toteutui	
Pelastuslaitos ilmoittaa kirjallisesti poliisille tahallisesti tai tuottamuksellisesti aiheutetut tulipalot.	Toteutui pääosin	Toiminnalliset puutteet; ilmoituksia ei tehdä -> kehitystarve
Pelastuslaitos ylläpitää ja kouluttaa tarvittavaa määrää palontutkijoita ja kehittää palontutkintatoimintaa.	Toteutui	
Muuta pelastustoimen henkilöstöä tuetaan ja perehdytetään tason I tutkinnassa.	Toteutui	
Yhteistyötä poliisin kanssa tehdään yhteistyösopimuksen mukaisesti.	Toteutui	

Palontutkijat pitävät henkilökohtaisesti yllä altistumisenseurantapäiväkirjaa.	Toteutui	
Palvelun tuottamisen voimavarat		
Palontutkijoiden suorittamaan palontutkintaan arvioidaan kuluvan 0,5 henkilötyövuotta.		Toteutui

Valvontatehtävät

Päijät-Hämeen pelastuslaitos valvoo alueellaan pelastuslain 78 §:n mukaisesti pelastuslain 2 ja 3 luvun säännösten noudattamista. Pelastuslaitos tekee valvonnan suorittamiseksi palotarkastuksia ja muita valvontatehtävien edellyttämiä toimenpiteitä. Lisäksi laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005) säättää alueen pelastusviranomaiselle valvontatehtäviä.

Pelastuslaitoksella on valvontasuunnitelma valvontatehtävien toteuttamiseksi pelastuslain 79 §:n mukaisesti. Kemikaaliturvallisuuslain mukaiset viranomaistehtävät sisältyvät pelastuslaitoksen valvontasuunnitelmaan. Pelastuslaitoksen suorittama valvonta voidaan jakaa määräaikaiseen ja epäsäännölliseen valvontaan. Määräaikainen valvonta on säännöllistä, määräväleihin suoritettua valvontaa, joka voidaan aikatauluttaa etukäteen. Epäsäännöllinen valvonta käynnistyy esim. asiakkaan, tarkastuslaitoksen tai toisen viranomaisen toimittamasta ilmoituksesta, pöytäkirjasta tai selvityksestä, kantelusta tms.

Pelastuslaitos laatii riskien arviointiin perustuvan valvontasuunnitelman vuosittain. Pelastuslaitos valvoo vuosittain noin 1 000 yritystä ja laitosta, jotka on jaoteltu 12–120 kuukauden valvontaväleille. Pelastuslaitos valvoo vuosittain 10 % asuinrakennusten rakennuskannasta ja 10 % vapaa-ajan asuntojen rakennuskannasta. Pelastuslaitos valvoo vastaanotettujen ilmoitusten ja yhteydenottojen perusteella kaikki niin sanottuun epäsäännölliseen valvontaan kuuluvat tehtävät.

Taulukko 7. Valvonnan toteuma vuosina 2018-2022

Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Pelastuslaitos laatii riskien arviointiin perustuvan valvontasuunnitelman vuosittain.	Toteutui	
Pelastuslaitos valvoo vuosittain noin 1 000 yritystä ja laitosta, jotka on jaoteltu 12–120 kuukauden valvontaväleille.	Toteutui	Keskimääräisesti; vuosien välillä jonkin verran vaihtelua (kts. taulukko 8)
Yritys- ja laitospöytäkirjoissa käytetään arvioivaa palotarkastusmallia.	Toteutui	
Pelastuslaitos kerää yritysten ja laitosten valvonnasta asiakaspalautetta.	Toteutui	
Pelastuslaitos valvoo vuosittain 10 % asuinrakennusten rakennuskannasta ja 10 % vapaa-ajan asuntojen rakennuskannasta.	Toteutui pääosin	Keskimääräisesti; vuosien välillä jonkin verran vaihtelua (kts. taulukko 8). Valvonnan onnistuminen vaatii kesätyöntekijöiden käyttöä.

Pelastuslaitos valvoo tulleiden ilmoitusten ja yhteydenottojen perusteella kaikki niin sanottuun epäsäännölliseen valvontaan kuuluvat tehtävät.	Toteutui	
Yleisötilaisuuksien järjestelyjä ja turvallisuutta valvotaan tapahtumien pelastussuunnitelmien arvioinnin ja valvontakäytien avulla. Internet-sivuilla ylläpidetään yleisötapahtumien järjestäjille turvallisuuteen liittyvää ohjeistusta. Yleisötapahtumien turvallisuuden varmistamiseksi tehdään yhteistyötä tapahtumien järjestäjien sekä eri viranomaistahojen kanssa.	Toteutui	
Poistumisturvallisuusselvityslaitosten poistumisturvallisuutta valvotaan poistumisturvallisuus selvityksien avulla sekä tarvittaessa korjausmääräyksillä.	Toteutui	
Riskiasunnoista tulleiden ilmoitusten perusteella asuntoihin tehdään valvontakäyntejä. Riskiasuntoihin liittyvien ongelmien ratkaisemiseksi tehdään viranomaisyhteistyötä.	Toteutui	
Pelastuslaitos huolehtii antamiensa määräysten jälkivalvonnasta tarvittaessa hallinnollisia pakkokeinoja käyttäen.	Toteutui	
Pelastuslaitos tekee valvonnassa yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa.	Toteutui	
Valvonnan toteutuminen kirjataan valvontaohjelmaan, ja siitä raportoidaan säännöllisesti johtokunnalle sekä vuosittain valtakunnalliseen tietokantaan.	Toteutui	
Palvelun tuottamisen voimavarat		
Pelastuslain ja kemikaalilain mukaiseen valvontatoimintaan sekä onnettomuuksien ehkäisyn yhteistyöhön on käytettävissä 11 henkilötyövuotta.		Toteutui
litin liittymisen myötä resursseja lisätään 1 henkilötyövuodella		

Määräaikainen valvonta on säännöllistä, määrävälein suoritettua valvontaa. Sitä kohdistetaan yrityksiin ja laitoksiin, asuinrakennuksiin ja loma-asuntoihin sekä kemikaaleja käyttäviin toiminnanharjoittajiin. Määräaikaisten palotarkastusten kohteiden valvontaväli määräytyy kohdetyypistä riippuvan riskiluokan ja kohteen arvioinnissa määritellyn riskiluvun perusteella. Yritysten ja laitosten valvontaväli vaihtelee välillä 12–120 kuukautta, asuinrakennusten ja loma-asuntojen valvontavälinä on kymmenen vuotta.

Pelastussuunnitelmavelvollisten asuinrakennusten sekä yritysten ja laitosten pelastussuunnitelmia valvotaan kohteisiin suoritettavien palotarkastusten yhteydessä tai tarvittaessa erillisenä asiakirjavalvontana.

Määräaikaisessa valvonnassa ei ole päästy asetettuihin tavoitteisiin jokaisena seurantavuotena. Yleisimpänä syynä on esim. valvontatyötekevien resurssipula (sairaslomasijaisia ei ole mahdollista käyttää, uusien henkilöiden rekrytointi on hidasta jne.). Myös koronan vaikutukset

näkyvät etenkin asuinrakennusten valvonnassa, joissa valvontatoiminta pientaloissa keskeytettiin kokonaan. Puutteet pyritään kuitenkin aina paikkaamaan seuraavana vuonna kohdistamalla henkilöstön työpanosta enemmän valvontatyöhön. Tämä vaikuttaa kuitenkin aina osaltaan muihin hoidettaviin tehtäviin resurssien kokonaismäärän pysyessä samana. Asuinrakennusten valvonnan onnistuminen edellyttää harjoittelijoiden käyttöä kesätarkastajina. Tältä osin resurssit ovat riittämättömät. AVI:n asiantuntija-arviossa vuodelta 2021 on huomautettu onnettomuuksien ehkäisyyn käytettävien resurssien olevan valtakunnallisen keskiarvon alapuolella.

Taulukko 8. Määräaikaisvalvonta vuosina 2018-2022

Vuosi	Yritykset ja laitokset			Asuinrakennukset			Vapaa-ajan asunnot		
	Valvottavia	Toteuma	Valvonta%	Valvottavia	Toteuma	Valvonta%	Valvottavia	Toteuma	Valvonta%
2022	1162	1102	94,8 %	4997	6740	134,9 %	2517	2265	90,0 %
2021	956	1130	118,2 %	4937	4609	93,4 %	2528	1495	59,1 %
2020	1101	834	75,7 %	4643	4131	89,0 %	2256	1764	78,2 %
2019	1034	1009	97,6 %	4623	4830	104,5 %	2243	2190	97,6 %
2018	944	1024	108,5 %	4156	2985	71,8 %	2226	935	42,0 %

Epäsäännöllisellä valvonnalla tarkoitetaan valvontatoimenpidettä, joka käynnistyy tyypillisesti asiakkaan, toisen viranomaisen tai muun yhteistyötahon tarpeesta. Epäsäännölliset valvontakäynnit sisältävät mm. annettujen määräysten jälkitarkastuksia, yleisötilaisuuksien tarkastuksia ja teematarkastuksia muiden viranomaisten kanssa. Asiakirjavalvonta on valvontaa, jota tehdään pelastuslaitokselle toimitettujen asiakirjojen perusteella. Tällaista valvontaa ovat mm. yleisötilaisuuksien pelastussuunnitelmien valvonta, poistumisturvallisuusselvitysten valvonta ja paloteknisten laitteiden tarkastuspöytäkirjojen perusteella käynnistettävä valvonta. Asiantuntijapalveluita ovat muun muassa pelastuslaitoksen antamat lausunnot eri viranomaisille ja muille tahoille ja tiettyä kohdetta koskevat neuvonnat ja neuvottelut.

Taulukko 9. Epäsäännöllinen valvonta vuosina 2018-2022

Vuosi	Epäsäännölliset valvontakäynnit	Asiakirjavalvonta	Kemikaalilainsäädännön nojalla tehtävät tarkastukset ja päätökset	Asiantuntijapalvelut
2022	1286	777	435	1418
2021	1171	725	730	1704
2020	1171	631	639	1427
2019	1171	779	645	1405
2018	897	708	653	1345

Epäsäännöllisessä valvonnassa resurssipula näkyi etenkin kemikaalivalvonnassa, jossa varsinkin tulleiden kemikaali-ilmoitusten käsittelyssä oli ruuhkaa. Myös annettujen määräysten jälkivalvontaa ei suoritettu kaikkien valvontakohteiden osalta.

Taulukko 10. Onnettomuuksien ehkäisyn kehittämissuunnitelman toteutuminen

Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Pelastuslaitos hyödyntää digitalisaation tarjoamia mahdollisuuksia laajamittaisesti ja innovatiivisesti.	Toteutui	Valtakunnallinen OE-sovellus vasta tulossa, sähköisten palveluiden kehittyminen hidasta
Viestinnän vaikuttavuutta kehitetään.	Toteutui	
Riskiasuntoihin liittyviä ongelmia pyritään ratkaisemaan yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.	Toteutui	
Pelastuslaitos ylläpitää henkilöstön ammattitaitoa ja kehittää osaamisen jakamista, jotta työnkuvat pysyvät mielekkäinä.	Toteutui	
Työn organisointiin ja prosesseihin kiinnitetään huomiota, ja prosesseja kehitetään edelleen asiakasnäkökulma huomioiden.	Toteutui	
Valtakunnalliset linjaukset mm. hallintolain mukaisista kuulemisista sisällytetään toimintaan.	Toteutui osin	Prosessin käyttöönotto aloitettu valvontaa päätyönään tekevistä, muun henkilöstön osalta vielä kesken
Pelastuslaitos seuraa alan kehitystä ja tuo turvallisuusnäkökulmat muiden viranomaisten tietoon	Toteutui	
Rakentamiseen liittyvät uudet teknologiat huomioitava (mm. sähköautot, aurinkovoiman hyödyntäminen)	Toteutui osittain	Valtakunnallisten linjausten saaminen erittäin hidasta. Uusien teknologioiden tuntemus vaatii paljon resursseja.
Rakennusten turvallisuuteen liittyvien järjestelmien osaamisen kehittäminen (suunnittelu, rakentaminen, hoito- ja huolto, käyttö onnettomuustilanteessa).	Toteutui	
Pelastuslaitos hyödyntää palontutkinnan tulokset nykyistä paremmin omassa toiminnassaan ja tehostaa tiedon jakamista yhteistyökumppaneille.	Toteutui	
Valtakunnallisen pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelman tavoitteet sisällytetään toimintaan.	Toteutui	

2.2 Pelastustoiminta

Pelastuslaitos vastaa pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta, kun tulipalo, muu onnettomuus tai niiden uhka vaatii kiireellisiä toimenpiteitä ihmisen hengen, terveyden, omaisuuden tai ympäristön suojaamiseksi tai pelastamiseksi, eivätkä toimenpiteet ole onnettomuuden tai sen uhan kohteeksi joutuneen omin toimin hoidettavissa tai kuulu muun viranomaisen tai organisaation hoidettavaksi.

Pelastustoiminnan toimintavalmiuden arvioinnissa käytetyt käsitteet:

- **Ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaika** lasketaan siitä, kun ensimmäinen yksikkö on vastaanottanut hälytyksen, siihen kun se saapuu onnettomuuspaikalle.
- **Pelastustoiminnan toimintavalmiusaika** tarkoittaa aikaa, joka alkaa ensimmäinen yksikön vastaanottaessa hälytyksen ja päättyy siihen, kun pelastusryhmä aloittaa tehokkaan pelastustoiminnan onnettomuuspaikalla.

Toimintavalmiusaikatavoitteet eri riskiluokkaan kuuluville alueille on määritelty pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen (SM, 21/2012) mukaisesti. Ohjeessa määriteltynä vähimmäistavoitteena on, että kiireellisissä pelastustehtävissä ensimmäinen yksikön saavuttaa riskiruudulle asetetun toimintavalmiusaikatavoitteen vähintään 50 % tehtävistä. Samoin pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoitteeseen tulee päästä vähintään 50 % tehtävistä.

Aluehallintovirasto valvoo vähimmäistavoitteen eli 50 prosentin täyttymistä. Päättyvässä palvelutasopäätöksessä Päijät-Hämeen tavoiteprosentiksi sekä ensimmäisen yksikön että pelastustoiminnan toimintavalmiuden osalta oli päätetty 75 %.

Toimintavalmius I-riskiluokan alueella

Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätetty palvelu:

I-riskiluokan alueella 75 % kiireellisistä tehtävistä ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla **6 minuutin** kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen ja pelastustoiminnan toimintavalmiusaika on **korkeintaan 11 minuuttia**.

Palvelutason katsotaan toteutuneen pääosin päätöksen mukaisesti. Kaikkina vuosina ei päästy 75 % tavoitteeseen.

Taulukko 11. 1. yksikön toimintavalmiusajan (tavoittaminen) toteuma I riskiluokassa vuosina 2018-2022

Vuosi	Tehtävien lukumäärä	Täyttyy (lkm)	Ei täyty (lkm)	Täyttymis-%	Ajan mediaani (mm:ss)
2018	527	373	154	71	5:12
2019	556	415	141	75	5:15
2020	558	444	114	80	5:16
2021	642	440	202	69	5:24
2022	569	398	171	70	5:27

Taulukko 12. Pelastustoiminnan toimintavalmiusajan toteuma I-riskiluokassa vuosina 2018-2022

Vuosi	Tehtävien lukumäärä, joissa toimintavalmiusaika mitattu	Täyttyy (lkm)	Ei täyty (lkm)	Täyttymis-%	Ajan mediaani (mm:ss)
2018	158	129	29	82	10:12
2019	176	145	31	82	10:04
2020	195	142	53	73	10:17
2021	175	136	39	78	10:07
2022	138	105	33	76	10:15

Toimintavalmius II-riskiluokan alueella

Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätetty palvelu:

II-riskiluokan alueella 75 % kiireellisistä tehtävistä ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla **10 minuutin** kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen ja pelastustoiminnan toimintavalmiusaika on **korkeintaan 14 minuuttia**.

Palvelutaso toteutui päätöksen mukaisesti.

Taulukko 13. 1. yksikön toimintavalmiusajan täyttyminen II-riskiluokassa vuosina 2018-2022

Vuosi	Tehtävien lukumäärä	Täyttyy (lkm)	Ei täyty (lkm)	Täyttymis-%	Ajan mediaani (mm:ss)
2018	876	724	152	83	7:16
2019	833	722	111	87	7:05
2020	776	662	114	85	7:12
2021	815	678	137	83	7:35
2022	808	680	128	84	7:20

Taulukko 14. Pelastustoiminnan toimintavalmiusajan täyttyminen II-riskiluokassa vuosina 2018-2022

Vuosi	Tehtävien lukumäärä, joissa pelastustoiminnan toimintavalmiusaika mitattu	Täyttyy (lkm)	Ei täyty (lkm)	Täyttymis-%	Ajan mediaani (mm:ss)
2018	315	271	44	86	11:24
2019	326	280	46	86	11:26

2020	309	260	49	84	11:27
2021	343	291	52	85	11:32
2022	247	217	30	88	11:00

Toimintavalmius III-riskiluokan alueella

Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätetty palvelu:

75 % kiireellisistä tehtävistä ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla **20 minuutin** kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen ja pelastustoiminnan toimintavalmiusaika on **korkeintaan 22 minuuttia**.

Palvelutaso toteutui päätöksen mukaisesti.

Taulukko 15. 1. yksikön toimintavalmiusajan täytyminen III-riskiluokassa vuosina 2018-2022

Vuosi	Tehtävien lukumäärä	Täyttyy (lkm)	Ei täyty (lkm)	Täyttymis-%	Ajan mediaani (mm:ss)
2018	249	246	3	99	8:25
2019	205	205	0	100	8:06
2020	153	150	3	98	8:29
2021	159	159	0	100	9:02
2022	192	189	3	98	8:52

Taulukko 16. Pelastustoiminnan toimintavalmiusajan täytyminen III-riskiluokassa vuosina 2018-2022

Vuosi	Tehtävien lukumäärä, joissa pelastustoiminnan toimintavalmiusaika mitattu	Täyttyy (lkm)	Ei täyty (lkm)	Täyttymis-%	Ajan mediaani (mm:ss)
2018	97	95	2	98	10:09
2019	105	103	2	98	10:15
2020	52	50	2	96	10:16
2021	75	74	1	99	11:40
2022	68	63	5	93	12:31

Toimintavalmius IV-riskiluokan alueella

IV-riskiluokan alueille ei ole päätetty toimintavalmiusaikatavoitetta.

Toimintavalmiuden ruutukohtainen tarkastelu

Edellä esitetyt taulukot antavat kokonaiskuvaa toimintavalmiuden toteutumisesta eri riskiluokan alueilla. Kokonaisuutena palvelut vastaavat hyvin palvelutasopäätöksessä päätettyä toimintavalmiutta. Kuitenkin on syytä huomata, että kaikkina vuosina ei saavuteta 75 %:n tavoitetta 1. yksikön toimintavalmiusaikojen (tavoittaminen) ja pelastustoiminnan toimintavalmiusaikojen osalta. Aluehallintoviraston valvomaan 50 %:n tavoitteeseen kuitenkin päästään kokonaisuutena kaikkina vuosina.

Edellä kuvatut tilastot kuvaavat toimintavalmiuden toteutumisesta eri riskiluokissa kokonaisuutena. Yksittäisten, samaan riskiluokkaan kuuluvien ruutujen välisistä toimintavalmiuden toteuman eroista ne antavat kuitenkin huonosti kuvaa. Riskianalyysin kappaleessa 4.2.2 ja riskianalyysin liitteessä 1 tarkastellaan toimintavalmiuden toteumia riskiruutukohtaisesti. Tarkastelu antaa paremman kuvan toimintavalmiuden toteutumisesta samaan riskiluokkaan kuuluvissa riskiruuduissa alueen eri puolilla. Tarkastelun perusteella ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaika ei ole toteutunut tavoitteiden mukaisesti 15 riskiruudussa. Näistä I-riskiluokan ruutuja on kolme, II-riskiluokan ruutuja on 11 kpl ja III-riskiluokan ruutuja on yksi. Pelastustoiminnan toimintavalmiusaikaan ei päästy 19 ruudussa. Palvelutasopäätöksen mukainen (75%) ensimmäisenä kohteessa olleen yksikön toimintavalmiusaika jäi täyttymättä 45 riskiruudussa.

Yksittäisen tehtävän osalta toimintavalmiusaikatavoitteeseen pääsemiseen vaikuttavia tekijöitä on useita. Toimintavalmiuteen yksittäisellä tehtävällä voivat vaikuttaa esimerkiksi seuraavat tekijät: liikenneuhka, huono ajokeli, lähimmän tarkoituksenmukaisen pelastusyksikön samanaikainen tehtävä muualla, pitkä ajomatka, pitkä sopimuksenmukainen lähtövalmius, virhe tai epäselvyys hätäkeskuksen antamissa lähtötiedoissa, hitaus/puute yksikölle saapumisessa, harjoitustoiminta, muu syy esim. liikenne-este (kiertotie, tien kunnostus tms). Edellä mainituista syistä johtuen ruutukohtainen tarkastelu voi antaa virheellisesti liian heikon kuvan pelastustoiminnan toteutumisesta, erityisesti sellaisissa ruuduissa, joihin on ollut vain joitakin tehtäviä tarkastelujakson aikana. Kaikkia edellä mainittuihin muuttujiin liittyviä tekijöitä ei ole myöskään mahdollista poistaa pelastuslaitoksen toimin.

Päijät-Hämeen alueella on joitakin haasteellisia riskiruutuja, joissa pelastustoiminnan toimintavalmius jää asetetusta tavoitteesta toistuvasti. Tällaisia ruutuja löytyy Heinolan Vierumäellä (II-riskiluokka) ja Orimattilan Pennalassa (II-riskiluokka). Molemmissa tapauksissa alueiden sopimuspalokuntien sopimuksenmukainen lähtövalmius ei riitä toimintavalmiusajan täyttämiseen, tai sopimuksenmukaisen palvelutason toteuttamisessa on haasteita. Lähimmältä päätoimiselta asemalta ei ehditä kohteeseen toimintavalmiusaikojen puitteissa pitkän ajomatkan takia.

Molemmat ongelma-alueet ovat esimerkkejä kuntien kaavoituksen vaikutuksista pelastustoimen toimintavalmiuteen. Alueilla tehtävä toiminta tuottaa hälytyksiä, mutta pelastustoimi ei pysty tuottamaan palvelua alueille riittävän nopeasti, ainakaan nykyisillä resursseilla. Pelastuslaitoksen mahdollisuudet toimintavalmiuden parantamiseen ilman kustannusten kasvattamista ovat hyvin rajatut. Sopimuspalokuntien lisääntyvät toiminnalliset haasteet saattavat vaikeuttaa toimintavalmiustavoitteisiin pääsemistä myös lähitulevaisuudessa.

Pelastustoiminnan johtaminen

Tehokas pelastustoiminta edellyttää toimivaa johtamisjärjestelmää. Pelastuslaitoksen kolmiportainen operatiivinen johtamisjärjestelmä on suunniteltu siten, että sen avulla pystytään selviytymään pelastustoiminnan johtamisesta ja sen edellyttämästä viranomaisyhteistyöstä kaikissa tilanteissa.

Taulukko 17. Pelastustoiminnan johtamisen toteuma vuosina 2018-2022

Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Pelastustoiminnan operatiivinen johtaminen toteutetaan kolmiportaisena johtamisjärjestelmänä, jossa ylimpänä operatiivisena johtajana toimii päällikkövarallaolija (PHP20).	Toteutui	
Päällikkövarallaolija vastaa suuronnettomuus- ja monionnettomuustilanteissa johtokeskuksen perustamisesta sekä resurssien riittävydestä alueen pelastustoimintaan.	Toteutui	
Normaalitilanteiden joukkuelähtöjä johtavat päivystävät palomestarit Lahdesta sekä Heinolasta (PHP31 ja PHP32) tukien ja paikaten tarvittaessa toisiaan.	Toteutui	
Pelastusryhmien johtajina toimivat vakinaisissa yksiköissä ruiskumestarit tai heidän sijaisensa vuorolistan mukaisesti, sopimuspalokunnissa yksikönjohtajat.	Toteutui	

Pelastustoiminnan valmiudet

Pelastussukelluksella tarkoitetaan savu-, kemikaali- ja vesisukellusta. Myös pintapelastus käsitellään tässä kohdassa. Pelastussukellusvalmiudet on suunniteltu pelastussukellusohjeen (SM 48/2007) mukaisesti. Pelastuslaitoksen sisäiset ohjeet täydentävät pelastussukellusohjetta.

Taulukko 18. Pelastussukelluksen järjestelyjen toteuma vuosina 2018-2022

Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Pelastuslaitoksen pelastussukellus on ohjeistettu sisäministeriön antaman pelastussukellusohjeen 48/2007 mukaisesti.	Toteutui	Pelastuslaitoksen sisäiset ohjeet täydentävät
Pintapelastus		
Pelastuslaitos pitää yllä vähintään pintapelastustoimintaa pelastussukellusohjeen mukaisesti koko toiminta-alueella (Pelastussukellusohje 48/2007).	Toteutui osin	Eri sopimuspalokuntien valmiudet erilaiset, koulutustarve

Pintapelastajien sisäistä koulutusta ylläpidetään toimipaikoittain minimissään kahdella vuosittaisella harjoituksella, joista toinen järjestetään talviolosuhteissa. (Pelastussukellusohje 48/2007)	Toteutui	
Pintapelastuskalustoa ylläpidetään tarpeen mukaisilla hankinnoilla riittävän laadukkaalla tasolla. Hankintojen yhteydessä pyritään yhtenäistämään koko alueen pintapelastuskalustoa.	Toteutui	
Vesisukellus		
Pelastuslaitos ylläpitää Lahdessa pelastussukellusohjeen mukaista välitöntä vesisukellusvalmiutta. Heinolassa pidetään yllä mahdollisuutta suorittaa vesisukellusta, mikäli vuorossa on riittävä määrä sukelluskoulutuksen saaneita henkilöitä.	Toteutui	Vesisukeltajia koulutettu tarpeen mukaan
Vesisukeltajien sisäistä harjoittelua ylläpidetään minimissään pelastussukellusohjeen määrittelemä määrä. (Pelastussukellusohje 48/2007).	Toteutui	
Kemikaalisukellus		
Pelastuslaitoksen kaikki toimipaikat varautuvat vaarallisten aineiden käsittelyssä sekä kuljetuksessa tapahtuviin onnettomuuksiin.	Toteutui	Kemikaalisukellusvalmius vakinaisilla toimipaikoilla
Vaarallisten aineiden torjuntatoimista on sovittu naapurialueiden kanssa pitkäkestoisia onnettomuustilanteita varten.	Toteutui	Suunnitelmat tehty
Investointisuunnitelma ja kalustohankinnat toteutetaan siten, että pelastuslaitoksen toiminta-alueella on riittävä kalusto vaarallisten aineiden torjuntaan TOKEVA-ohjeen kalustotaso 3:n mukaisesti.	Toteutui	

Välittömässä valmiudessa olevat yksiköt

Pelastusyksiköiden määrä ja niiden vahvuudet perustuvat alueen riskien arviointiin ja voimassa olevaan toimintavalmiusohjeeseen.

Taulukko 19. Päätoimisen valmiuden ja vahvuuksien toteuma vuosina 2018-2022

Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Asema 10 Paavola, Lahti 1 pelastusryhmä vahvuus 0 + 1 + 3 1 säiliöyksikkö vahvuus 0 + 0 + 1 1 puomitikasyksikkö vahvuus 0 + 0 + 1 1 johtoyksikkö vahvuus 1 + 0 + 1	Toteutui	
Asema 20 Niemi, Lahti 1 pelastusryhmä vahvuus 0 + 1 + 3	Toteutui	

Asema 30 Hollola 1 pelastusryhmä	vahvuus 0 + 1 + 3	Toteutui	
Asema 40 Heinola 1 pelastusryhmä 1 johtoyksikkö	vahvuus 0 + 1 + 3 vahvuus 1 + 0 + 0	Toteutui	
Asema 50 Orimattila 1 pelastusryhmä	vahvuus 0 + 1 + 3	Toteutui	
Asema 60 Nastola, Lahti 1 pelastusryhmä	vahvuus 0 + 1 + 3	Toteutui	
Lisäksi muita kuin edellä mainittuja yksiköitä sopimuksen mukaisessa valmiudessa.		Toteutui	
Alin valmius operatiivisella puolella Lahden Paavolan toimipaikalla on 1+1+6. Heinolan toimipaikalla 1+1+3 ja muilla vakinaisesti miehitetyillä asemilla 0+1+3.		Toteutui	
Pelastuslaitoksella tulee olla valmius tilapäisesti alentaa toimipaikkojen vahvuuksia siirtämällä henkilöstöä yksiköiden välillä kuitenkin niin, ettei palvelutasopäätöksessä olevien pelastusyksiköiden vahvuuksia heikennetä.		Toteutui	Erillisen ohjeistuksen mukaisesti
Pelastuslaitoksen johtokunta voi kuntia kuultuaan alentaa toimipaikkojen vahvuuksia pakottavien syiden niin vaatiessa määrääjäksi.		Toteutui	Ei käytetty
Pelastusjohtaja voi perustellusta syystä pelastuspäällikköä kuultuaan antaa luvan miehittää asemat tilapäisesti alle sovitun alimman valmiuden. Tilapäisen valmiuden alentaminen ei saa kestää yhtäjaksoisesti yli vuorokautta.		Toteutui	Toteutettiin korona-aikana erillisen suunnitelman mukaisesti

2.3 Pelastustoimen suunnitelmat

Pelastuslaki 379/2011 velvoittaa pelastuslaitosta laatimaan pelastustoimessa tarvittavat suunnitelmat. Sisäministeriön astus pelastustoimen suunnitelmista 1368/2018 antaa tarkempia säännöksiä pelastustoimen suunnitelmista sekä niiden sisällöstä ja rakenteesta.

Taulukko 20. Pelastustoimen suunnitelmien toteuma vuosina 2018-2022

Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Pelastustoimen suunnitelmat laaditaan ja ylläpidetään asetuksen 1363/2018 vaatimusten mukaisesti	Toteutui	
Suunnitelmat päivitetään tarvittaessa	Toteutui pääosin	Osa suunnitelmista päivittämättä Yhteiskunnan muuttuminen -> suunnitelmat
Suunnitelmien päivittämisestä vastaavat erikseen nimetyt vastuuhenkilöt	Toteutui	

2.4 Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta

Alueen pelastustoimi voi pelastuslain 25 §:n mukaan käyttää pelastustoiminnassa apunaan sopimuspalokuntia tai muita pelastusalalla toimivia yhteisöjä sen mukaan, mitä heidän kanssaan sovitaan. Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen ja alueen sopimuspalokuntien välinen *aluesopimus* määrittää pelastuslaitoksen ja sopimuspalokuntien keskeiset suhteet, vastuut ja velvollisuudet. Yksittäisen palokunnan lähtövalmiusaika, vahvuudet ja palokunnan erikoistuminen on sovittu palokuntakohtaisesti *palokuntasopimuksessa*.

Sopimuspalokuntien tuottaman pelastustoiminnan palvelutason toteumaa arvioidaan tässä päättyvän palveluskauden osalta kokonaisuutena. Yksittäisten palokuntien valmiuden toteutumista ei tarkastella.

Taulukko 21. Pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan toteuma vuosina 2018-2022

Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Sopimuspalokunnat tuottavat palokuntasopimuksessa sovittua pelastustoiminnan valmiutta	Toteutumisessa puutteita	Vahvuuksissa vaihtelua; vapaaehtoisten väheneminen, Savusukellusvalmius heikentynyt; henkilöstön toimintakyvyn heikkeneminen,
Kehittämissuunnitelma		
Sopimuspalokuntatoiminnan muuttuvat vaatimukset ja haasteet huomioidaan, ja niihin pyritään löytämään ratkaisut ja linjaukset.	Toteutui	
Sopimuspalokuntien erikoistumisia kannustetaan, kehitetään ja hyödynnetään.	Toteutui	
Sopimuspalokuntien toimintaa tuetaan ja kehitetään mahdollisuuksien mukaan.	Toteutui	

Sopimuspalokuntatoiminnan haasteita päättyvällä kaudella

Sopimuspalokuntatoiminta on valtakunnallisestikin tarkasteltuna monien haasteiden edessä. Yksi keskeinen haaste on vapaaehtoisten väheneminen, mikä heikentää palokuntien edellytyksiä tuottaa pelastustoiminnan valmiutta aiempaan tapaan. Täysipäiväinen työssäkäynti tai opiskelu palokuntatoiminnan rinnalla vaikeuttavat toimintaan osallistumista. Nuoria muuttaa pois pienemmiltä paikkakunnilta opiskelujen ja töiden perässä, mikä vaikeuttaa palokuntien mahdollisuuksia löytää uusia harrastajia. Palokunnilla ilmenee eri tasoisia taloudellisia haasteita toiminnan pyörittämiseen harrastajamäärien ja aktiivisuuden vähentyessä.

Edellä mainittuja haasteita ilmenee myös Päijät-Hämeessä. Palokuntien tuottama valmius on heikentynyt jonkin verran tarkastelujakson aikana. Kokonaisuudessa palokuntien tuottama

pelastustoiminnan palvelu arvioidaan vielä kohtalaisen hyväksi, mutta palokuntasopimusten mukaisissa tehtäväkohtaisissa vahvuuksissa on alkanut ilmetä puutteita. Sopimuspalokuntien yksiköiden suorituskyky riippuu hälytykseen osallistuvan henkilöstön määrästä, osaamisesta ja toimintakyvystä. Näiden tekijöiden vaihtelulla on vaikutuksia palvelun laatuun ja yhdenvertaisuuteen.

2.5 Väestönsuojeluun varautuminen

Pelastustoimen viranomaisten on varauduttava toimialaansa kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen riittävin suunnitelmin ja etukäteen tapahtuvin valmisteluin Pelastuslain 64 §:n mukaisesti.

Taulukko 22. Varautumisen toteuma vuosina 2018-2022

Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Väestönsuojelun järjestelyt		
Maakunnassa on alueellinen turvallisuus- ja valmiustyöryhmä	Toteutui	Maakunnassa toimii alueellinen turvallisuus- ja valmiustyöryhmä (PHTURVA)
Valmiuspäällikkö tukee kunta väestönsuojelussa	Toteutui osin	Painotus normaaliolojen varautumiseen
Pelastuslaitos ylläpitää väestön varoitusjärjestelmää	Toteutui	Varoitusjärjestelmän kehitystarve, kts. kohta 4.2.1
Varautumisen perusteet ja tavoitteet		
Pelastustoimen johtokeskus toimii Paavolan pelastusasemalla. Pelastuslaitoksen päällystö on perehdytetty johtokeskustoimintaan.	Toteutui	Ei väestönsuojaan verrattavassa suojatilassa
Tarvittaessa perustetaan hallinnollinen johtokeskus, joka siirtyy tilanteen vaatiessa Nastolan pelastusasemalle suojattuun johtamistilaan.	Ei tarvetta kaudella	
Tarvittavat johtamis- ja viestivälineet varajärjestelmineen päivitetään vastaamaan nykytarpeita.	Toteutui	
Maakunnan varautumisen kokonaisuus huomioidaan.	Toteutui	
Suunnitelmat, niiden päivittämisen aikaväli ja toteutumisen arviointi		
Tarvittavat suunnitelmat päivitetään tarpeen mukaan.	Toteutui osin	Kirstynyt turvallisuustilanne (korona, Ukrainan sota) veivät resursseja suunnitelmien päivittämiseltä.
Suunnitelmien arvioinnit tehdään erikseen sovitusti.	Toteutui osin	Kirstynyt turvallisuustilanne (korona, Ukrainan sota) veivät resursseja suunnitelmien päivittämiseltä.
Poikkihallinnollista suunnittelua tehdään maakunnan tasolla yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.	Toteutui	PHTURVA

Väestönsuojeluun varautumisen voimavarat		
Pelastuslaitoksella on päätoiminen varautumisen virka (valmiuspäällikkö).	Toteutui	
Normaaliaikana suunnitelmien päivittämiseen riittää pelastuslaitoksen niistä vastuussa oleva henkilöstö.	Toteutui osin	Ukrainan sota haastoi resursseja
Väestönsuojelun ja varautumisen koulutusta toteutetaan olemassa olevin resurssein huomioiden alueelta tulleet toivomukset.	Toteutui	2022 runsaasti toiveita väestönsuojakoulutuksista
Koulutusta voi sovitusti tehdä myös valtion Pelastusopisto sekä sovitut järjestöt.	Toteutui	
Toimiminen poikkeusoloissa vaatii kaiken pelastuslaitoksen toimintaan varattujen henkilöiden työpanoksen.	Toteutui osin	Kehitystarve: Varautuminen osaksi avainhenkilöiden ajattelua
Väestönsiirtotilanteessa tarvitaan erityisesti sosiaali- ja terveystoimen apua.	Toteutui osin	Sote/Pela yhteensovittaminen 2023 alkaa evakuointien kokonaisuuden hallinnan projekti Päijät-Hämeessä
Laitoksen henkilöstöä sekä sopimuspalokuntien henkilöstöä on varattu pelastustoimen poikkeusolojen tehtäviin.	Toteutui	
Kuntiin on nimetty yhteyshenkilöt poikkeusolojen toiminnan osalta.	Toteutui osin	Henkilöstövaihdokset haastavat yhteyshenkilöiden kouluttamista Kehitystarve: Toiminnan uudelleen organisointi
Eläköitynyttä henkilöstöä hyödynnetään poikkeusolojen tehtävissä.	Ei tarvetta kaudella	Henkilöstön toimintakyvyn seuranta haastavaa Kehitystarve: Henkilöstön toimintakyvyn selvittäminen turvallisuustilanteen kiristyessä
Varautumisen kehittämissuunnitelman toteutuminen		
Kuntien varautumista häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin tuetaan.	Toteutui	PHTURVA, PHSähkönyrkki, Ukrainaryhmä, PHVESITURVA, tilannekuvatoiminnot
Pelastuslaitos tukee alueeseensa kuuluvan kunnan valmiussuunnittelua siten, kuin siitä on sovittu kunnan kanssa.	Toteutui osin	Kiristynyt turvallisuustilanne (korona, Ukrainan sota) aiheutti konkreettisia häiriöhallinnan toimia, kts. edellinen kohta.
Yhteistyötä omatoimisen suojelun organisoimiseksi kehitetään vapaaehtoisjärjestöjen ja kuntien kanssa.	Toteutui osin	PHTURVA, toiminnan painotus tällä hetkellä normaaliolojen häiriöissä

Omatoimisen suojelun organisointia ja koulutusta kehitetään edelleen.	Toteutui osin	PHTURVA, toiminnan painotus tällä hetkellä normaaliolojen häiriöissä
Pelastuslaitos järjestää yhteistyöviranomaisten ja kuntien kanssa yhteisiä case- tyyppisiä harjoituksia yhteistoiminnan ja suunnitelmien kehittämiseksi.	Toteutui	PHTURVA tilannekuvatoiminnot, (harjoittelu ja toiminta oikeassa tilanteessa) Alueellinen valmiusharjoitus (HÄME21), paikallispuolustusharjoitus 2022 (PAPU2),

Koronapandemia ja Ukrainan sota koeponnistivat pelastuslaitoksen ja maakunnallisen varautumisen järjestelmiä päättyvän palvelutasokauden aikana. Kuntien varautumisen ja valmiussuunnittelun tukemisesta jouduttiin siirtymään käytännön toimiin. Ukrainan sodan syttymisen jälkeen alueen turvallisuusilmapiirissä tapahtui nopea muutos, joka aiheutti lisääntyneitä kiinnostusta ja tarvetta omatoimisen varautumisen tukemiseen tähtääville toimille, kuten väestönsuojaamiseen liittyviä koulutuksia toteutettiin alueen kunnissa.

Väestönsuojeluun varautumisen resurssit koettiin osin riittämättömiksi palvelutasokauden aikana lisääntyneiden työtehtävien seurauksena. Pelastuslaitoksella on tällä hetkellä yksi päätoiminen varautumisen virka.

3 RISKIANALYYSSIN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Palvelutasopäätösasetuksen (1225/2022) mukaan pelastustoimen palvelutasopäätöksen tulee perustua ajantasaiseen riskianalyysiin. Riskianalyysin tulee sisältää sellaiset toimintaympäristön arvioinnin ja pelastustoimen onnettomuuskehityksen seurannan perusteella tunnistetut keskeiset uhat ja riskit sekä niiden muutokset, joihin pelastustoimen tulee varautua. Uhkien arvioinnin tulee kattaa päivittäiset onnettomuudet, häiriötilanteet ja poikkeusolot. Riskianalyysi tulee olla laadittu siten, että pelastustoimen palvelut on mahdollista mitoittaa riskien ja uhkien mukaisesti. Häiriötilanneuhkien arvioinnissa on otettava huomioon kansallisen ja alueellisen riskiarvion tulokset. Poikkeusolojen uhkien arvioinnissa on otettava huomioon valmiuslaissa (1552/2011) määritellyt poikkeusolot. Sodan ajan uhkien arvioinnissa on käytettävä Puolustusvoimien pelastusviranomaisille pelastuslain 65 §:n 5 momentin nojalla antamia sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arviointia varten tarvittavia tietoja.

Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen riskianalyysi päivitettiin palvelutasopäätösvalmistelun osana vuonna 2023. Pelastuslaitoksen riskianalyysissä on huomioitu sekä Sisäministeriön kansallinen riskiarvio 2023 että Päijät-Hämeen alueellinen riskiarvio 2023. Molemmista riskiarvioista pelastuslaitoksen riskianalyysiin kirjattiin sellaiset riskit ja uhat, joiden arvioitiin muodostavan tarpeita hyvinvointialueen pelastuslaitoksen palveluille.

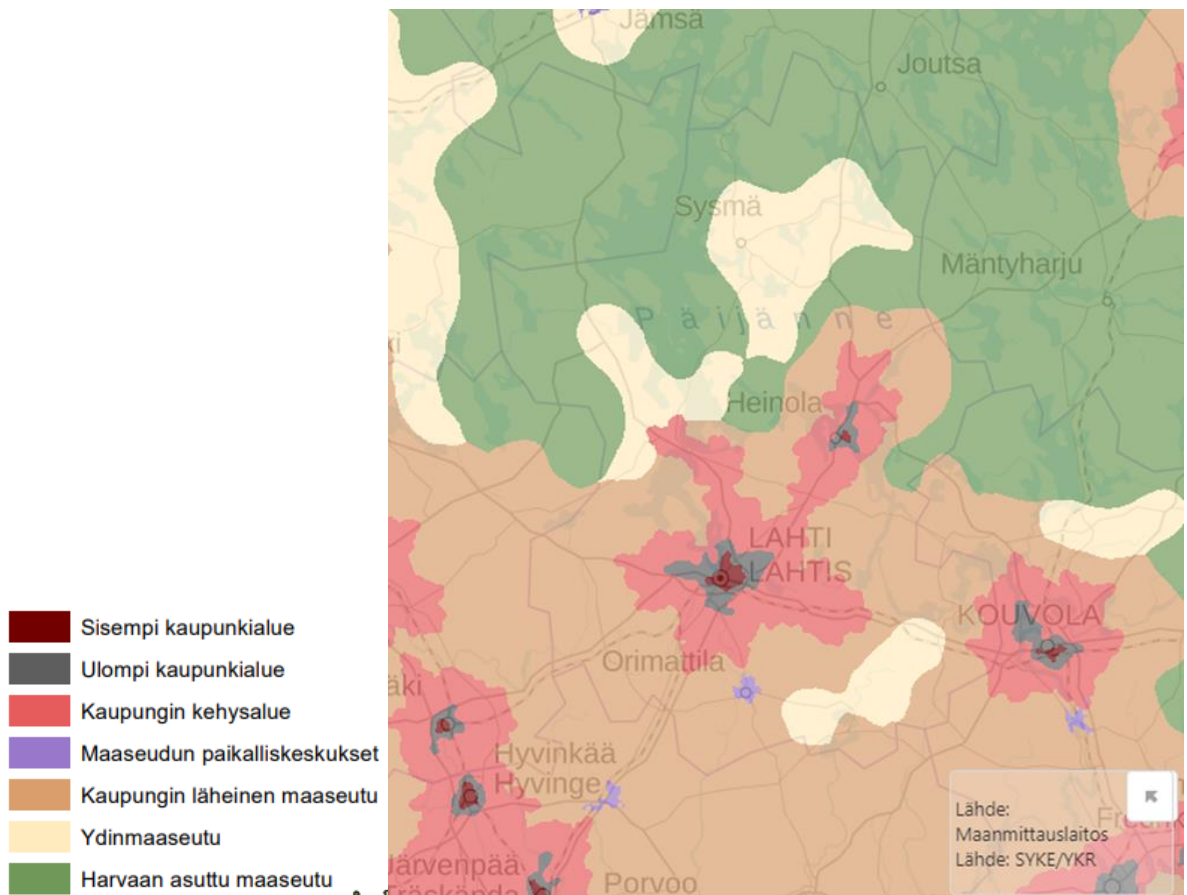
Riskianalyysissä tarkastellaan riskien arviointiin ja pelastustoimen palveluihin liittyviä määritelmiä (luku 2), Päijät-Hämeen pelastustoimen maakunnallista toimintaympäristöä (3), toimintaympäristön riskien määrittämisen menetelmiä (4.1), onnettomuusmääriä ja pelastustoiminnan toimintavalmiutta (4.2), erityistä tarkastelua vaativia riskikohteita (4.3), kansallisesta ja alueellisesta riskiarviosta nostettuja uhkia ja poikkeusoloihin liittyviä riskejä (4.4) ja tunnistettuihin riskeihin vastaavia pelastustoimen palveluita (5). Pelastustoimeen ja palvelutarpeisiin liittyviä tulevaisuuden uhkakuvia on tarkasteltu luvussa 6.

Toimintaympäristö (luku 3)

Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen toiminta-alueena on Päijät-Hämeen maakunta. Päijät-Häme on kymmenen kunnan muodostama maakunta Etelä-Suomessa. Maakunnan kokonaispinta-ala on 6 941,68 km², josta 5 714,65 km² on maata (Maanmittauslaitos, 2023).

Päijät-Hämeessä oli asukkaita 205 124 hlö 31.12.2021 (Tilastokeskus, 2023). Tilastokeskuksen ennusteen mukaan Päijät-Hämeen asukasluku laskee tasaiseen tahtiin. Päijät-Hämeen väestö ikääntyy nopeasti.

Päijät-Häme maakuntana on palvelujen järjestämisen näkökulmasta kompakti. Noin 90 % väestöstä asuu 40 kilometrin säteellä Lahden keskustasta. Tiiviimmät asumiskeskittymät ovat Lahdessa, Hollolassa, Heinolassa ja Orimattilassa. Muissa kunnissa väestötiheys on matalaa. (Olkkonen-Nikula, 2018) Taajamissa asuu 87,7 % väestöstä (Tilastokeskus, 2023). Maakunnan suurin kaupunki on Lahti, jossa asuu yli puolet maakunnan asukkaista.

Kuva 1. SYKE:n kaupunki-maaseutu-alueuokitus 2018. (Ympäristöhallinnon yhteinen verkkopalvelu, 2022)

Maakunnan erityispiirteenä voidaan todeta vapaa-ajan asuntojen suuri määrä. Päijät-Hämeessä on arvioitu olevan noin 25 000 vapaa-ajan asuntoa, joka on 4 % koko maan määrästä. Päijät-Hämeen vapaa-ajan asuntojen omistajista 52 % asuu alueen ulkopuolella, lähinnä Uudellamaalla ja pääkaupunkiseudulla. Maakunnan vapaa-ajan asunnoista yli puolet sijoittuu Asikkalan, Heinolan ja Sysmän alueelle. Asikkalassa, Hartolassa, Heinolassa ja Sysmässä on vapaa-ajan asuntoja enemmän kuin vakinaisesti asuttuja asuntoja vuoden 2018 tilaston mukaan. Vapaa-ajan asukkaat vaikuttavat kuntien väestömäärään.

Riskin määrittäminen, alueiden riskialttius ja riskiluokat (luku 4)

Riskianalysissä tehty uhkien arviointi muodostuu kolmesta vaiheesta:

1. Alueen jakaminen riskiluokkiin
Pelastustoiminnan toimintavalmiuden määrittämiseksi pelastustoimen alueet jaetaan riskiluokkiin käyttäen pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen regressiomallia ja riskiluokan määrittäviä onnettomuuksia.
2. Onnettomuuksien seuranta

Seurataan onnettomuusuhkien, onnettomuuksien lukumäärän ja syiden kehitystä sekä tehdään sen perusteella johtopäätöksiä tarvittavista toimenpiteistä.

3. Riskikohteiden määrittely

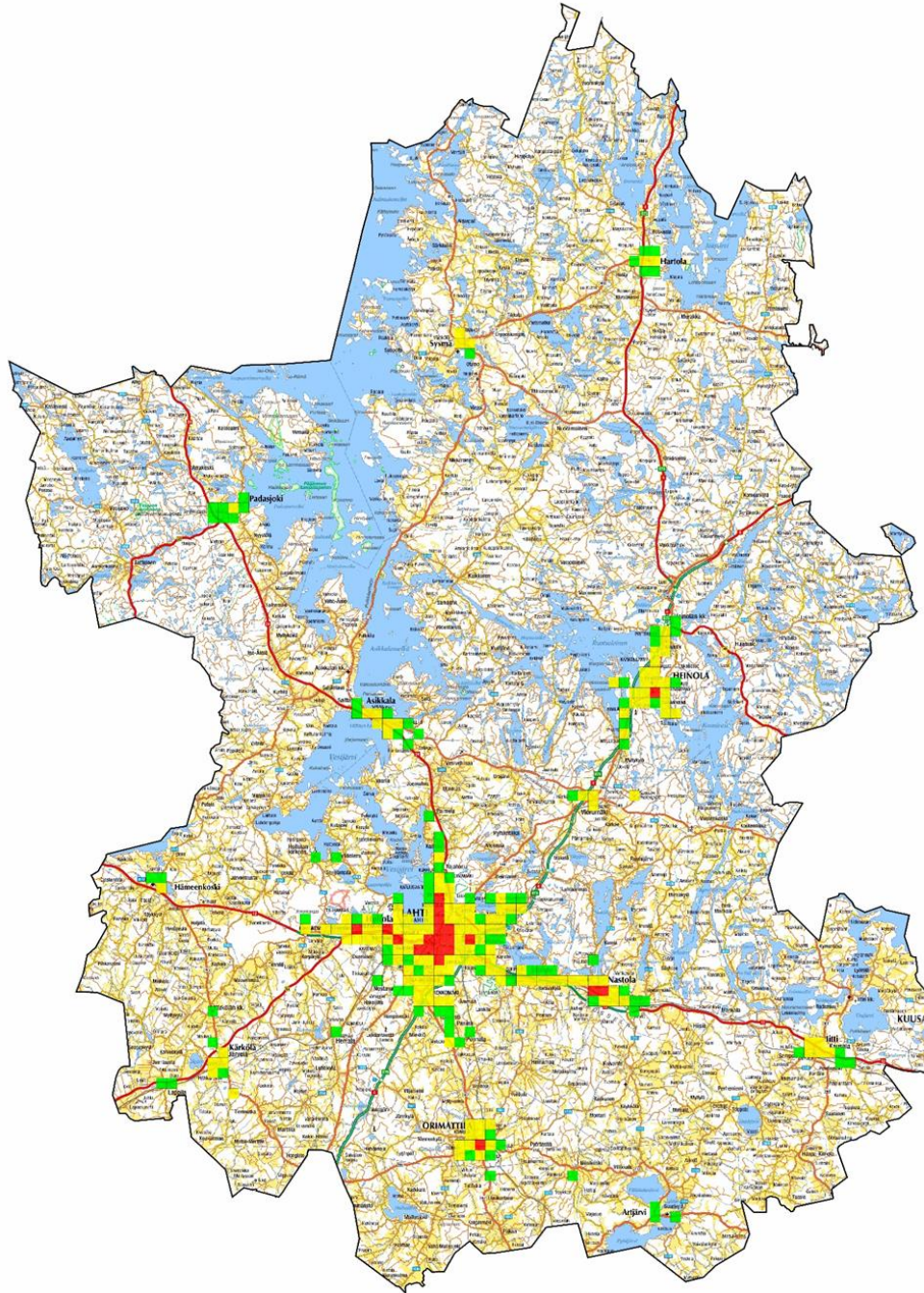
Tunnistetaan sellaiset onnettomuustyytit sekä yksittäiset riskikohteet, tapahtumat ja yleisötilaisuudet, joiden varalta tarvitaan erityisiä järjestelyjä.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen (21/2012) mukaisesti riskiluokkien määrittämisperusteena käytetään regressiomallilla määritettyä riskitasoa. Regressiomallin selittäjinä ovat asukasluku, kerrosala ja niiden yhteisvaikutus. Mallin avulla ennustetaan riskitaso kullekin ruudulle. Toimintavalmiuden suunnittelua varten regressiomallilla määritellyt riskitasot tarkastellaan vielä erikseen huomioiden riskiruuduissa tapahtuneet onnettomuudet. Riskiluokan määrittävillä onnettomuuksilla tarkoitetaan rakennuspaloja ja -vaaroja, liikennevälinepaloja, muita tulipaloja, liikenneonnettomuuksia, sortumia/sortumavaaroja, räjähdyksiä/räjähdysvaaroja, vaarallisten aineiden onnettomuuksia ja kiireelliseksi luokiteltuja ihmisen pelastamistehtäviä. Pelastuslaitos voi korottaa alueellaan sijaitsevan riskiruudun luokkaa riskiruudussa tapahtuneiden onnettomuuksien perusteella (tarkemmin riskianalysissä).

Taulukko 23. Eri riskiluokkaan kuuluvien riskiruutujen määrä Päijät-Hämeessä

Riskiluokka	Lukumäärä (kpl)
1	21
2	151
3	101
4	6694

Pelastustoimen riskialuekartta pohjautuu tilastokeskuksen tuottamaan tilastoaineistoon vuodelta 2022.

Kuva 2. Riskiruudut Päijät-Hämeessä

I-riskiluokan riskiruutuja sisältävät alueet Päijät-Hämeessä:

Kunta	Alue
Heinola	Keskusta
Hollola	Salpakangas
Lahti	Keskusta ja sen lähialueet Rakokivi
Orimattila	Keskusta

II-riskiluokan riskiruutuja sisältävät alueet Päijät-Hämeessä:

Kunta	Alue
Asikkala	Vääksy
Hartola	Keskusta
Kärkölä	Järvelä
Padasjoki	Keskusta
Sysmä	Keskusta

Päivittäiset onnettomuudet ja niiden lukumäärä (4.2)

Pelastuslaitos seuraa onnettomuuksien lukumäärän ja syiden kehitystä alueellaan. Tehtävien määrän ja tapahtumapaikkojen tarkastelu antaa kuvaa palvelutarpeesta. Toteutuneet tehtävätilastot eivät kuitenkaan kuvaa kaikkea palvelutarvetta. Pelastustoimessa joudutaan varautumaan voimavarojen osalta moniin sellaisiin tehtäviin, joita tapahtuu hyvin harvoin tai ei ole tapahtunut vielä koskaan.

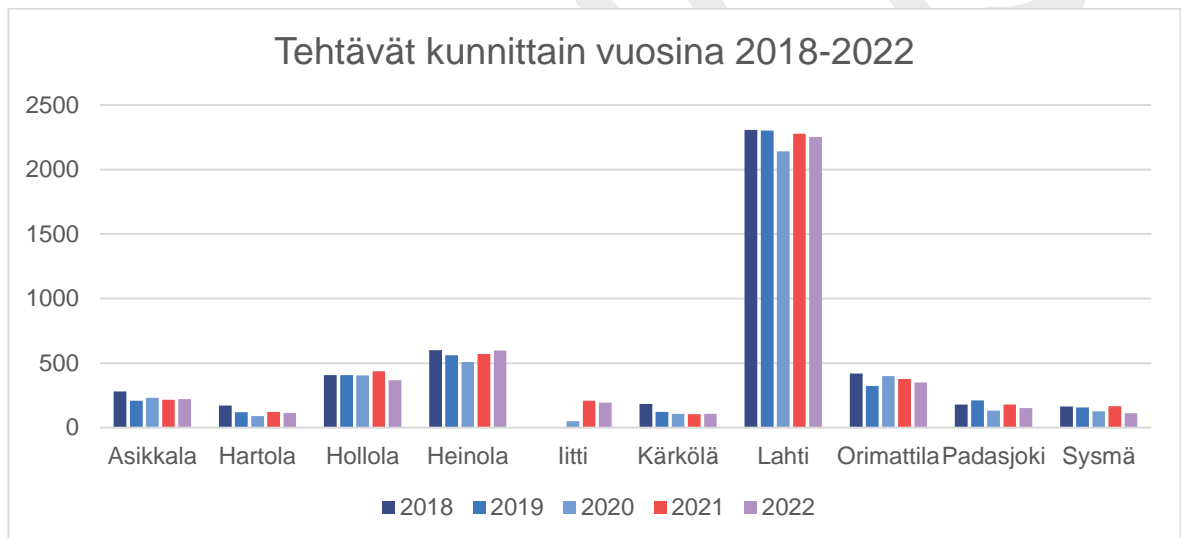
Vuosina 2018-2022 pelastuslaitos hälytettiin tehtävään keskimäärin 4488 kertaa vuodessa. Vuosittaisten tehtävien määrät ja onnettomuustyyppit on esitetty taulukossa 24.

Taulukko 24. Tehtävämäärät ja -tyypit vuosina vuosina 2018 - 2022

Onnettomuustyyppi (ensisijainen)	2018	2019	2020	2021	2022	Yhteensä
Rakennuspalo	78	78	71	100	74	401
Rakennuspalovaara	136	124	113	136	111	620
Maastopalo	146	126	106	89	98	565
Liikennevälinepalo	94	115	90	91	96	486
Muu tulipalo	108	96	103	123	117	547
Liikenneonnettomuus	599	616	653	685	721	3274
Öljyvahinko	132	120	136	148	124	660
Vaarallisten aineiden onnettomuus	8	10	27	11	8	64
Räjähdykset/räjähdyksvaara	2	1	1	1	0	5
Sortuma/sortumavaara	2	4	0	1	3	10
Häkeen liitetyn paloilmoittimen tarkastustehtävä	761	649	627	664	717	3418

Muun paloilmoittimen tai palovaroittimen tarkastustehtävä	252	212	168	257	198	1087
Muu tarkastustehtävä	394	394	421	346	318	1873
Ensivastetehtävä	1119	1049	625	930	958	4681
Ihmisen pelastaminen	64	82	99	90	83	418
Eläimen pelastaminen	74	81	71	97	83	406
Vahingontorjuntatehtävä	425	279	527	559	357	2147
Avunantotehtävä	234	303	265	277	310	1389
Virka-aputehtävä	86	72	88	52	91	389
Yhteensä	4714	4411	4191	4657	4467	22440

Tehtävien jakaantuminen alueen kuntien kesken on esitetty kuvassa 3.

Kuva 3. Pelastustoimen tehtävät alueen kunnissa vuosina 2018-2022 (huom. Iitti mukana tilastossa vuodesta 2020 alkaen)

Onnettomusseurannan perusteella pelastuslaitos pyrkii löytämään keinoja onnettomuusriskien pienentämiseen. Ensisijaisena tavoitteena on riskin poistaminen. Jos se ei ole pelastustoimen voimavaroin tai toimin mahdollista, pyritään onnettomuuden tapahtumisen todennäköisyyttä minimoimaan. Jos onnettomuuden tapahtumisen todennäköisyyteen ei voida vaikuttaa, jää viimeiseksi vaihtoehdoksi varautua onnettomuuden tapahtumiseen ja keskittyä sen seurausvaikutusten pienentämiseen.

Pelastuslaitos tekee yhteistyötä ja tiedottaa muille tahoille onnettomuuksiin liittyvistä havainnoistaan. Pelastuslaitos ohjaa itse tuottamia ja sopimusperusteisesti tuotettuja pelastustoimen palveluja onnettomuuksien seurannan perusteella tehtyjen johtopäätösten perusteella.

Hyvinvointialueella sijaitsevat erityistä tarkastelua vaativat yksittäiset riskikohteet (4.3)

Riskikohteella tarkoitetaan sellaista rakennusta, toimintaa tai tapahtumaa, jossa harjoitettu toiminta tai olosuhteet aiheuttavat henkilö- tai paloturvallisuudelle tai ympäristölle tavanomaista suuremman vaaran tai kohde on keskeinen yhteiskunnan kriittisten toimintojen turvaamisen kannalta. Pelastuslaitoksen riskianalyyseissä on huomioitu pelastuslaitosten kumppanuusverkoston riskianalyysejä ohjeen mukaiset yksittäiset riskikohteet.

Erityisinä riskikohteina on tunnistettu ja analysoitu 22 eri tyyppistä riskiteemaa, joihin liittyvä toiminta tai olosuhteet aiheuttavat henkilö- tai paloturvallisuudelle tai ympäristölle tavanomaista suuremman vaaran tai kohde on keskeinen yhteiskunnan kriittisten toimintojen turvaamisen kannalta.

Riskianalyyseissä tunnistettuja erityistä tarkastelua vaativat riskejä ovat:

- Kemikaalien laajamittainen varastointi
- Lupaa vaativat räjähdetarastot
- Logistiikkakeskukset, väliaikainen kemikaalivarastointi
- Lentoasemat ja -paikat
- Puolustusvoimien kohteet (erillinen riskianalyysi)
- Suuret yleisötilat ja merkittävät yleisötilaisuudet
- Kriittinen infrastruktuuri
- Tulvariskialueet (hulevesitulvat)
- Padot
- Turvetuotantoalueet
- Pohjavesialueet
- Öljyvahingot
- Liikenneonnettomuuksien keskittymät
- Vaarallisten aineiden kuljetukset
- Ratapihat, rautatiet ja tasoristeykset
- Vesireitit
- Sisävesisatamat
- Ylikorkeat rakennukset
- Poikkeavat maanalaiset tilat
- Liikennetunnelit
- Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet
- Muut riskikohteet

Edellä tunnistettuihin riskeihin liittyvä riskien hallitsemiseksi tehtävät toimenpiteet on tarkoituksenmukaista suunnitella siten, että yhdistetään onnettomuuksien ehkäisyä, omatoimisen varautumisen ja pelastustoiminnan keinoja tarkoituksenmukaisesti. Riskienhallinnassa on perusteltua pyrkiä hyödyntämään sellaista keinoa tai usean keinon valikoimaa, joiden vaikuttavuus kohteen turvallisuustasoon on tehokasta. Oleellinen osa kaikkea toimintaa on yhteistyö toiminnanharjoittajien ja eri viranomaistahojen välillä. Tarkemmin asiasta riskianalyyseissä liitteessä 2.

Kansallinen ja alueellinen riskiarvio (4.4)

Sisäministeriön kansallisessa riskiarviossa on tunnistettu riskejä, joilla on laajaa kansallista merkitystä ja arvioitu niiden vaikutusta yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin. Laaja-alaisessa poikkihallinnollisessa yhteistyössä laadittu riskiarvio linkittyy kansalliseen varautumiseen muodostaen perustan yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaiselle varautumiselle. Eri hallinnonalat ovat tunnistaneet yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kansallisesti vaikuttavia uhkamalleja ja häiriötilanteita, ja se osaltaan muodostaa perusteet sille, millaisiin riskeihin eri hallinnonalojen ja muiden toimijoiden on varauduttava.

Alueellinen riskiarvio täydentää kansallista riskiarviota ja se tuo tarkempaa näkymää eri alueiden mahdollisista riskeistä ja varautumistarpeista. Sen tavoitteena on toimia eri organisaatioiden varautumisen tukena.

Alueellisessa riskiarviossa maakunnan uhkia on arvioitu yhdessä kuntien, muiden viranomaisten, alueen muiden toimijoiden kanssa ja naapurialueiden pelastuslaitosten kanssa. Alueellisessa riskiarviossa on keskitytty käsittelemään 11 häiriö- tai onnettomuustilannetta, jotka valittiin turvallisuus- ja valmiustoimikunnan PHTURVA:n jäsenorganisaatioille kohdistetulla kyselyllä. Päijät-Hämeen alueellinen riskiarvio on päivitetty vuonna 2023.

Alueellisessa riskiarviossa on käsitelty 11 häiriö- tai onnettomuustilannetta, jotka on valittu PHTURVAN organisaatioille kohdistetulla kyselyllä.

Tunnistettuja riskejä ovat:

- Laajalle alueelle ulottuvat talvimyrsky
- Vaarallisiin aineisiin (CBRNE-uhka) liittyvä onnettomuus
- Vakava raideliikenteen onnettomuus
- Vakava maantieliikenteen onnettomuus
- Sähkön saannin suurhäiriö
- Viestintäverkkojen- ja palveluiden vakavat häiriöt
- Laaja tai pitkäkestoinen vedenjakeluhäiriö
- Maakunnan alueella tapahtuva vakava henkilöjoukkoon kohdennettu väkivallanteko
- Laajamittainen maahantulo
- Laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti (PHTURVA, 2023)

Pelastuslaitoksen riskianalyysin kappaleessa 4.4.2 nostetaan kansallisesta ja alueellisesta riskiarviosta erityiseksi hyvinvointialueen pelastustoimen palveluihin vaikuttaviksi riskeiksi seuraavat riskit:

- Erittäin suuret onnettomuudet,
- Laajamittainen säteilyvaaratilanne/ ydinvoimalaitosonnettomuus
- Kriittiseen infraan liittyvät riskit (sähkö, tietoliikenne, vedet, talvimyrsky)
- Muut uhat /hybridivaikuttaminen
- Poikkeusolot

Poikkeusolojen riskit (4.5)

Pelastuslaitoksen on kyettävä suorittamaan lakisääteiset tehtävänsä normaaliolojen lisäksi myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Pelastuslaitoksen varautuminen ei rajoitu vain omaan toimintaan, vaan alueen kunnat, asukkaat ja muut toimijat tulee ottaa huomioon. Näistä tehtävistä suoriutuminen edellyttää hyvää yhteistyötä toisten viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa. Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa (YTS) olevat kriittiset toiminnot, palvelut ja kohteet on tunnistettava ja niiden jatkuvuuden hallintaa tuetaan jo normaaliaikana. Normaaliaikojen riskianalyysin mukaiset riskit eivät katoa tai vähene poikkeusoloissa, vaan ne todennäköisesti lisääntyvät.

Poikkeusolot määritellään valmiuslaissa 1552/2011. Riskianalyysissä on tarkasteltu pelastustoimen toimintaympäristön muutoksia poikkeusoloissa. Poikkeusoloissa pelastuslaitoksen toimintaolosuhteet vaikeutuvat ja tehtävämäärät lisääntyvät.

Tyypillisiä poikkeusoloihin liittyviä muutoksia ovat:

- onnettomuuksien määrän kasvaminen
- sairaiden määrän kasvaminen
- terveysolojen ja hygieniatason heikkeneminen
- rikollisuuden lisääntyminen ja sen muodon muuttuminen
- liikenneturvallisuuden heikkeneminen
- yhdyskuntatekniset palvelujen heikkeneminen (vesi – viemäri – jätteenkäsittely)
- viestiliikenteen käytön vaikeutuminen
- ruoan ja peruselintarvikkeiden saatavuuden heikkeneminen
- tavaroiden ja materiaalien saatavuuden heikkeneminen
- kansalaisen tiedontarpeen lisääntyminen
- informaatiovaikuttaminen

Pelastuslaitos on laatinut **sodan ajan riskianalyysin** yhteistyössä Puolustusvoimien kanssa vuonna 2023. Riskianalyysityötä ei ole aiemmin tehty nykyisessä laajuudessa. Sodan ajan riskianalyysissä arvioidaan sodan käynnin vaikutuksia siviiliyhteiskunnalle ja puolustusvoimien oman toiminnan vaikutuksia toimintaympäristöön. Analyysin johtopäätöksissä arvioidaan pelastuslaitoksen suorituskykyä ja toimintavalmiutta väestönsuojaamisessa ja oman toiminnan jatkuvuudenhallinnassa. Sodan ajan riskianalyysi on salassapidettävä.

Muista kuin sotaan liittyvistä poikkeusoloista on tehty arvio. Muut kuin sotaan liittyvät poikkeusolot voivat aiheuttaa merkittävää yhteistyön tarvetta niin kansallisesti, alueellisesti kuin paikallisestikin. Pelastuslaitos pyrkii edesauttamaan varautumista poikkeusoloihin yhteensovittamalla Päijät-Hämeen varautumista. Kansallisesti ja Päijät-Hämeessä erityisen vakavaksi suuronnettomuudeksi voi muodostua mittava ydinonnettomuus, joka aiheuttaa tarpeen väestönsuojelullisiin toimiin.

Riskeihin vastaavat pelastustoimen palvelut (luku 5)

Pelastustoimen palvelutasopäätöksessä esitetyt palvelut kohdennetaan riskianalyysissä tunnistettujen riskien, pelastustoimen lakisääteisten tehtävien ja muilla perusteilla hyvinvointialueen pelastustoimen tehtäviin kuuluvien palvelutarpeisiin. Palveluiden kohdentaminen on esitetty taulukkomuodossa riskianalyysin luvussa 5.

Tulevaisuuden uhkakuvia (luku 6)

Tulevaisuuden uhkakuvina riskianalyyssissä on tunnistettu seuraavia pelastustoimen palveluihin ja palvelutarpeisiin vaikuttavia tekijöitä ja ilmiöitä:

- Ulko- ja turvallisuuspoliittisen ympäristön muutos
- Sopimuspalokuntatoiminnan tulevaisuus ja sen näkymät
- Väestön ikääntymisen myötä lisääntyvät palvelutarpeet
- Kaupungistuminen ja väestön keskittymät kaupungeissa
- Ihmisten käyttäytymisen muuttuminen, uusavuttomuus
- Ylikorkeiden rakennusten ja rakennelmien rakentaminen
- Tahallisesti aiheutettujen onnettomuuksien lisääntyminen
- Uudet teknologiat, mm. aurinkosähkö, sähköautot
- Ilmastonmuutoksen vaikutukset, mm. hulevesitulvat kaupunki- ja taajama-alueilla
- Riippuvuus teknologista

Riskianalyyssistä tehdyt johtopäätökset

Riskialueiden sijainnista, pelastustoiminnan toimintavalmiuden edellytyksistä ja onnettomuuksien määrästä ja tapahtumapaikoista tehdyt johtopäätökset:

- Eri riskiluokkiin kuuluvien riskiruutujen sijainti ja lukumäärä muodostavat pelastustoimen valmiudelle veloitteet toimintavalmiuden suunnitteluohjeen perusteella.
- I-riskiluokan alueella asetetut toimintavalmiuden aikatavoitteet edellyttävät päätoimista pelastustoiminnan valmiutta (lähtövalmius 1 min hälytyksestä) I-riskiluokan alueella.
- Muilla riskialueilla vaadittavat toimintavalmiusajat voidaan saavuttaa sopimuspalokuntien palokuntasopimusten mukaisilla lähtövalmiuksilla.
- Sopimuspalokuntatoiminnan jatkuvuuden turvaaminen on edellytys kustannustehokkaan pelastustoiminnan tuotannolle.
- Pelastuslaitoksen tulee ylläpitää valmius sille kuuluvien tehtävien hoitamiseen koko hyvinvointialueella kaikissa tilanteissa.
- Riskianalyyssissä tunnistetut haasteelliset alueet ja riskiruudut, joissa toimintavalmius ei toteudu Sisäministeriön edellyttämällä tasolla vaativat seurantaa ja ratkaisutoimien kehittämistä.
- Toimintavalmiuden kannalta haasteellisille alueille tulee kohdentaa onnettomuuden ehkäisyn palveluja. Tällä tuetaan alueen väestön ja toimijoiden omatoimista varautumista.

Kansallisesta ja alueellisesta riskiarviosta tehdyt palveluihin vaikuttavat johtopäätökset:

- Pelastuslaitoksen tulee varmistaa ja kehittää omaa jatkuvuudenhallintaansa.
- Pelastuslaitoksen tulee integroitua Hyvinvointialueen jatkuvuudenhallintaan soveltuvin osin
- Pelastuslaitoksen tulee jatkaa varautumisen laajassa yhteensovittamistehtävissä.
- Yhteistoiminnan toimintamallit ja -tavat tulee pyrkiä saamaan yhteneviksi niin, että uhkien toteutuessa perusteet toiminnan organisoitumiselle olisivat aina samat.
- Pelastuslaitoksen tulee olla mukana kansallisessa yhteistyössä ja kehittämisessä.

Riskikohteista tehdyt pelastustoimen palveluihin vaikuttavat johtopäätökset:

- Pelastuslaitoksen tulee tehdä monipuolista yhteistyötä tunnistettuihin riskiteemoihin ja -kohteisiin liittyen muiden viranomaisten ja toiminnanharjoittajien kanssa.
- Pelastuslaitoksen tulee olla aktiivinen maankäyttöön ja rakentamiseen liittyvissä hankkeiden suunnittelussa.
- Onnettomuuksien ehkäisyn osaamisen tulee vastata alueella sijaitsevien riskikohteiden ja -toimintojen mukaisia riskejä. Osaamista tulee kehittää toimintaympäristön muuttuessa.
- Pelastustoiminnan valmiuden (osaaminen ja kalusto) tulee vastata alueella sijaitsevien riskikohteiden ja -toimintojen mukaisia riskejä. Osaamista ja kalustoa tulee kehittää toimintaympäristön muuttuessa.
- Ennakoiva yhteistyö, henkilöstön osaamisen ja kalustovalmiuden kehittäminen on tärkeää.

Tulevaisuuden uhkakuvista tehdyt palveluihin vaikuttavat johtopäätökset:

- Pelastuslaitoksen tulee olla mukana kansallisessa yhteistyössä ja kehittämisessä.
- Pelastuslaitoksen tulee seurata toimintaympäristön kehittymistä ja arvioida palvelutarpeiden ja omaan suorituskykyynsä vaikuttavia muuttujia. Ennakoiva yhteistyö on edellytys palvelujen muutostarpeiden tunnistamiselle.
- Suorituskykyä tulee ylläpitää ja kehittää toimintaympäristön muuttuessa.

4 PALVELUTASOA KOSKEVAT PÄÄTÖKSET PALVELUITTAIN

4.1 Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta

Pelastuslain 27 §:n mukaisesti pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä. Pelastuslain 27 §:n mukaisesti pelastuslaitoksen tulee huolehtia valvontatehtävistä, jota lain 78 §:ssä tarkennetaan; pelastuslaitokselle on säädetty velvoite lain 2. ja 3. luvun säännösten noudattamisen valvonnasta. Lisäksi pelastusviranomaiselle on säädetty valvontavelvoitteita mm. kemikaaliturvallisuuslaissa ja muissa alemman asteen säädöksissä. Ohjauksella, neuvonnalla, turvallisuusviestinnällä ja valvontatoiminnalla pelastusviranomainen pyrkii tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisemiseen ja mm. kansalaisten, yritysten, erilaisten yhteisöjen, julkishallinnollisten organisaatioiden ja muiden viranomaisten turvallisuuskulttuurin kehittämiseen ja siinä tukemiseen. Tavoitteena on omatoiminen varautuminen, onnettomuuksien torjumiseen varautuminen, tarkoituksenmukaisen toiminnan hallitseminen onnettomuus- ja vaaratilanteessa sekä kyky onnettomuuksien seurausten rajoittamiseen.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen pelastuslaitos toimii yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja asukkaiden kanssa onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, sekä osallistuu paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelutyöhön pelastuslain 42 §:n mukaisesti. Yhteistyö sisältyy pääosin pelastuslaitoksen tuottamiin asiantuntijapalveluihin.

Lisäksi pelastuslain 41 §:n mukaisesti pelastuslaitoksen on suoritettava palontutkintaa, jonka tavoitteena vastaavanlaisten onnettomuuksien ehkäisy ja vahinkojen rajoittaminen sekä pelastustoiminnan ja toimintavalmiuksien kehittäminen.

4.1.1 Pelastustoimelle kuuluva ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Päijät-Hämeen pelastuslaitos huolehtii alueellaan pelastuslain 27 §:n mukaisesta pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä. Ohjausta ja neuvontaa annetaan myös hallintolain (434/2003 8 §) mukaisesti onnettomuuksien ehkäisyn tulosalueen vastuulla olevien hallintoasioiden hoitamiseen sekä kysymyksiin ja tiedusteluihin vastaamiseen.

Ohjaus ja neuvonta

Pelastustoimelle kuuluvalla ohjauksella tarkoitetaan mm. rakentamisen ohjaamista, pelastussuunnitelmien laatimisen ohjaamista, poistumisturvallisselvitysten laatimisen ohjausta ja viranomaisen suorittama arviointimenettelyä, omatoimisen varautumisen tukemisen järjestelyjen ohjaamista ja koulutusta sekä pelastustoimen laitteiden ja laitteistojen kunnossapidosta ohjaamista. *Neuvonnalla* tarkoitetaan yleistä esim. neuvontapuhelimessa tai neuvontasähköpostin välityksellä annettavaa neuvontaa.

Ohjausta ja neuvontaa suoritetaan erillisinä palveluina (esim. päivystävä palotarkastaja), mutta se sisältyy osana myös kaikkeen muuhun pelastustoimen palvelutuotantoon kuten esimerkiksi valvontatyöhön. Tehdessään valvontaa pelastusviranomainen ohjaa ja neuvoo esimerkiksi pelastussuunnitelmien ja poistumisturvallisselvitysten laadintaa, omatoimisen varautumisen

järjestelyjä, kemikaaliturvallisuutta ja pelastustoimen laitteiden kunnossapitoa. Neuvontaa voidaan antaa asiakkaalle esimerkiksi kohdetutustumisilla, turvallisuusharjoituksissa tai erillisellä neuvontakäynnillä, jota ei katsota tarkastuskäynniksi tai koulutustilaisuudeksi. Ohjaus ja neuvonta on palvelu, joka vastaa erittäin laajaan asiakastarpeeseen ja jolla on vaikutusta suureen osaan riskianalyyseissä tunnistetuista uhkista (Riskianalyysi luku 5).

Ohjausta ja neuvontaa varten pelastuslaitoksella on erittäin kattavat internet-sivut sekä asukkaiden että yritysten ja laitosten tarpeita varten. Sivustolta on löydettävissä myös yhteystiedot vaativimpien asioiden vastuuhenkilöille. Internet-sivuston avulla asiakas löytää vastauksen yleisimpiin asioihin ja hän voi käyttää palvelua oman aikataulunsa mukaisesti. Päivystävän palotarkastajan palvelulla annetaan ohjausta ja neuvontaa päivittäisiin yhteydenottoihin. Lakisääteinen ohjaus ja neuvonta sisältyy osana myös pelastuslaitoksen sosiaalisen median viestintää ja aiheita on huomioitu sosiaalisen median viestinnän vuosikellossa. Sosiaalista mediaa käytetään myös pelastustoiminnassa asukkaiden ohjaukseen ja neuvontaan ja sen avulla pelastusviranomaisen voi esimerkiksi viiveettä varoittaa asukkaita vaaratilanteista lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Päivystävä palotarkastaja on asiakaspalvelu, jossa vastataan asiakkaan suoriin yhteydenottoihin puhelimitse, chatissa sekä sähköpostilla toimistoaikana. Yhteydenottojen lisäksi päivystävä palotarkastaja käsittelee erilaisia päivystävän palotarkastajan erilliseen sähköpostiin tulleita ilmoituksia. Osan ilmoituksista päivystävä palotarkastaja käsittelee itse loppuun asti (kuten esim. pelastuslain 62 § mukaiset nuohoojilta tulleet vikailmoitukset), osan hän välittää eteenpäin asian vastuuhenkilölle.

Pelastuslaitos osallistuu rakentamisen ohjaukseen alueen kuntien rakennusvalvontojen kanssa sovitulla tavalla. Pelastusviranomaisen toimii rakennusvalvonnoille paloturvallisuuden, väestönsuojien ja pelastustoiminnan edellytysten asiantuntijana rakennuslupakäsittelyssä ja rakennusten käyttöönottovaiheessa. Ohjausta ja neuvontaa tarjotaan myös rakennushankkeiden suunnittelijoille ja rakennushankkeisiin ryhtyville. Rakennusvalvonnan ja pelastuslaitoksen välisestä yhteistyöstä on enemmän kohdassa 4.1.3.

Pelastuslaitoksen koko henkilöstö osallistuu yleiseen ohjaukseen ja neuvontaan osana työtehtäviään. Virka-aikana asiakkaat saavat ohjausta ja neuvontaa päivystävältä palotarkastajalta ja virka-ajan ulkopuolella päivystävältä palomestarilta. Erityistä asiantuntemusta vaativiin aihealueisiin (kemikaaliturvallisuus, rakentamisen ohjaus, yleisötilaisuudet, riskiasunnot jne.) liittyvää neuvontaa antavat erikseen nimetyt viranhaltijat.

Turvallisuusviestintä

Turvallisuusviestinnällä tarkoitetaan erityisesti tulipalo-, onnettomuus- tai muihin vaaratilanteisiin liittyvää neuvontaa ja koulutusta. Turvallisuusviestintä on pelastustoimen lakisääteinen tehtävä, jolla pyritään kansalaisten ja yhteisöjen turvallisuuskulttuurin kehittämiseen, jotta ihmiset osaisivat omalla toiminnallaan ehkäistä tulipaloja ja muita onnettomuuksia sekä toimia oikein onnettomuus- ja vaaratilanteissa. Turvallisuusviestintä koostuu neuvonnasta, opastamisesta, tapahtumista, koulutuksista, kampanjoista ja erilaisista julkaisuista niin sosiaalisessa mediassa kuin painotuotteina.

Sisäministeriön laatiman pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelman mukaisesti turvallisuusviestinnällä pyritään vaikuttamaan kansalaisten osaamisen ja kyvykkyyden

lisääntymiseen niin, että heidän kansalaistaitojen hallinta, osaamiseen kehittyminen sekä fyysinen ja sosiaalinen toimintakyky kasvavat. Pelastustoimen näkökulmasta on tärkeää, että ihmisten arjen toimintakyky vahvistuu. Erityisesti tavoitteena on lasten ja nuorten turvallisuuspääoman kasvu. Turvallisuusviestinnän painopiste riskiryhmien sekä heistä vastuussa olevien neuvonnassa ja kouluttamisessa.

Turvallisuusviestinnän keinoin pyritään lisäämään kansalaisten, erityisesti heikommassa asemassa olevien ja riskiryhmien turvallisuuden tunnetta. Turvallisuuden tunne ilmenee väestön luottamuksena omiin, yhteisön sekä yhteiskunnan kykyihin suojautua uhkia vastaan ja kykyyn palauttaa turvallisuuden taso kriisin jälkeen sekä avun saannin nopeuteen ja tehokkuuteen. Tämä pätee myös onnettomuuksien ehkäisytyössä, jonka kautta myös luottamusta pelastustoiminnan kyvykkyyteen ja tehokkuuteen voidaan lisätä. Tämän vuoksi myös erilaiset kalustoesittelyt, vierailut ja pelastushenkilöstön tapaamiset, joissa kansalaiset pääsevät tutustumaan pelastustoimen nykytilaan, ovat tärkeitä turvallisuusviestinnän keinoja, vaikka niiden vaikuttavuuden mittaaminen onkin haastavaa. Ne luovat myös näkyvyyttä ja luovat mielikuvaa pelastusalasta ja sen työpaikoista.

Pelastusjohtaja hyväksyy vuosittain laadittavan turvallisuusviestinnän suunnitelman, jossa määritellään tarkemmin turvallisuusviestinnän keskeinen sisältö, keinot sen toteuttamiseksi sekä turvallisuusviestinnän henkilöstön tehtävät ja yhteistyökumppanit. Toiminnan kehittämiseksi turvallisuusviestinnän koulutustilaisuuksista kerätään palautetta soveltuvin osin.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Ohjauksen, neuvonnan ja turvallisuusviestinnän palveluilla pyritään vastaamaan riskianalysissä tunnistettuihin uhkiin ja riskeihin monipuolisesti ja ennakoivasti. Ohjauksen, neuvonnan ja turvallisuusviestinnän tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa pelastuslain 27 § mukaisesti.

Ohjauksen, neuvonnan ja turvallisuusviestinnän tavoitteena on myös valtakunnallisen pelastustoimen strategian mukaisesti tulipalojen määrän puolittuminen, asumisen paloturvallisuuden edistäminen ja omatoimisen onnettomuuksiin varautumisen tukeminen. Pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelman tavoitteet huomioidaan myös toiminnassa.

Riskianalyysin ja tapahtuneiden onnettomuuksien, sekä palontutkinnasta, valvontatyöstä ja asiakkaiden yhteydenotoista saatujen havaintojen ja kokemusten perusteella voidaan havaita ohjaus- ja neuvontapalvelujen tarve. Esimerkiksi

- Valvonnan asiakastutkimuksen mukaan palotarkastajat antoivat 58 % yritys- ja laitospaikoista korjausmääräyksiä pelastus- ja kemikaaliturvallisuuteen liittyvistä puutteista vuonna 2022.
- Pelastuslaitoksen toteuttaman sidosryhmäyhteistyökyselyn 2023 perusteella rakennusvalvonnat pitivät pelastuslaitoksen kanssa tehtävää yhteistyötä tärkeänä ja nykyisellään sujuvana.
- Pelastuslaitoksen verkkosivuilla vieraili vuoden 2022 aikana 47 191 eri käyttäjää ja sen chat-palvelussa vastattiin päivittäin asiakkaiden kysymyksiin.

Ohjaukselle ja neuvonnalle ei ole asetettu palvelutasopäätöksessä määrällisiä tavoitteita, koska palvelu perustuu asiakkaiden tai yhteistyöviranomaisten tarpeisiin. Palvelun kokonaisuuden

tilastointi on myös haastavaa sen sisältyessä osana kaikkea palveluntuotantoa. Resurssitarve on arvioitu vuosittain toteutuneiden erillisten yhteydenottojen avulla ja huomioimalla ohjaukseen ja neuvontaan kuuluva ajantarve muiden palvelujen yhteydessä.

Päivystävän palotarkastajan palvelu suoritetaan onnettomuuksien ehkäisyn toimialueen resursseilla jokaisen palotarkastajan toimiessa vuorollaan päivystysvuorossa. Päivystävän palotarkastaja palveluun arvioidaan kuluvan 1 htv.

Aluevaltuuston päätös pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä

Ohjaus ja neuvontapalvelut alueen asukkaille sekä yrityksille ja laitoksille

- Pelastuslaitos antaa ohjausta ja neuvontaa ajasta ja paikasta riippumatta pelastuslain ja kemikaalilainsäädännön pohjalta pelastuslaitoksen vastuulle kuuluvista kokonaisuuksista.
- Pelastuslaitos tuottaa ohjausta ja neuvontaa päivystysluontoisena palveluna (päivystävä palotarkastaja ja palomestari) lisäksi muu henkilöstö antaa ohjausta ja neuvontaa osana työtehtäviään.
- Pelastuslaitos tarjoaa ohjausta ja neuvontaa internet-sivustollaan ja sosiaalisen median kanavissa.
- Pelastuslaitos on nimennyt erityistä asiantuntemusta vaativille ohjauksen ja neuvonnan palveluille vastuuhenkilöt.
- Kaikki asiakkailta tulevat yhteydenottopyynnöt käsitellään ja niihin reagoidaan tarpeen edellyttämällä tavalla ja ilman aiheutonta viivytystä.
- Pelastuslaitos osallistuu rakentamisen ohjaukseen rakennusvalvontaviranomaisten kanssa yhteisesti sovittujen periaatteiden mukaisesti. Pääpaino on palo- ja poistumisturvallisuudessa ja pelastustoiminnan toimintamahdollisuuksien huomioimisessa.
- Pelastuslaitos järjestää tarpeen mukaan pelastussuunnitelmien laadinnan tueksi koulutusta

Turvallisuusviestintä

- Pelastuslaitos laatii turvallisuusviestintäsuunnitelman vuosittain.
- Pelastuslaitos tuottaa turvallisuusviestinnän palveluja suunnitelman mukaisesti.
- Pelastuslaitos suuntaa resursseja ja huomioi turvallisuusviestinnän suunnitelmassa pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelman 2025 painopisteet: lapset ja nuoret, yhteistyön kehittämisen, välittämisen tunteen vahvistamisen sekä sidosryhmätyön.
- Pelastuslaitos tuottaa turvallisuusviestinnän palvelua omana toimintana ja sopimusperusteisesti alueen sopimuspalokuntien kanssa.

- Pelastuslaitoksen ja sen sopimuspalokuntien tekemällä turvallisuusviestinnällä pyritään tavoittamaan 15 prosenttia alueen asukkaista.
- Sosiaalisessa mediassa julkaistaan turvallisuusviestintää ajankohtaisista aiheista proaktiivisesti.
- Pelastuslaitos kerää asiakaspalautetta turvallisuusviestinnän koulutustilaisuuksista.
- Pelastuslaitos osallistuu paloturvallisuusviikon viettämiseen vuosittain.
- Pelastuslaitos osallistuu vuosittain vähintään yhteen suureen messutapahtumaan.
- Pelastuslaitos osallistuu jokaisessa alueen kunnassa vähintään yhteen kesätapahtumaan vuosittain.
- Jokainen alueella asuva lapsi tai nuori pyritään kohtaamaan 4 kertaa ennen 25 ikävuotta.
- Pelastuslaitoksella on päätoiminen turvallisuusviestinnästä vastaava koulutuspäällikkö.
- Pelastuslaitoksen muu henkilöstö osallistuu turvallisuusviestintään turvallisuusviestinnän suunnitelman toimenkuvien mukaisesti.
- Pelastuslaitos osallistuu pelastuslaitosten valtakunnalliseen turvallisuusviestinnän yhteistyöryhmään.
- Turvallisuusviestinnän palveluiden tuottamiseen kohdennetaan yhteensä noin 4,5 htv.
- Erilaisten poikkeustilanteiden, kuten epidemioiden, poikkeusolojen ja muiden ajankohtaisten tilanteiden vuoksi turvallisuusviestintää tullaan kohdistamaan tilanteen vaatimalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla tavoitteiden saavuttamiseksi.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaitosten omat internet-sivustot ovat siirtyneet ja siirtymässä sisäministeriön hallinnoiman pelastustoimi.fi-sivuston alle osana pelastustoimen strategiaa. Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen on suunniteltava siirtyminen sivuston käyttäjäksi viimeistään hyvinvointialueen uusiessa omia sivustojaan. Pelastustoimen yhteinen sivusto tarjoaa jo nyt mm. yhteisiä valtakunnallisia sähköisiä lomakkeita asiakkaille. Sivuston muutos vaatii resursseja pelastuslaitoksen ja hyvinvointialueen toimialoilta. Tässä yhteydessä chat-palvelu poistuu käytöstä.

Pelastuslaitoksen koulutusryhmän toiminta loppui hyvinvointialueelle siirtymisen ja AVI:n poikkeuslupaehdojen vuoksi. Aiemman kaltaista koulustoittoa ei pystytä nykyisin resurssein tarjoamaan. Koulustarjonnasta on jouduttu lopettamaan mm. tilityökoulutukset sekä pidempikestoiset alkusammutuskoulutukset kokonaan ja tällä on vaikutusta myös hyvinvointialueen oman henkilöstön koulutukseen. Pelastuslaitos hyödyntää tällä hetkellä koulustoitinnassa hälytysvalmiudessa olevia työvuoroja, mikä tarkoittaa sitä, että koulutus voi keskeytyä tai peruuntua lyhyellä varoitusajalla. Tulevan palvelutasokauden aikana pyritään löytämään keinoja tämän haasteen ratkaisuun.

Resurssien vähyyden vuoksi onnettomuuksien ehkäisytyössä tullaan lisäämään yhteistyötä erityisesti muiden turvallisuustoimijoiden ja järjestöjen kanssa.

Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto hakee yhteistä linjaa koulutusten kohdentamiseen ja maksullisten koulutusten toteuttamiseen. Linjauksen valmistumisen myötä sitä tullaan soveltamaan myös Päijät-Hämeessä. Resurssien käyttö, tarjottavat palvelut ja niiden kohdentaminen tulee suunnitella riskiperusteisesti. Pelastuslaitokselle tulee erittäin paljon pienten ryhmien koulutuspyyntöjä, joita pyritään toteuttamaan riskiperusteisesti.

4.1.2 Palontutkinta

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Päijät-Hämeen pelastuslaitos suorittaa palontutkintaa pelastuslain 41 §:n mukaisesti. Palontutkinnassa arvioidaan tulipalon syttymissy ja selvitetään tarvittavassa laajuudessa palon syttymiseen ja leviämiseen vaikuttaneet tekijät, palosta aiheutuneet vahingot ja vahinkojen laajuuteen vaikuttaneet tekijät sekä pelastustoiminnan kulku. Selvityksen laajuuteen vaikuttaa erityisesti palon seurausten vakavuus.

Palontutkinnan minimivaatimusten määrittelemiseksi palontutkinnat jaetaan kolmeen tasoon:

Tason 1 palontutkinta suoritetaan kaikista tulipaloista. Tutkinnan suorittaa pelastustoiminnan johtaja.

Tason 2 palontutkinta tehdään, kun tulipalosta tai rakennuspalovaarasta:

- on aiheutunut kuolonuhri tai vakava loukkaantuminen
- on aiheutunut huomattavia aineellisia vahinkoja, taloudellisia vahinkoja tai ympäristövahinkoja
- ihminen on pelastettu palokunnan tai muiden auttajien toimesta hengenvaaralliseksi kehittyneistä olosuhteista tai varmalta kuolemalta
- on merkitystä sammutus- ja pelastustoiminnan kehittämiseksi tai kun kyseessä on:
- kulttuurihistoriallisia arvoja omaava kohde
- teematutkinnan alainen tulipalo
- valtakunnallisen tutkimushankkeen alainen tulipalo
- muu erityinen tulipalo

Tason 2 palontutkinnan suorittaa koulutettu palontutkija tai tutkijapari.

Tason 3 palontutkinta suoritetaan turvallisuustutkintalain (525/2011) mukaan tutkittavaksi kuuluvista tulipaloista. Tällaisia ovat mm. suuronnettomuudet ja suuronnettomuuksien vaaratilanteet. Taso 3 on palontutkinnan laajin taso, ja päätöksen tutkinnan aloittamisesta voi tehdä Onnettomuustutkintakeskus, sisäministeriö tai pelastuslaitos. Tason 3 palontutkintaan perustetaan erillinen tutkintaryhmä, jonka jäsenet nimetään erikseen.

Jos on aihetta epäillä, että tulipalo tai muu onnettomuus on aiheutettu tahallisesti tai tuottamuksellisesti, pelastusviranomaisen ilmoittaa asiasta poliisille pelastuslain 41 § mukaisesti. Poliisille on ilmoitettava myös palontutkinnan yhteydessä havaituista palo- ja henkilöturvallisuusrikkomuksista.

Palontutkinnan vastuuhenkilö ylläpitää palontutkintaohjetta ja prosesseja. Palontutkintaohjeeseen on määritelty yksityiskohtainen palontutkintaa ja -tutkijoita koskeva ohjeistus.

Poliisien kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä vuosittain päivitettävän yhteistyösopimuksen mukaisesti. Yhteistyöhön sisältyy muun muassa yhteisiä koulutuspäiviä ja yhteistutkintaa.

Palontutkinnan vastuuhenkilö on onnettomuuksien ehkäisyn tulosalueelta ja toimii vastuuhenkilönä osana omia työtehtäviään. Pelastuslaitoksella on kuusi koulutettua palontutkijaa, jotka suorittavat palontutkintaa oman työnsä ohella. Henkilöt ovat onnettomuuksien ehkäisyn ja pelastustoiminnan tulosalueilta.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Palontutkinnan tavoitteena on vastaavien onnettomuuksien ehkäisy ja vahinkojen rajoittaminen sekä pelastustoiminnan ja toimintavalmiuksien kehittäminen. Palontutkinnan havainnoilla on usein merkitystä onnettomuuksien ehkäisytyössä ja riskien arvioinnissa. Havainnoita voidaan hyödyntää muun muassa valvontaa tehtäessä tai turvallisuusviestinnässä. Tietoa hyödynnetään myös pelastustoiminnassa.

Pelastuslaitoksen palontutkinta tekee esityksiä muille viranomaisille ja tahoille onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja niihin varautumiseksi. Esitykset voivat olla esimerkiksi havainnoita yksittäisen tulipalon tai alueella esiintyvien tulipalojen osalta tai esimerkiksi valtakunnallisten palontutkinnan teemaraporttien ja havaintojen jakamista. Palontutkija voi olla yhteydessä myös tulipalon jälkeen esimerkiksi kunnan rakennusvalvontaan rakennuksen turvallisen käytön huomioimiseksi tai rakennuksen kulttuurihistoriallisen arvon suojelemiseksi.

Oman pelastuslaitoksen sekä valtakunnallisia palontutkinnasta saatuja havainnoita on hyödynnetty sisäisessä koulutuksessa toiminnan sekä henkilöstön osaamisen kehittämisessä. Palontutkinta kuuluu muun muassa säännöllisesti pidettävien päällystön koulutuspäivien vakioaiheisiin.

Jos on aihetta epäillä, että tulipalo tai muu onnettomuus on aiheutettu tahallisesti tai tuottamuksellisesti, pelastusviranomaisen on ilmoitettava asiasta poliisille. Ilmoituksen tekee päivystävä palomestari. Poliisille on ilmoitettava myös palontutkinnan yhteydessä havaituista palo- ja henkilöturvallisuusrikkomuksista.

Kaikki tulipalot tutkitaan niiden seurausten mukaisesti vähintään tasolla 1. Tason 2 tutkintaa tehdään vuosittain noin 20-30 tulipaloon. Pelastuslaitos osallistuu vuosittain myös pelastustoimen valtakunnallisiin teematutkintoihin (esim. vuonna 22 tutkinnan aiheena olivat ladattavat laitteet).

Aluevaltuuston päätös palontutkinnan palvelutasosta

- Pelastuslaitos suorittaa palontutkinnan kaikista tulipaloista palon seurausten vakavuuden laajuisesti (Tasot 1-3)
- Pelastuslaitos osallistuu valtakunnallisiin teematutkintoihin.
- Pelastuslaitos tekee yhteistyötä poliisin kanssa palontutkintaan liittyen yhteistyösopimuksen mukaisesti.
- Pelastuslaitos ilmoittaa kirjallisesti laissa määritellyissä tapauksissa tiedon syttymissyystä poliisille.

- Pelastuslaitos jakaa palontutkinnasta saatavia tuloksia tarpeellisessa määrin asiakkaille, muille viranomaisille ja sidosryhmille sekä hyödyntää saatuja tuloksia kaikessa muussa toiminnassaan.
- Pelastuslaitos osallistuu pelastuslaitosten valtakunnalliseen palontutkijoiden asiantuntijaryhmään
- Pelastuslaitos kouluttaa ja ylläpitää riittävää määrää palontutkijoita. Muuta henkilöstöä koulutetaan palontutkintaan tarpeen mukaan.
- Pelastuslaitoksen palontutkijat on ilmoitettu valtakunnalliseen Asa-rekisteriin ja heidän altistumistaan seurataan.
- Pelastuslaitoksen palontutkijoiden suorittamaan palontutkintaan kohdennetaan yhteensä 0,5 htv.

Palvelutason kehittämistarve

Päijät-Hämeen pelastuslaitos ei ole ilmoittanut kaikista tahallisesti tai tuottamuksellisesti aiheutuneista tulipaloista tai muista onnettomuuksista poliisille kirjallisesti, kuten pelastuslain 41 §:ssä edellytetään. Prosessit ja ohjeet laadittu ja koulutusta asiaan on annettu, mutta ilmoituksia on tehty Avin tekemän selvityksen (167/2003) mukaan vain 25 % tapauksista. Avi edellyttää asian saattamista lainmukaiselle tasolle. Ilmoitusvelvollisuuden koulutukseen ja prosessien tuntemukseen on järjestettävä sisäistä henkilöstön koulutusta. Prosessia kehitetään pelastustoiminnan johtamisen käsikirjan koulutuksen yhteydessä. Asia toteutetaan vuoden 2024 aikana.

Palontutkinnan tulosten hyödyntämistä riskianalyyseissä ja muissa palveluissa on kehitettävä nykyistä järjestelmällisemmäksi. Tulosten jakamista eri palveluihin ja sidosryhmille on kehitettävä.

4.1.3 Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemisessä

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen pelastuslaitos toimii yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja asukkaiden kanssa onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, sekä osallistuu paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelutyöhön pelastuslain 42 §:n mukaisesti. Viranomaisyhteistyöstä on annettu yleisiä säädöksiä mm. hallintolain (434/2003) pykälissä 10 § ja 31 §. Yhteistyö on huomioitu pelastustoimen valtakunnallisessa strategiassa. Siinä edellytetään alueellisen ja paikallisen yhteistyön kehittämistä suunnitelmallisesti ja laaja-alaisesti kuntien, elinkeinoelämän ja järjestöjen kanssa.

Päijät-Hämeen pelastuslaitos seuraa onnettomuusuhkien sekä onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä. Pelastuslaitos ryhtyy johtopäätösten perusteella omalta osaltaan toimenpiteisiin onnettomuuksien ehkäisemiseksi, niihin varautumiseksi ja tekee tarvittaessa esityksiä muille viranomaisille ja tahoille pelastuslain 43 §:n mukaisesti.

Yhteistyöllä saadaan pelastuslaitoksen omalle työlle vaikuttavuutta. Yhteistyön avulla voidaan tehostaa pelastuslaitoksen oman tehtävän vaikuttavuutta ja sen avulla voidaan parantaa pelastustoiminnan edellytyksiä. Yhteistyöllä voidaan vaikuttaa sellaisiin riskianalyyseissä tunnistettuihin ukiin ja riskeihin, joihin pelastuslaitoksen omilla toimivaltuuksilla ei pystytä vaikuttamaan. Yhteistyöllä saadaan myös toimintaympäristöstä tietoa riskianalyysin kehittämiseksi. Pelastuslaitosten välisellä yhteistyöllä saadaan laadukkaita, tehokkaita ja taloudellisia pelastustoimen palveluja koko Suomeen. Esimerkiksi valvontatyössä on erittäin tärkeää säädösten ja määräysten yhdenmukainen tulkinta.

Pelastuslaitos tekee laajasti yhteistyötä eri viranomaisen ja sidosryhmien kanssa. Osa yhteistyöstä on säännöllistä ja osa on epäsäännöllistä. Yhteistyötä tehdään kaikkiin onnettomuuksien ehkäisyn palveluihin liittyen ja se tarkemmin kuvattu pelastuslaitoksen valvontasuunnitelmassa ja turvallisuusviestinnän suunnitelmassa. Erilaisia yhteistyömuotoja ovat muun muassa tiedonvaihto, lausuntomenettelyt, asiantuntijatarkastukset, yhteistarkastukset, yhteiskoulutukset, neuvottelut, yhteiset työryhmät, viestintäyhteistyö ja turvallisuusviestintätilaisuuksudet. Yhteistyötä voidaan tehdä yhden sidosryhmän kanssa, mutta monesti yhteistyössä saman aiheen ympärillä on mukana useat eri tahot.

Viranomaisyhteistyö

Viranomaisyhteistyö voi perustua säädöksiin, strategiaan, olla sopimuksella sovittua tai vapaamuotoista. Eri säädöksissä on yhdyspintoja pelastusviranomaisen ja valvovan viranomaisen kesken, joissa muun muassa toiselle viranomaiselle annetaan mahdollisuus lausua mielipiteensä ennen päätöksen tekoa. Myös niin sanottu ilmoitusvelvollisuus päätöksistä tai havaituista asioista koskien toisen valvontakenttää on tyypillinen säädöksissä esitetty yhteistyömuoto. Osa yhteistyöstä perustuu keskinäisiin sopimuksiin (esimerkiksi Hämeen poliisin kanssa on tehty palontutkimuksen yhteistyösopimus). Pelastusviranomaisilla on tyypillisesti muiden viranomaisen työtä tukeva asiantuntijarooli.

Sisäministeriö on tärkeä yhteistyötaho. Lakisäateisten tehtävien lisäksi Sisäministeriöllä on yhteisiä verkostoja ja hankkeita pelastuslaitosten kanssa. Pelastuslaitosten internet-sivusto (pelastustoimi.fi) on sisäministeriön ylläpitämä. Sivuston kehittämistä tehdään yhteistyössä. Onnettomuuksien ehkäisyn uusi järjestelmä (OEJ) on sisäministeriön hanke, jossa kaikki pelastuslaitokset ja pelastuslaitosten kumppanuusverkoston turvallisuuspalvelujen asiantuntijat ovat osaltaan mukana omalla työpanoksellaan. Sisäministeriölle on myös muun muassa viestintäryhmä, jossa pelastuslaitoksen edustajat ovat mukana.

Muita keskeisiä yhteistyöviranomaisia ovat kuntien kaavoitus-, rakennusvalvonta-, ympäristö-, ja ympäristöterveysviranomaiset, hyvinvointialueen ensihoidosta ja sosiaalitoimesta vastaavat viranomaiset, aluehallintoviranomainen (AVI), elinkeino-, liikenne ja viestintäviranomaisen (ELY), poliisi ja turvallisuus- ja kemikaaliviranomainen (Tukes).

Pelastuslaitos tekee säännöllisintä ja tiiveintä yhteistyötä kunnallisten rakennusvalvontojen kanssa rakentamisen ohjaukseen liittyen. Pelastusviranomaisen toimii rakennusvalvonnoille paloturvallisuuden, väestönsuojien ja pelastustoiminnan edellytysten asiantuntijana rakennuslupakäsittelyssä ja rakennusten käyttöönottovaiheessa. Uudiskohteiden ja merkittävien saneerauskohteiden osalta annetaan lausunto, jos rakennusvalvontaviranomainen on sitä rakennuslupakäsittely yhteydessä pyytänyt. Pelastuslain 379/2011 81 a § nojalla pelastusviranomaisen voi tehdä rakennuskohteeseen tarkastuksen rakennushankkeen aikana, jos

rakennusvalvontaviranomainen ja pelastusviranomainen arvioivat tarkastuksen tarpeelliseksi lupamääräysten, suunnitelmien tai rakentamista koskevien säännösten noudattamisen valvomiseksi. Väestönsuojan tarkastus tehdään rakennushankkeeseen liittyvän tarkastuksen yhteydessä. Tarkastukset suoritetaan yleensä ennen rakennusvalvonnan suorittamaa varsinaista käyttöönottotarkastusta ja toimivat lausuntona rakennusvalvonnalle arvioitaessa rakennuksen käyttöönoton edellytyksiä. Pelastuslaitos välittää lisäksi palontutkinnan tuloksia tarpeen mukaan rakennusvalvonnoille turvallisuuden parantamiseksi. Pelastuslaitoksen ja rakennusvalvontojen kesken on myös sovittu rakennuspalojen ilmoitusmenettelyistä (rakenteiden vaurioituminen, kulttuurihistoriallinen rakennus yms.). Yhteisiä tulkintoja luodaan säännöllisillä tapaamisilla ja koulutuksilla.

Maankäytön ohjauksessa tehdään yhteistyötä kuntien kaavoitusviranomaisten kanssa. Pelastuslaitos pyrkii olemaan aktiivinen kaava-asioiden lisäksi myös liikennesuunnitelmien kommentoinnissa.

Sosiaali-, ympäristöterveys- ja ympäristöviranomaisten kanssa tehdään yhteistyötä muun muassa riskiasuntojen ongelmien ratkaisemissa. Usein tapaukset ovat moniongelmaisia ja tapausten ratkaisuun voi tapauksesta riippuen osallistua myös lisäksi useita muitakin viranomaisia.

Poliisin kanssa yhteistyötä tehdään muun muassa yleisötapahtumien ja ravintoloiden valvonnassa sekä palontutkinnassa. Poliisin kanssa yhteistyötä tehdään myös monessa muussa työryhmässä muiden sidosryhmien kanssa yhdessä (muun muassa liikenneturvallisuus ja ympäristörikostentorjunta).

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) ohjaa pelastuslaitoksia kemikaalisäädösten tulkinnassa. Tukes ja pelastuslaitos jakavat kemikaaleja käyttävien laitosten valvonnan; Tukes valvoo laajamittaiset kohteet ja pelastuslaitos muut. Pelastuslaitoksella on osallistumismahdollisuus Tukesin laitostarkastuksille. Lisäksi Tukes vastaa kuluttajaturvallisuudesta ja valvoo pelastuslaitoksen kanssa yleisötapahtumia.

Pelastuslaitosten välinen yhteistyö

Pelastuslaitoksen kumppanuusverkosto on kaikkien pelastuslaitosten vapaaehtoinen yhteenliittymä. Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto kehittää pelastuslaitosten palveluita ja toimintaa siten, että palvelut ovat laadukkaita, tehokkaita ja taloudellisia. Pelastuslaitokset pyrkivät palveluissaan yhdenmukaiseen tulkintaan voimassa olevista säädöksistä ja määräyksistä..

Verkostoyhteistyö on koordinoitua ja toimintaa johtavat yhteistyössä kaikki Suomen pelastusjohtajat sekä heidän nimeämänsä pelastusjohtajien hallitus. Jatkuvasti kehittyvän kumppanuusverkoston toiminta-ajatuksena on yhteistyön avulla parantaa yhteiskunnan turvallisuutta kaikissa oloissa. Verkoston visiona on vahvistaa pelastuslaitosten palvelujen yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Onnettomuuksien ehkäisytyötä edistetään kumppanuusverkoston turvallisuuspalvelut-ryhmässä, jossa ovat olleet mukana onnettomuuksien ehkäisytyöstä vastaavat päälliköt laitoksistaan. Turvallisuuspalvelut-ryhmän alla on seitsemän yhteistä, pelastuslaitosten henkilöstöstä koostuvaa asiantuntijaverkostoa: kemikaaliasiantuntijat, tapahtumaturvallisuuden asiantuntijat, valvonnan asiantuntijat, rakenteellisen paloturvallisuuden asiantuntijat, palontutkinnan asiantuntijat, riskiasumisen asiantuntijat sekä turvallisuusviestinnän asiantuntijat.

Muut yhteistyö

Yhteistyötä tehdään myös muun muassa nuohoojien, paloilmoittimien ja sammutuslaitteistojen tarkastuslaitosten, öljysäiliötarkastajien ja öljylämmitysliikkeiden asennusliikkeiden kanssa. Nuohoojilla on ilmoitusvelvollisuus pelastuslaitokselle havaitsemistaan puutteista pelastuslain mukaisesti. Paloilmoittimien ja sammutuslaitteistojen tarkastuslaitosten tulee toimittaa pelastuslaitokselle valvontaa varten laitteistojen tarkastuspöytäkirjat. Öljysäiliön tarkastusliikkeillä on velvoite toimittaa pelastuslaitoksen valvontaa ja tarkastusta varten öljysäiliön tarkastuspöytäkirjat ja öljylämmityslaitteistojen asennusliikkeiden tulee toimittaa asennustodistukset.

Turvallisuusviestintäyhteistyö

Turvallisuusviestintäyhteistyötä tehdään erilaisissa tapahtumissa mm. Liikenneturvan, Hämeen poliisilaitoksen, Puolustusvoimien ja Päijät-Hämeen hyvinvointialueen muiden toimialojen kanssa. Resurssien vähyyden vuoksi onnettomuuksien ehkäistyössä tullaan lisäämään yhteistyötä erityisesti muiden turvallisuustoimijoiden ja järjestöjen kanssa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitos tekee aktiivista yhteistyötä viranomaisten ja sidosryhmien kanssa riskianalyyssissä tunnistettujen uhkien ja riskien vähentämiseksi tai poistamiseksi.

Maankäytön suunnitteluun ja kaavoitukseen liittyen yhteistyön tavoitteena on muun muassa pelastuslaitoksen toimintavalmiuden ja toimintaedellytysten huomioiminen, sammutusveden saanti ja väestön evakuointi. Maankäytön suunnitteluun liittyy myös liikennesuunnittelu, jolla on vaikutusta tieliikenneonnettomuuksien riskien pienentämisessä ja pelastustoiminnan tavoitettavuuden kehittämisessä. Pelastuslaitos antaa maankäytön ja liikenteen suunnitteluun lausuntoja sekä muuta ohjausta ja neuvontaa. Liikenneturvallisuuden parantamiseksi pelastuslaitos osallistuu myös kunnallisiin liikenneturvallisuusryhmiin. Kemikaaliturvallisuuteen liittyvä yhteistyö on kuvattu kohdassa 4.1.8.1.

Rakentamisen ohjauksessa pelastuslaitoksen tavoitteena ovat paloturvallisuuden, väestönsuojien ja pelastustoiminnan edellytysten huomioiminen. Rakentamisen aikaisella tarkastuksella pyritään varmistamaan myös työmaa-aikainen turvallisuus. Rakentamishankkeiden ohjaaminen vaatii rakenteellisen paloturvallisuuden osaamisen lisäksi hyvää asiantuntemusta kemikaaliturvallisuudesta. Pelastuslaitoksella on jatkossakin merkittävä tarve vahvalle asiantuntemukselle rakenteellisessa paloturvallisuudessa.

Sisäministeriön kanssa tehtävällä yhteistyöllä varmistetaan pelastustoimen yhdenmukaisuutta ja ollaan kehittämässä yhteisiä järjestelmiä.

Pelastuslaitos osallistuu kumppanuusverkoston onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvien työryhmien ja asiantuntijaryhmien toimintaan. Onnettomuuksien ehkäisyn henkilöstöllä on edustus turvallisuuspalvelujen, turvallisuusviestinnän, rakentamisen ohjauksen, kemikaalivalvonnan, valvonnan, yleisötilaisuuksien, riskiasuntojen ja palontutkiminnan asiantuntijatyöryhmissä.

Pelastuslaitoksen sidosryhmätutkimuksen 2023 perusteella yhteistyölle on tarvetta ja sitä pidetään tärkeänä. Erittäin tyytyväisiä ollaan pelastuslaitoksen ammattitaitoon ja palvelujen sujuvuuteen sekä laadukkuuteen. Nykyiset palvelut ovat myös vastanneet sidosryhmän tarpeita, vaikka 27 %

vastaajista toivoi jopa nykyistä aktiivisempaa yhteydenpitoa. Sidosryhmät pitävät tärkeimpänä tulevaisuuden painopisteenä riittäviä resursseja, sekä henkilöstön osaamista ja hyvinvointia.

Pelastuslaitosten kumppanuusverkoston tavoitteena on kehittää pelastuslaitosten toimintaa siten, että palvelut kansalaisille ovat laadukkaita, tehokkaita, taloudellisia ja perustuvat yhdenmukaiseen tulkintaan voimassa olevista säädöksistä ja määräyksistä. Pelastuslaitosten välinen yhteistyö on edellytys pelastustoimen valtakunnallisen strategian mukaiselle palvelujen yhdenmukaisuudelle, yhdenvertaisuudelle ja laadukkuudelle.

Palvelutasopäätöksessä ei ole asetettu lukumääräisiä tavoitteita yhteistyöhön liittyville palveluille, koska palvelut perustuvat suurelta osin asiakkaiden ja yhteistyöviranomaisten tarpeisiin ja heidän yhteydenottoihinsa. Onnettomuuksien ehkäisyyn yhteistyöhön käytetään pääosin onnettomuuksien ehkäisyyn tulosalueen resursseja.

Aluevaltuuston päätös yhteistyöstä onnettomuuksien ehkäisemisessä

- Pelastuslaitos ylläpitää ja kehittää yhteistyötä eri viranomaisten ja asiantuntijaverkostojen kanssa aktiivisesti.
- Pelastuslaitos vaikuttaa osaltaan henkilö-, palo- ja kemikaaliturvallisuuteen antamalla lausuntoja muille viranomaisille lainsäädännön tai viranomaisyhteistyön perusteella.
- Pelastuslaitos osallistuu rakentamisen ohjaukseen ja toimii paloturvallisuuden asiantuntijana siltä osin, kun kunnan rakennusvalvonnan kanssa on sovittu.
- Pelastuslaitos osallistuu paikallisiin, alueellisiin ja valtakunnallisiin yhteistyöryhmiin riskianalyyseissä tunnistettujen riskien vähentämiseksi.
- Pelastuslaitos osallistuu kumppanuusverkoston onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvien työryhmien ja asiantuntijaryhmien toimintaan.
- Pelastuslaitos tiedottaa muita viranomaisia ja tahoja toimintaansa liittyvistä havainnoista.
- Onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvä yhteistyö kuvataan tarkemmin valvontasuunnitelmassa.
- Onnettomuuksien ehkäisyyn yhteistyöhön, joka sisältää tarjottavat asiantuntijapalvelut, kohdennetaan 4 htv.

Palvelutason kehittämistarve

Yhteistyötä on tarvetta kehittää ja siinä tulee entistä enemmän huomioida riskianalyyseissä havaitut uhkat ja riskit ja niiden ennaltaehkäisy. Eri sidosryhmille tulisi suunnitella ja kirjata omat asiakkuudenhoitomallit. Yhteistyötä tekeväälle henkilöstölle on tarpeen järjestää koulutusta eri yhteistyöhön liittyvien tavoitteiden tarkentamiseksi.

Onnettomuuksien ehkäisyyn järjestelmä tulee vaatimaan lähitulevaisuudessa pelastuslaitoksen resursseja. Vaikka ohjelman kehitystyö tehdään verkostoissa, niin pelastuslaitoksen tuleva pääkäyttäjäksi joutuu osallistumaan tiiviisti ohjelman testaukseen, integrointiin hyvinvointialueen järjestelmiin ja koulutukseen. Kaikki valvontatyötä tekevät joutuvat koulutautumaan uuden ohjelman käyttäjäksi.

4.1.4 Onnettomuuskehityksen seuranta

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitos seuraa onnettomuusuhkien sekä onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä pelastuslain 43 §:n mukaisesti. Onnettomuuskehityksen seurannasta ja palontutkinnasta saadut havainnot huomioidaan toiminnan suuntaamisessa ja kehittämisessä.

Onnettomuuskehityksen seuranta tehdään pelastustoimen toimintaympäristöön liittyen hyvin laajasti. Seurannan avulla pyritään tunnistamaan sellaisia onnettomuustyyppisiä (riskejä), joihin palvelutuotannon voimavaroja voitaisiin kohdentaa onnettomuuksien ehkäisemiseksi (palveluiden vaikuttavuuden parantamiseksi ja voimavarojen tehokkaaksi käyttämiseksi). Seuranta voi tuoda esiin myös kokonaan uusia uhkia ja riskejä, joihin pelastustoimen tulee palvelutuotannossaan varautua. Teknologinen tai toiminta-alueen infrastruktuurinen kehitys voi asettaa pelastustoimelle uusia suorituskykyvaatimuksia. Esimerkkinä tällaisesta muutoksesta on liikenteen sähköistyminen, johon liittyvä sähköautojen lisääntyminen on vaatinut pelastustoimelta uutta osaamista ja resursseja ohjauksen ja neuvonnan, mutta myös pelastustoiminnan suorituskyvyn osalta.

Päivittäisten onnettomuuksien seurannan pohjalta muodostuvaa onnettomuusaineistoa tarkastellaan neljännesvuosittain onnettomuuksien määrissä ja onnettomuustyyppisissä tapahtuvien muutosten tunnistamiseksi. Erityisten ja poikkeavien onnettomuuksien osalta tarkastelua tehdään tätä nopeammalla aikataululla, yksittäistapausten pohjalta. Pelastuslaitos seuraa myös muilla alueilla tapahtuneita onnettomuuksia kyetäkseen tunnistamaan vastaavia riskejä omalla toiminta-alueellaan, ennaltaehkäisemään niihin liittyviä onnettomuuksia ja vähentämään aiheutuneita vahinkoja. Riskitietoisuus kasvaa myös sidosryhmien kanssa tehtävän yhteistyön kautta.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Onnettomuuskehityksen seurannan tavoitteena on tunnistaa onnettomuuksiin liittyviä tekijöitä, joiden kautta pelastustoimen palveluilla ja voimavaroilla voitaisiin vähentää onnettomuuksia tai niistä aiheutuvia vahinkoja. Onnettomuuskehityksen seurannan tulokset vaikuttavat myös pelastuslaitoksen omaan varautumiseen, osaamiseen ja resurssointiin. Onnettomuuskehityksen seurannan tuloksilla voi olla vaikutusta myös pelastuslaitoksen sidosryhmien toimintaan.

Pelastustoimen palveluiden tarveperustan muodostavat riskit on käsitelty pelastuslaitoksen riskianalyyseissä. Pelastuslaitoksen toteuttama onnettomuuskehityksen seuranta liittyy pääosin riskianalyyseissä tunnistettuihin riskeihin. On mahdollista, että onnettomuuskehityksen seurannan tuloksena tunnistetaan myös uusia uhkia ja riskejä, joiden hallitsemiseksi pelastustoimen voimavaroja (henkilöstö, kalusto) tulee kohdentaa uudella tavalla.

Aluevaltuuston päätös onnettomuuskehityksen seurannasta

- Pelastuslaitos seuraa onnettomuusuhkien sekä onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä alueen riskien hallitsemiseksi ja turvallisuuden parantamiseksi.
- Pelastuslaitos tekee tarvittaessa havaitsemistaan onnettomuusuhista tai onnettomuuksien määrän ja syiden kehittymisestä esityksiä muille viranomaisille ja tahoille.
- Pelastuslaitos viestii havainnoistaan aktiivisesti.

- Tunnistettujen riskikohteiden turvallisuuden parantamiseksi tehdään yhteistyötä toiminnanharjoittajien ja eri viranomaisten kanssa.
- Alueen riskitasoa kuvaava riskialuekartta päivitetään tarpeen mukaan ja aina silloin, kun valtakunnallisesta tilastoaineistosta tulee päivitysversio.

Palvelutason kehittämistarve

Onnettomuuskehityksen seurannan prosessia tulee edelleen kehittää. Toiminnasta vastaavaa ei ole nimetty, josta on seurannut resurssoinnin puutteellisuus.

4.1.5 Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen varmistaminen

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Hyvinvointialueesta säädetyn lain (611/2021) 7 §:n 2. momentin mukaan hyvinvointialue voi hoitaa tehtävät itse tai sopia järjestämisvastuun siirtämisestä toiselle hyvinvointialueelle.

Päijät-Hämeen pelastuslaitos tuottaa onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvat tehtävät omana palvelutuotantonaan tai sopimusperusteisesti alueen sopimuspalokuntien kanssa.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue ei ole tehnyt sopimuksia tehtävien hoitamisesta muiden hyvinvointialueiden kanssa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen pelastuslaitos pystyy tuottamaan onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvat tehtävät omana palvelutuotantonaan. Tarvetta yhteistoimintaan onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien järjestämiseen ei ole.

Aluevaltuuston päätös hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen varmistamisesta

- Ei tarvetta tehdä päätöstä onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen varmistamisesta, koska tehtäviä ei ole siirretty toisen hyvinvointialueen hoidettavaksi.

Palvelutason kehittämistarve

Ei kehittämistarvetta

4.1.6 Valvontatehtävät

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Päijät-Hämeen pelastuslaitos valvoo alueellaan pelastuslain 78 §:n mukaisesti pelastuslain 2 ja 3 luvun säännösten noudattamista. Pelastuslaitos tekee valvonnan suorittamiseksi palotarkastuksia ja muita valvontatehtävien edellyttämiä toimenpiteitä. Valvonta perustuu riskien arviointiin, ja sen tulee olla laadukasta, säännöllistä ja tehokasta. Valvonnassa käytetään julkista valtaa.

Päijät-Hämeen pelastuslaitoksella on valvontatehtävien toteuttamiseksi valvontasuunnitelma pelastuslain 79 §:n mukaisesti. Osa valvonnasta on etukäteen suunniteltua määräaikaista valvontaa (esimerkiksi asuinrakennusten valvonta 120 kk välein), ja osa valvonnasta on epäsäännöistä ja käynnistyy esimerkiksi asiakkaan tekemästä ilmoituksesta (esimerkiksi yleisötilaisuutta varten laaditusta pelastussuunnitelmasta). Valvontasuunnitelmassa on määritelty palotarkastettavat kohteet ja muut valvontatoimenpiteet paikallisten olosuhteiden, alueella esiintyvien riskien ja pelastusviranomaiselle määriteltyjen tehtävien perusteella. Valvontasuunnitelmassa kuvataan myös keskeiset käytettävät valvontatoimenpiteet. Näitä ovat mm. palotarkastus, paloturvallisuuden itsearviointi, asiakirjavalvonta, kemikaalivalvonta ja muu valvonta). Valvontasuunnitelmassa on tarkemmin määritelty myös valvontaan tarvittavat resurssit valvontatoimenpiteittäin.

Valvontatoiminnan suoritteet kirjataan ja raportoidaan pelastuslaitoksella käytössä olevaan valvontaohjelmaan. Raportit suoritteista toimitetaan sovittujen aikataulujen mukaisesti pelastusjohtajalle, lautakunnalle sekä hyvinvointialueen eri raportointikanaviin. Valvonnan suoritteet kirjataan vuosittain myös valtakunnalliseen pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilastoon (Pronto).

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Valvonnan ensisijainen tarkoitus on ohjata, neuvoa ja opastaa palo- ja henkilöturvallisuuden sekä kemikaaliturvallisuuden ylläpidossa ja kehittämisessä sekä tarvittavilta osin valvoa pelastusviranomaisen valvottavaksi määrättyjen säännösten noudattamista. Näillä keinoin pyritään osaltaan pienentämään onnettomuuden todennäköisyyttä ja vähentämään mahdollisesta onnettomuudesta aiheutuvia henkilö-, ympäristö- ja materiaali- ja taloudellisia vahinkoja. Valvonnan tavoitteena on myös valtakunnallisen pelastustoimen strategian mukaisesti tulipalojen määrän puolittuminen, asumisen paloturvallisuuden edistäminen ja omatoimisen onnettomuuksiin varautumisen tukeminen.

Valvontatoiminnassa tehdään yhteistyötä kuntien ja valtionhallinnon viranomaisten ja muiden tahojen kanssa valvontasuunnitelmassa tarkemmin esitettävällä tavalla. Osa viranomaisyhteistyöstä on säännöllistä mm. poliisien ja Avin kanssa tehdään vuosittain ravintoloidenyhteistarkastuksia.

Määrävälein tehdään valvontaan yrityksiin ja laitoksiin sekä asuinrakennuksiin. Valvontakeino valitaan niin, että valvonta on tarkoituksenmukaista ja tehokasta.

Yritykset ja laitokset on jaoteltu riskiperusteisesti 12-120 kk valvontavälille. Vuosittain pelastuslaitos valvoo keskimäärin noin 1 000 yritystä ja laitosta. Valvonnassa käytetään niin sanottua arvioivan valvontatapaa, jossa jokaisen tarkastuksen yhteydessä arvioidaan kohteen pelastuslainmukaisuus: saatavalla riskiluvulla on vaikutusta kohteen valvontaväliin. Valvonnan laatua seurataan yritysten ja laitosten asiakastutkimuksen avulla. Systemaattinen asiakaspalautteen kerääminen on osa pelastustoimen strategisia tavoitteita.

Asuinrakennusten että vapaa-ajan asuntojen valvontaväli on 120 kk. jolloin rakennuskannasta valvotaan vuosittain 10 %. Tämä tarkoittaa noin 550 kerros- ja rivitalon, 4500 pientalon ja 2400 vapaa-ajan asunnon valvontaa joka vuosi.

Epäsäännölliseen valvontaan liittyvät tehtävä hoidetaan esimerkiksi tulleiden ilmoitusten ja yhteydenottojen perusteella. Epäsäännölliseen valvontaan käytettävät resurssit arvioidaan edellisen vuoden toteuman perusteella.

Valvonnan asiakastutkimuksen mukaan palotarkastajat antoivat 58 % yritys- ja laitospöytäkirjoista korjausmääräyksiä pelastus- ja kemikaaliturvallisuuteen liittyvistä puutteista vuonna 2022. 11 % näistä puutteista oli vakavia. Vuosittain 5 % valvontakohteista jää arvioivan palotarkastuksen riskiluvun eri osa-alueiden yhteisluvun perusteella kokonaisuudessaan lakisääteisen tason alapuolelle.

Valvontatyön päävastuu on onnettomuuksien ehkäisyn osaston henkilöstöllä. Yritysten ja laitosten sekä yleisötilaisuuksien valvontaa osallistuu päällystöä myös pelastustoiminnan osastolta. Työvuorojen henkilöstön huolehtii sovitulla tavalla asuinrakennusten ja vapaa-ajan rakennusten asiakirjavalvonnasta sekä tarvittaessa niiden palotarkastuksista.

Valvonnan vaikuttavuuden mittaaminen on erittäin hankalaa. Se on mitattavissa usein vasta pitkän aikavälin jälkeen. Mittareiden tuloksiin vaikuttavat osin myös valvontatoiminnasta riippumattomat tekijät, mikä vaikeuttaa valvonnan vaikuttavuuden mittaamista. Valvonnan mittaamiseen käytetään seuraavia mittareita:

- Jatkuvan asiakaspalautteen tulokset
- Suunniteltujen ja toteutuneiden tarkastuksien suhde
- Alueen onnettomuusmäärien kehittyminen
- Onnettomuuksien seurausten kehittyminen
- Arvioivan palotarkastuksen riskiluvun kehittyminen
- Erheellisten paloilmotusten määrä

Mittareiden käyttö kuvataan tarkemmin valvontasuunnitelmassa.

Aluevaltuuston päätös valvontatehtäviä koskevasta palvelutasosta

- Pelastuslaitos laatii riskien arviointiin perustuvan valvontasuunnitelman vuosittain.
- Pelastuslaitos valvoo vuosittain noin 1 000 yritystä ja laitosta, jotka on jaoteltu riskiperusteisesti 12–120 kuukauden valvontavälille.
- Yritys- ja laitospöytäkirjoissa käytetään arvioivaa palotarkastusmallia.
- Pelastuslaitos kerää yritysten ja laitosten valvonnasta asiakaspalautetta.
- Pelastuslaitos valvoo vuosittain 10 % asuinrakennusten rakennuskannasta ja 10 % vapaa-ajan asuntojen rakennuskannasta.
- Pelastuslaitos valvoo tulleiden ilmoitusten ja yhteydenottojen perusteella kaikki niin sanottuun epäsäännölliseen valvontaan kuuluvat tehtävät.
- Yleisötilaisuuksien järjestelyjä ja turvallisuutta valvotaan tapahtumien pelastussuunnitelmien arvioinnin ja valvontakäyntien avulla. Internet-sivuilla ylläpidetään yleisötapahtumien

järjestäjille turvallisuuteen liittyvää ohjeistusta. Yleisötapahotumien turvallisuuden varmistamiseksi tehdään yhteistyötä tapahtumien järjestäjien sekä eri viranomaistahojen kanssa.

- Poistumisturvallisuusselvityslaitosten poistumisturvallisuutta valvotaan poistumisturvallisuusselvityksien avulla sekä tarvittaessa korjausmääräyksillä.
- Riskiasunnoista tulleiden ilmoitusten perusteella asuntoihin tehdään valvontakäyntejä. Riskiasuntoihin liittyvien ongelmien ratkaisemiseksi tehdään viranomaisyhteistyötä.
- Pelastuslaitos huolehtii antamiensa määräysten jälkivalvonnasta tarvittaessa hallinnollisia pakkokeinoja käyttäen.
- Pelastuslaitos tekee valvonnassa yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa.
- Valvonnan toteutuminen kirjataan valvontaohjelmaan, ja siitä raportoidaan säännöllisesti lautakunnalle sekä vuosittain pelastustoimen valtakunnalliseen tietokantaan.
- Pelastuslain ja kemikaalilain mukaiseen valvontatoimintaan sekä onnettomuuksien ehkäisyn yhteistyöhön kohdennetaan 12 htv:ta.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaitoksen valvonnan määräaikaisten tavoitteiden toteutuminen on ollut mahdollista vain käyttämällä opiskelijoita kesätyövoimana. Asuinrakennusten valvontaa ei saada vakituisen henkilöstön resursseilla tehtyä kokonaisuudessaan.

Hyvinvointialueelle siirtymisen myötä on kehittämistarvetta hyvinvointialueen omien kiinteistöjen valvonnassa, hyvinvointialueen sote-valvonnan ja pelastuslaitoksen valvonnan yhteistyössä, sekä riskiasuntojen valvontaan liittyvässä yhteistyössä.

Pelastuslaitosten yhteinen onnettomuuksien ehkäisyn järjestelmä (OEJ) on tarkoitus saada käyttöön syksyllä 2024. Järjestelmän yhteydessä kehitetään myös pelastustoimen yhteisiä sähköisiä asiakaspalvelumuotoja. Järjestelmään ja muutoksiin liittyvä henkilöstön koulutus, vanhan järjestelmän tietojen synkronointi yms. tulevat vaatimaan resursseja.

Aluehallintoviraston asiantuntija-arvion 2021 mukaan onnettomuuksien ehkäisyyn osoitetut resurssit (9,6 htv/100 000 asukasta) jäävät alle valtakunnallisen vertailuarvon (12 htv).

4.1.7 Valmiuden tarkastaminen

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastusviranomaisen oikeudesta tehdä suuronnettomuuksien ja poikkeusolojen varautumisjärjestelyjen valvontaa säädetään pelastuslain 84 §:ssä. Lain mukaan pelastusviranomaiset voivat tehdä tarkastuksia pelastuslaissa säädettyjen suuronnettomuuksien ja poikkeusolojen varautumisjärjestelyjen valvomiseksi, johon liittyen tarkastuksen toimittajalla on oikeus päästä tarkastettaviin tiloihin ja saada selvityksiä pelastuslaissa vaadituista varautumista koskevista suunnitelmista ja järjestelyistä.

Päijät-Hämeen pelastuslaitos ei ole aiemmin toteuttanut pelastuslain 84 §:n mukaista valmiuden tarkastuksia. Varautumisjärjestelyihin liittyvää ohjausta annetaan osana yleistä ohjauksen ja neuvonnan palvelua valvontatoiminnan yhteydessä.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen arvion mukaan valmiuden tarkastamisille ei vallitsevassa tilanteessa ole erityistä tarvetta. Pelastuslaitos arvioi valmiustarkastusten tarpeellisuutta osana jatkuvan riskien hallinnan prosessia. Valmiustarkastukset voidaan aloittaa tilanteen edellyttäessä.

Aluevaltuuston päätös valmiuden tarkastamisesta

- Suuronnettomuuksien ja poikkeusolojen varautumisjärjestelyihin liittyvää ohjausta ja neuvontaa annetaan osana yleistä ohjausta ja neuvontaa valvontatoiminnan yhteydessä.
- Pelastuslaitos voi aloittaa valmiustarkastukset pelastusjohtajan päätöksellä.

Palvelutason kehittämistarve

Valmiuden tarkastamisten tarpeellisuutta Päijät-Hämeen alueella arvioidaan jatkuvasti osana toimintaympäristön riskienhallinnan prosessia. Valmiuden tarkastamiset voidaan aloittaa tarvittaessa palvelutasokauden aikana turvallisuuden ja varautumisen lautakunnan erillisellä päätöksellä. Valmiuden tarkastamistoimintaan arvioidaan tarvittavan noin 0,2 htv:ta.

Pelastuslaitos laatii toimintasuunnitelman valmiuden tarkastamistoiminnan aloittamiseksi palvelutasopäätöskauden (2024-2025) aikana. Suunnitelmassa määritetään valmiuden tarkastamistoiminnan tavoitteita, tarkastusten sisältöä ja toteutustapaa. Lisäksi arvioidaan tarkastusten vaikuttavuutta, kustannustehokkuutta ja tarvittavia voimavaroja. Suunnitelmaa voidaan käyttää päätettäessä seuraavan kerran pelastustoimen palvelutasosta vuonna 2025.

4.1.8 Muut onnettomuuksien ehkäisyn ja valvonnan palvelut (ei pelastuslainsäädännön edellyttämät tehtävät, esimerkiksi kemikaalilainsäädännön nojalla tehtävä valvontatoiminta)

4.1.8.1 Kemikaalilainsäädännön mukainen valvontatoiminta

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005, ns. kemikaaliturvallisuuslaki) säättää alueen pelastusviranomaiselle valvontatehtäviä ja erilaisten ilmoitusten käsittelyä. Pelastusviranomaisen valvontavastuu kattaa vähäistä vaarallisten kemikaalien teollista käsittelyä ja varastointia, nestekaasun käyttöä ja varastointia, biokaasun käyttöä, öljylämmityslaitteistojen asennusta, öljylämmityslaitteistojen oleellisen muutostyön kuten säiliön vaihdon asennustyön tarkastukseen, pohjavesialueella olevien maanalaisten öljysäiliöiden tarkastustoimintaa ja osin räjähteiden varastointia sekä pyroteknisten tuotteiden varastointia kaupan yhteydessä tai pyroteknisten tuotteiden yksityistä käyttöä.

Kemikaaliturvallisuuslain mukaiset viranomaistehtävät ja kemikaalivalvontaan kohdenneet voimavarat on käsitelty tarkemmin Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen valvontasuunnitelmassa. Kemikaalivalvontaa tehdään osin muun valvontatoiminnan (esim. määräaikaivalvonta) osana, josta syystä toiminnasta aiheutuvien kustannusten ja siihen tarvittavien resurssien tarkka kohdentaminen on haasteellista. Kemikaalivalvontaan on laskennallisesti kohdistettu 0,5 htv:ta (laskennallinen tarve 1,9 htv) onnettomuuksien ehkäisyyn käytettävistä resursseista (19,3 htv).

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Valvonnan ensisijainen tarkoitus on ohjata, neuvoa ja opastaa palo- ja henkilöturvallisuuden sekä kemikaaliturvallisuuden ylläpidossa ja kehittämisessä sekä tarvittavilta osin valvoa pelastusviranomaisen valvottavaksi määrättyjen säännösten noudattamista. Näillä keinoin pyritään osaltaan pienentämään onnettomuuden todennäköisyyttä ja vähentämään mahdollisesta onnettomuudesta aiheutuvia henkilö-, ympäristö- ja materiaali- ja taloudellisia vahinkoja.

Kemikaalivalvonnan palvelutarve pohjautuu pelastusviranomaiselle kemikaaliturvallisuuslaissa ja sen nojalla annetun asetuksen vaarallisten kemikaalien käsittelyn ja varastoinnin valvonnasta säädettyihin tehtäviin. Lisäksi kemikaalivalvontaa vaativia riskikohteita on tarkasteltu pelastuslaitoksen riskianalyyseissä.

Aluevaltuuston päätös kemikaalilainsäädännön mukaisesta valvontatoiminnasta

- Pelastuslaitos tuottaa kemikaaliturvallisuuslain (390/2005) mukaista kemikaalivalvontaa
- Pelastuslaitos valvoo kemikaaliturvallisuutta osana pelastuslain mukaista määräaikaista valvontaa.
- Pelastuslaitos valvoo tulleiden ilmoitusten ja yhteydenottojen perusteella kaikki niin sanottuun epäsäännölliseen valvontaan kuuluvat tehtävät. Määrällisesti suurin työpanos kohdistuu vähäistä teollista käsittelyä ja varastointia koskevien ilmoitusten käsittelyyn, niistä tehtäviin

päätöksiin ja käyttöönottotarkastuksiin. Valvonta ja päätösten tekeminen koskee myös tilapäistä enintään 6 kuukautta kestäväää toimintaa.

- Pelastuslaitos antaa lausuntoja Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle (Tukes) laajamittaisiin lupahakemuksiin, sisäisiin pelastussuunnitelmiin ja osallistuu Tukesin käyttöönotto- ja tarkastussuunnitelman mukaisille tarkastuksille
- Pelastuslaitos antaa lausuntoja ympäristölupaviranomaisille ympäristölupa- ja maa-aineslain mukaisiin hakemuksiin.
- Pelastuslaitos tekee yhteistyötä kemikaaliturvallisuuden parantamiseksi ja osallistuu muun muassa Päijät-Hämeen ympäristörikosten torjunnan työryhmän, pohjavesien suojelusuunnitelmien ohjausryhmien ja seudullisen pohjavesityöryhmän toimintaan.
- Pelastuslaitos osallistuu pelastuslaitosten valtakunnallisen kemikaaliverkoston toimintaan
- Kemikaalivalvontaan kohdennetaan 0,5 htv:ta.

Palvelutaso kehittämistarve

Kemikaalivalvonnan voimavarojen niukkuuden takia valvonta on ollut puutteellista pohjavesialueilla olevien maanalaisten öljysäiliön määräaikaistarkastusten valvonnan osalta.

Lisäksi vähäistä teollista käsittelyä ja varastointia harjoittavien laitosten muutosilmoitusten käsittelyä, päätöksiä ja käyttöönottotarkastuksia ei ole kaikissa tapauksissa pystytty tekemään lain edellyttämässä aikataulussa.

4.2 Pelastustoiminta ja siihen varautuminen

Pelastustoiminnalla tarkoitetaan kiireellisiä pelastustoimen tehtäviä, joiden tarkoituksena on pelastaa ja suojata ihmisiä, omaisuutta ja ympäristöä onnettomuuden uhatessa tai sattuesssa sekä rajoittaa onnettomuudesta aiheutuvia vahinkoja ja lieventää onnettomuuden seurauksia (PelL 2 a § kohta 2).

Pelastuslain 32 §:n mukaan pelastustoimintaan kuuluu:

- 1) hälytysten vastaanottaminen;
- 2) väestön varoittaminen;
- 3) uhkaavan onnettomuuden torjuminen;
- 4) onnettomuuden uhrien ja vaarassa olevien ihmisten, ympäristön ja omaisuuden suojaaminen ja pelastaminen;
- 5) tulipalojen sammuttaminen ja vahinkojen rajoittaminen;
- 6) 1–5 kohdassa mainittuihin tehtäviin liittyvät johtamis-, viestintä-, huolto- ja muut tukitoiminnat.

4.2.1 Väestön varoittaminen vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittava hälytysjärjestelmä

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitos huolehtii alueellaan väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä pelastuslain 27 § mukaisesti.

Väestön varoittamisen menetelmät

Väestön varoittamista toteutetaan toisiaan täydentävin menetelmin. Usean menetelmän rinnakkainen käyttäminen pyrkii varmistamaan, että varoitus tavoittaa mahdollisimman suuren osan alueella olevasta väestöstä, sekä sisätiloissa että ulkona. Väestön varoittamisen keinoja ovat medialle hätäkeskuksen kautta annettava mediatiedote ja sen jatkotiedote, sosiaalisen median kanavissa annettava varoitus, tv:ssä, radiossa ja 112-sovelluksen kautta annettava vaaratiedote sekä väestöhälyttimillä annettava yleinen vaaramerkki.

Väestöhälytysjärjestelmä

Väestöhälytysjärjestelmää käytetään ympäristöön ilmaitse leviävän vaarallisen kemikaalin vuototilanteessa tai sen uhkassa sekä ilmahälytysjärjestelmänä sodan aikana.

Väestöhälytysjärjestelmässä annettavan vaaramerkin (ääni) tavoitteena on varoittaa ulkona olevia ihmisiä ja kehottaa heitä suojautumaan sisälle. Hälytysjärjestelmä muodostuu eri puolilla Päijät-Hämettä sijaitsevista suurtehohälyttimistä. Vaaramerkkiä täydennetään muilla, edellä kuvatuilla varoittamisen menetelmillä.

Väestöhälyttimiä voidaan ohjata joko Hätäkeskuksesta tai pelastuslaitoksen johtokeskuksesta. Alueilla, joilla on merkittävä väestön turvallisuutta vaarantava suuronnettomuuden tai hyökkäysvaikutuksen riski, on ulkona olevaa väestöä voitava varoittaa suurtehohälyttimien avulla. Järjestelmän kokonaisuuluvuudeksi (-tavoittavuudeksi) on vuonna 2019 arvioitu 80-85 % Päijät-Hämeen väestöstä. I riskiluokkaan kuuluvista alueista tavoitetaan lähes 100 %.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoimen vastuulle kuuluvan väestön varoittamistehtävän ja siihen liittyvän hälytysjärjestelmän ylläpidon tavoitteena on mahdollistaa alueella oleskelevan väestön tehokas varoittaminen vakavan vaaran uhatessa. Väestön varoittamista edellyttäviä riskejä ja uhkia on käsitelty tarkemmin riskinanalyysissä.

Aluevaltuuston päätös väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä

- Pelastuslaitos ylläpitää tarkoituksenmukaista väestöhälytinsijärjestelmää.
- Pelastuslaitos laatii ja ylläpitää väestön varoittamiseen tarvittavat suunnitelmat.
- Pelastuslaitoksella on väestön varoittamiseen tarvittava johtamisjärjestelmä.
- Pelastuslaitoksen henkilöstöä on koulutettu väestön varoittamiseen liittyviin tehtäviin.

Palvelutason kehittämistarve

Väestöhälytinten sijoitusperusteet Päijät-Hämeen alueella tulee yhtenäistää, jotta väestöhälytinsijärjestelmän kattavuus vastaa väestön varoittamisen tarpeita. Pelastuslaitos laatii väestöhälytinten sijoittamisesta suunnitelman palvelutasokauden 2024-2025 aikana. Suunnitelman laadintaan ja ylläpitoon arvioidaan tarvittavan 0,1 henkilötyövuotta. Suunnitelman mahdollista vaikutuksista (kustannukset, aikataulut) päätetään tulevissa palvelutasopäätöksissä.

4.2.2 Pelastustoiminta

Hyvinvointialue päättää, millä tavoin pelastuslaitos huolehtii alueellaan pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä. (PelL 27 § 2. momentti 4. kohta)

Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 3 §:n 2 momentin mukaan pelastustoimen palvelut on suunniteltava ja toteutettava siten, että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti.

4.2.2.1 Toimintavalmiusaikatavoitteet

Toimintavalmiusaikoihin liittyviä määritelmiä:

Avunsaantiaika alkaa siitä, kun hätäkeskuksessa vastataan hätäpuheluun ja loppuu siihen, kun tehokas pelastustoiminta alkaa. Avunsaantiaikaa mitataan A- ja B-kiireellisyysluokan tehtävistä.

Ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaika lasketaan siitä, kun ensimmäinen yksikkö on vastaanottanut hälytyksen, siihen kun se saapuu onnettomuuspaikalle. Pelastustoimen tilastointijärjestelmässä Prontossa se lasketaan käytännössä yksikön hälytysajasta kohteessa - aikaan.

Pelastustoiminnan toimintavalmiusajalla tarkoitetaan aikaa, joka alkaa siitä, kun ensimmäinen yksikkö vastaanottaa hälytyksen ja päättyy siihen, kun pelastusryhmä aloittaa tehokkaan pelastustoiminnan.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoimen toimintavalmiusaikatavoitteet on määritelty pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa (SM, 21/2012). Eri riskiluokkiin kuuluville alueille edellytetään seuraavia toimintavalmiusaikoja:

I riskiluokassa tavoitteena on, että ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 6 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen. Tavoitteena on myös, että pelastustoiminnan toimintavalmiusaika olisi korkeintaan 11 minuuttia ja avunsaantiaika olisi korkeintaan 13 minuuttia. Joukkuelähdössä pelastusjoukkueen tulisi olla pelastustoiminnan johtajaa lukuun ottamatta paikalla 20 minuutin kuluessa siitä, kun ensimmäinen yksikkö on vastaanottanut hälytyksen.

II riskiluokassa tavoitteena on, että ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 10 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen. Tavoitteena on myös, että pelastustoiminnan toimintavalmiusaika olisi korkeintaan 14 minuuttia ja avunsaantiaika olisi korkeintaan 16 minuuttia. Joukkuelähdössä pelastusjoukkueen tulisi olla pelastustoiminnan johtajaa lukuun ottamatta paikalla 30 minuutin kuluessa siitä, kun ensimmäinen yksikkö on vastaanottanut hälytyksen.

III riskiluokassa tavoitteena on, että ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 20 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen. Tavoitteena on myös, että pelastustoiminnan toimintavalmiusaika olisi korkeintaan 22 minuuttia ja avunsaantiaika olisi korkeintaan 24 minuuttia. Joukkuelähdössä pelastusjoukkueen tulisi olla pelastustoiminnan johtajaa lukuun ottamatta paikalla 30 minuutin kuluessa siitä, kun ensimmäinen yksikkö on vastaanottanut hälytyksen.

IV riskiluokan asutuilla alueilla tehokas pelastustoiminta voi alkaa pidemmänkin ajan kuluessa kuin I - III-riskiluokissa. Jos pelastustoimintaa ei kyetä aloittamaan alle 40 minuutissa, on kyseisillä alueilla kiinnitettävä erityistä huomiota ihmisten omatoimiseen varautumiseen.

(Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje; SM, 21/2012)

Toimintavalmiusaikojen toteutuminen

	Riskiluokka			
	I	II	III	IV
Riskiruutujen kokonaismäärä riskiluokittain edellisen kalenterivuoden lopussa	18 kpl	131 kpl	99 kpl	- kpl
Riskiruutujen lukumäärä, joissa ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaika ei täyty vähintään 50 %:ssa kiireellisistä pelastustoimen tehtävistä edellisen kalenterivuoden aikana.	3 kpl	11 kpl	1 kpl	- kpl
Jatkuva puute:	0	2	2	-

Riskiruutujen lukumäärä, joissa <i>ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaika</i> ei täyty vähintään 50 %:ssa kiireellisistä pelastustoimen tehtävistä minään neljänä edellisenä kalenterivuotena.	kpl	kpl	kpl	kpl
Riskiruutujen lukumäärä, joissa <i>pelastustoiminnan toimintavalmiusaika</i> ei täyty vähintään 50 %:ssa kiireellisistä tehtävistä edellisen kalenterivuoden aikana (IV-luokan riskiruudun osalta raja 38 min, jos ei toisin päätetty)	1 kpl	7 kpl	0 kpl	0 kpl
Jatkuva puute: Riskiruutujen lukumäärä, joissa <i>pelastustoiminnan toimintavalmiusaika</i> ei täyty vähintään 50 %:ssa kiireellisistä pelastustoimen tehtävistä minään neljänä edellisenä kalenterivuotena. (IV-luokan riskiruudun osalta raja 38 min, jos ei toisin päätetty)	0 kpl	1 kpl	0 kpl	0 kpl

Riskiruudut, joissa pelastustoiminnan toimintavalmiuden osalta on jatkuvaa puutetta sijaitsevat Vierumäellä (kts. riskianalyysi, liite 1). Yksittäisen riskiruudun toimintavalmiuden prosentuaalisten toteumien tarkastelussa tulee huomioida riskiruutuun kohdistuneiden hälytystehtävien lukumäärä. Tehtävien määrän ollessa vähäinen voi yksittäisen tehtävän vaikutus vääristää tulosta kohtuuttoman paljon ja johtaa väärään tulkintaan.

Toimintavalmiusaikojen mediaanit riskiluokasta riippumatta			
	Vuosi	Vuosi	Vuosi
	2020	2021	2022
<i>Ensimmäisen yksikön</i> toimintavalmiusajan mediaani	7:26	7:44	7:42
<i>Pelastustoiminnan</i> toimintavalmiusajan mediaani	11:56	12:10	12:06
<i>Pelastusjoukkueen</i> toimintavalmiusajan mediaani	13:06	13:24	14:18

Edellä esitetystä taulukkaan liittyen: Vuosi 2021 oli koronavuosi, jolloin pelastustoiminnassa jouduttiin tekemään poikkeavia järjestelyjä mm. lähtöjen suojaustasojen osalta. Tämä vaikutti toimintavalmiusaikoihin lievästi.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoimen toimintavalmius alueen eri osissa perustuu pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen (SM 21/2012) mukaisesti määriteltyihin toimintavalmiuden tavoiteaikoihin.

Vuosittaiset tehtävtilastot antavat kuvaa pelastustoiminnan palvelutarpeista alueen eri osissa normaalitilanteissa. Pelastustoiminnan toimintavalmiutta suunniteltaessa joudutaan kuitenkin varautumaan moniin sellaisiin pelastustoiminnan tehtäviin, joiden toteutuminen on jokseenkin epätodennäköistä. Näin ollen tehtävtilastot eivät anna täydellistä kuvaa pelastustoimen palvelutarpeista. Osa suorituskyvyllyistä varautumista vaativista riskeistä ei onneksi koskaan toteudu. Pelastustoiminnan toimintavalmiutta rakentaessa ne joudutaan kuitenkin huomioimaan.

Pelastustoiminnan tehtävämääriä on tarkasteltu palvelutasopäätöksen luvussa 3. Onnettomuustyyppikohtaiset tiedot esitetään tarkemmin riskianalyysin luvussa 4.2.

Aluevaltuuston päätös toimintavalmiusaikatavoitteista

Pelastustoiminnan toimintavalmiusajoista eri riskiluokan alueilla päätetään seuraavasti:

	Riskiluokka			
	I	II	III	IV
<i>Ensimmäisen yksikön</i> riskiluokkakohtainen ruudun toimintavalmiusajan enimmäisaika minuutteina	6 min	10 min	20 min	-
<i>Ensimmäisen yksikön</i> ruutukohtainen toimintavalmiusajan toteutumisen vähimmäistaso prosentteina (min 50 %)	50 %	50 %	50 %	-
<i>Ensimmäisen yksikön</i> toimintavalmiusaikatavoitteen mediaani minuutteina ja sekunteina kaikissa kiireellisissä tehtävissä, riskiluokista riippumatta	08:00			
<i>Pelastustoiminnan</i> riskiluokkakohtainen ruudun toimintavalmiusajan enimmäisaika minuuttina	11 min	14 min	22 min	-
<i>Pelastustoiminnan</i> ruutukohtainen toimintavalmiusajan toteutumisen vähimmäistaso prosentteina (min 50 %)	50 %	50 %	50 %	-
<i>Pelastustoiminnan</i> toimintavalmiusaikatavoitteen mediaani minuutteina ja sekunteina kaikissa kiireellisissä tehtävissä yhteensä riskiluokista riippumatta	12:30			
<i>Pelastusjoukkueen</i> riskiluokkakohtainen ruudun toimintavalmiusajan enimmäisaika minuutteina	20 min	30 min	30 min	-

Palvelutason kehittämistarve

Sopimuspalokuntien toimintavalmiuden jatkuvuuden varmistaminen on tärkeää pelastustoiminnan toimintavalmiuden toteutumisen kannalta.

Vaihtoehtoisten pelastustoiminnan toimintamallien selvitystyö ja valmistelu (0,5 htv)

4.2.2.2 Valmiuden säätelyn toimintamallit

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoiminnan valmiuden tasoja on viisi: *Perusvalmius, tehostettu seuranta, tehostettu valmius, suuri valmius ja täysvalmius*. Perusvalmius on normaalitilanteessa ylläpidettävä valmiuden taso. Valmiutta voidaan korottaa pelastuslaitoksen toimintavalmiuden tasoista annetun sisäisen ohjeen mukaisesti. Valmiuden tason muuttamisesta voi päättää pelastusjohtaja, pelastuspäällikkö, varalla oleva päällikkö P20 sekä aluepalopäällikkö.

Valmiuden tason nostaminen voi aiheuttaa muutoksia pelastuslaitoksen johtamisjärjestelyihin ja henkilöstöresursseihin. Tarvittaessa pelastuslaitoksen johtokeskus perustetaan ja miehitetään ennalta laaditun suunnitelman mukaisesti. Pelastustoiminnan vapaalla olevaa henkilöstöä voidaan kutsua töihin toimintavalmiuden parantamiseksi ja pelastusasemia (vakinaisia ja sopimuspalokuntia) voidaan miehittää. Tarvittaessa tehtäviä asetetaan kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen. Kiireelliset pelastustehtävät hoidetaan aina ensisijaisesti.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen tulee varautua yhteiskunnan häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin ja olla kykenevä muuttamaan pelastustoimen vastuulle kuuluvat palvelut voidaan turvata kaikissa tilanteissa. Valmiuden säätelyn toimintamallin ja siihen liittyvien eri valmiustasojen tarkoituksena on turvata pelastustoiminnan suorituskyky ja pelastustoiminnan palveluiden toteutuminen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Aluevaltuuston päätös valmiuden säätelyn toimintamalleista

- Pelastuslaitos vastaa pelastustoiminnan valmiuden säätelyn järjestämisestä ja ylläpitää siihen tarvittavaa järjestelmää.
- Valmiutta ylläpidetään ja valmiuden tasoa muutetaan pelastuslaitoksen suunnitelmien ja ohjeiden mukaisesti.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaitos seuraa valtakunnallista, alueellista ja paikallista valmiuden säätelyyn liittyvää kehitystä ja ohjausta ja toteuttaa toimintamallien muutokset tarvittavilta osin vaatimuksia vastaaviksi.

4.2.2.3 Pelastustoiminnan henkilöstövoimavarojen määrä ja laatu hyvinvointialueen alueen eri osissa

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoiminnan henkilöstövoimavarat muodostuvat päätoimisesta ja sivutoimisesta henkilöstöstä. Pelastustoimintaan osallistuvan pelastuslaitoksen päätoimisen miehistön, alipäällystön ja päällystön viran tai tehtävän kelpoisuusvaatimuksena on virkaa tai tehtävää vastaava pelastusalan tutkinto. Pelastustoimintaan osallistuvalla sivutoimiselta sekä sopimuspalokuntaan ja muuhun sopimuksen tehneeseen yhteisöön kuuluvalta henkilöltä vaaditaan Pelastusopiston opetussuunnitelman mukainen koulutus. (Pelastuslaki 57 §) Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (407/2011) antaa tarkempia säädöksiä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista tutkinnoista ja koulutuksista.

Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön kokonaismäärä Päijät-Hämeessä on noin 800 henkilöä. Päätoimisen pelastushenkilöstön virkoja on 181 kpl, sijaishenkilöstö huomioituna päätoiminen resurssi on 194 htv:a. Pelastustoimintaan osallistuvan sivutoimisen henkilöstön määrä on 605 henkilöä (HAKA-rekisteri).

Pelastustoiminnan henkilöstövoimavarat on jaettu alueen eri osiin pelastustoiminnan valmiuden suunnitteluohjeen riskiluokkien mukaisesti. I-riskiluokassa vaadittu toimintavalmius on käytännössä mahdollista toteuttaa vain päätoimisen henkilöstön avulla. Päätoimiset pelastusasemat sijaitsevat I-riskiluokan alueilla Heinolassa, Hollolassa, Lahdessa (3 kpl) ja Orimattilassa.

Päätoiminen henkilöstö on jaettu operatiivisesti neljään työvuoroon kuudelle alueen päätoimiselle asemalle. Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen pelastustoimintaan osallistuvan pelastusryhmän lähtökohtainen vahvuus on 1 + 3.

Taulukko 26. Pelastustoiminnan minimivahvuudet vakinaisilla asemilla

Asema	Kunta	Minimivahvuus
		palomestari + ruiskumestari + miehistö
Asema 10	Lahti (Paavola)	1 + 1 + 6
Asema 20	Lahti (Niemi)	0 + 1 + 3
Asema 30	Hollola	0 + 1 + 3
Asema 40	Heinola	1 + 1 + 3
Asema 50	Orimattila	0 + 1 + 3
Asema 60	Lahti (Nastola)	0 + 1 + 3
Koko alue yhteensä		2 + 6 + 21

Riskiluokkiin II, III ja IV kuuluvilla alueilla edellytetty toimintavalmius voidaan toteuttaa sopimuspalokuntien tuottamalla valmiudella. Päätoimisten ja sopimuspalokuntien asemien sijainti Päijät-Hämeen kartalla kuvassa 3.

Sopimuspalokuntien lähtövahvuuksista sovitaan palokunta-kohtaisesti palokuntasopimuksissa. Pelastustoimintaan osallistuva vapaaehtoishenkilöstö käsitellään tarkemmin kohdassa 4.4.1.

Pelastushenkilöstön jakautuminen alueen kuntiin lisätään tähän.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön mitoituksen tavoitteena on luoda edellytykset tehokkaalle ja vaikuttavalle pelastustoiminnalle koko alueella. Tämä edellyttää riittävää määrää pelastustoimintaan osallistuvaa ja tehtäviin kykenevää henkilöstöä alueen eri osissa.

Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstövoimavarojen määrä ja laatu hyvinvointialueen alueen eri osissa määräytyy pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen mukaisten toimintavalmiusvelvoitteiden perusteella. I riskiluokassa vaadittu toimintavalmius edellyttää välittömässä lähtövalmiudessa olevaa pelastusryhmää ja vakinaista henkilöstöä. II- III- ja IV riskiluokkaan kuuluvilla alueilla edellytettävyn toimintavalmiuteen voidaan päästä myös sopimushenkilöstön turvin, kunhan sopimuspalokuntien kyky tuottaa sovittua valmiutta voidaan pitää riittävällä tasolla

Aluevaltuuston päätös pelastustoiminnan henkilöstövoimavarojen määrästä ja laadusta hyvinvointialueen eri osissa

- Pelastuslaitos ylläpitää vähintään seuraavia päätoimisen pelastushenkilöstön vahvuuksia alueen päätoimisilla pelastusasemilla:

○ Asema 10	Lahti (Paavola)	1 + 1 + 6
○ Asema 20	Lahti (Niemi)	0 + 1 + 3
○ Asema 30	Hollola	0 + 1 + 3
○ Asema 40	Heinola	1 + 1 + 3
○ Asema 50	Orimattila	0 + 1 + 3
○ Asema 60	Lahti (Nastola)	0 + 1 + 3
Koko alue yhteensä		2 + 6 + 21
- Pelastusjohtaja voi päätöksellään tilapäisesti alentaa vahvuuksia harkitsemallaan tavalla tarpeen vaatiessa.
- Sopimuspalokuntien valmiudesta ja hälytysvahvuuksista sovitaan palokuntasopimuksissa.

Palvelutason kehittämistarve

Ei erityistä kehittämistarvetta.

4.2.2.4 Pelastustoiminnan henkilövoimavarojen osaamisen ylläpidon ja kehittämisen pääperiaatteet

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoimen henkilöstön kelpoisuudesta ja tehtävien edellyttämästä osaamisesta säädetään Pelastuslaissa 379/2011 ja pelastusasetuksessa 407/2011. Pelastuslaitoksella on laadittu pelastustoiminnan koulutussuunnitelma, joka määrittää ja ohjeistaa sisäistä koulutustoimintaa. Koulutussuunnitelmaa tarkastellaan määrävälein ja sen sisältöjä päivitetään vastaamaan muuttuneen toimintaympäristön mukaisia osaamistavoitteita.

Pelastuslaitoksen sisäistä koulutusta ohjeistetaan koulutussuunnitelmassa, joka asettaa yhteneväiset harjoitusaiheet ja sisällölliset tavoitteet eri henkilöstöryhmien valmiusasteen ja osaamisvaatimukset huomioiden. Koulutussuunnitelmat tehdään erikseen päätoimiselle ja sopimuspalokuntien henkilöstölle. Päätoimisen henkilöstön eri henkilöstöryhmille järjestetään koulutusta tehtävissä vaaditun osaamisen mukaisesti.

Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön koulutuksia järjestetään vuosittain laadittavan koulutuskalenterin mukaan. Tällä varmistetaan tehtävien kannalta vaadittavan osaamisen ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi vaaditun säännöllisen koulutuksen toteutuminen. Koulutusten toteutumista seurataan henkilöstö- ja työaikajärjestelmästä. Järjestelmä mahdollistaa tietojen poiminnan henkilö-, tapahtuma- tai koulutuskohtaisesti. Pelastustoimen henkilöstön tulee suorittaa tietyt harjoitukset vuosittain. Henkilökohtaista toteumaa seurataan työvuoroittain. Neljännesvuosittain tehdään koonti toteutuneista koulutuksista.

Pelastustoiminnan koulutustoiminta sisältää suunnitelmalliseen perehdyttämiseen, mentorointiin sekä ammatilliseen koulutukseen (ml. täydennyskoulutus). Pelastustoiminnan koulutustoiminta voidaan jakaa ammatillisiin tutkintoihin tähtääviin koulutuksiin (mm. alipäälystötutkinto), ammatillisiin täydennyskoulutuksiin (mm. puomitikkaan kuljettajakurssi) ja työvuoroissa tapahtuvaan työvuorokoulutukseen. Pelastuslaitos kannustaa henkilöstöä hakeutumaan täydennyskoulutuksiin tarpeiden mukaan

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoiminnan koulutustoiminnan tavoitteena on pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön ammattitaidon ylläpito ja kehittäminen. Tavoitteena on osaava ja suorituskyykyinen henkilöstö, joka kykenee suorittamaan pelastustoimintaan kuuluvat tehtävät tehokkaasti ja turvallisesti. Yhtenäinen osaaminen varmistaa palveluiden yhdenmukaisuuden alueen eri osissa palvelua tuottavan tahon (päätoiminen, valmius- tai täydennyspalokunta) valmiudet ja velvoitteet huomioiden.

Pelastustoimen tehtävissä vaadittavasta osaamisesta säädetään alan ohjeissa. Pelastussukellusohje määrittää harjoitusvaatimukset pelastussukellukseen ja vesipelastukseen. Osaamis- ja harjoitusvaatimuksia on asetettu myös pelastuslaitoksen sisäisissä ohjeissa, kuten öljyntorjuntasuunnitelmassa ja ohjeessa putoamisvaarallisella alueella työskentelystä. Ensivastetoiminnan osalta noudatetaan ensihoidosta vastaavan viranomaisen edellyttämää osaamista.

Pelastustoiminnassa vaadittava osaaminen muuttuu ajan myötä toimintaympäristön muuttuessa. Muuttuneet osaamisvaatimukset tulee huomioida pelastustoiminnan koulutussisältöjen suunnittelussa ja harjoittelussa.

Aluevaltuuston päätös pelastustoiminnan henkilövoimavarojen osaamisen ylläpidon ja kehittämisen pääperiaatteista

- Pelastustoiminnan henkilöstön osaamisen ylläpito ja kehittäminen pohjautuvat pelastustoimen yleisiin osaamistavoitteisiin.
- Hyvinvointialueen pelastustoimen erityispiirteet ja niihin liittyvät osaamisvaatimukset huomioidaan koulutustoiminnassa, esim. vesipelastus ja maastopelastus, putoamisvaarallisella alueella työskentely, tapahtumaturvallisuus,
- Pelastustoiminnan henkilöstön koulutus- ja harjoittelutoimintaa toteutetaan pelastuslaitoksen koulutussuunnitelman mukaan eri henkilöstöryhmissä ja tehtävissä edellytetty osaaminen huomioiden.

Palvelutason kehittämistarve

Ei erityistä kehittämistarvetta.

4.2.2.5 Pelastustoiminnan henkilövoimavarojen fyysisen toimintakyvyn vähimmäistaso

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön fyysisen toimintakyvyn vähimmäisvaatimustasosta säädetään Sisäministeriön ohjeessa pelastushenkilöstön toimintakyvyn arvioinnista ja kehittämisestä (SM 05/2016). Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen sisäinen, samanniminen ohje on johdettu Sisäministeriön ohjeesta. Lisäksi toimintakyvyn vaatimuksista säädetään Pelastussukellusohjeessa (SM 2007).

Terveydentilan ja fyysisen toimintakyvyn arviointi

Pelastustoimintaan osallistuvan terveydentilan tulee olla työn vaatimuksiin nähden riittävä. Pelastustoimintaan osallistuvan tulee pystyä suoriutumaan tehtävistään vaarantamatta omaa tai muiden terveydentilaa tai turvallisuutta. Toimintakyvyn arviointi muodostuu säännöllisistä terveystarkastuksista ja fyysisen toimintakyvyn testauksesta.

Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön osalta toimintakykyä selvittävät terveystarkastukset tehdään seuraavin määrävälein: < 40- vuotiaille kolmen vuoden välein, 40 – 50- vuotiaille kahden vuoden välein ja yli 50- vuotiaille vuosittain. Yksilölliseen tarpeeseen perustuvia lisätarkastuksia tehdään tarvittaessa.

Toimintakykyä arvioidaan ns. FireFit-menetelmän kuntoarvion, eli FireFit-indeksin avulla. Kuntoarvio muodostuu polkupyöräergometrillä tehdyllä hengitys- ja verenkiertoelimistön toimintaa mittaavasta osiosta sekä lihasvoimaa ja -kestävyyttä mittaavasta osiosta. FireFit-järjestelmässä on myös ns. Oulun mallin savusukellustestirataa koskeva osio, joka suoritetaan yhtenä vuosittaisena savusukellusharjoituksena. FireFit- arvioinnista on pelastuslaitoksella erillinen ja tarkempi ohje. Pelastuslaitoksen FireFit-testaajat ovat työterveyslaitoksen kouluttamia. Testaajien koulutusta pidetään yllä sisäisillä koulutuksilla.

Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen pelastustoimintaan osallistuvan päätoimisen henkilöstön osalta fyysisen toimintakyvyn arviointi tehdään vuosittain. Sopimuspalokuntien henkilöstön osalta vuosittainen arviointi tehdään savusukellukseen osallistuville henkilöille. Fyysisen toimintakyvyn arviointitaajuus voi olla kaksi vuotta, jos henkilö saavuttaa jokaisessa Firefit-testin osasuorituksista iästä riippumattoman Firefit-indeksin arvo on vähintään 4.0.

Pelastustoimen tehtävät jaetaan neljään tasoon: 1. vaativiin tehtäviin, 2 savusukellusta edellyttäviin perustehtäviin (ei käytössä pelastuslaitoksella, koska tehtävien vaativuutta ei voida ennakoita etukäteen), 3. Perustehtäviin ja 4. muihin pelastustoimen tehtäviin (mm. johtaminen, valistus, neuvonta, palotarkastus ja näihin rinnastettavat tehtävät).

Vaativissa tehtävissä riittävänä fyysisenä toimintakyvynä pidetään FireFit-indeksin arvoa 3.

Vakinaisilla pelastusryhmillä on toimintakyvyn osalta valmius **vaativien tehtävien** varalta ja ne kykenevät pelastussukellustehtäviin koko alueella. (FireFit indeksi vähintään 3.0 sekä aerobisen kestävyysindeksi vähintään 3.0).

Vakinaisissa yksiköissä sallitaan kerrallaan yhden henkilön olevan fyysiseltä toimintakyvyltään perustehtävien tasoinen (FireFit indeksi vähintään 2.0.). Henkilö voidaan sijoittaa yksikön johtajaksi (alipäällystä) tai kuljettajaksi (miehistö).

Savusukellusta edellyttäviin perustehtävien vaatimustaso ei ole käytössä Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön osalta. Peruste on se, että pelastustoiminnan tehtävien vaativuutta on usein mahdotonta määritellä etukäteen. Tehtävät voivat muuttua vaativiksi yllättäen tulipalo- ja onnettomuustilanteiden kehittyessä, jolloin tilanteen hoitaminen vaatii hyvää fyysistä toimintakykyä.

Perustehtävien vaatimustasolle hyväksyttävät päätoimisen henkilöstön tehtävät liittyvät pelastustoiminnan operatiiviseen johtamiseen (päällikköpäivystäjä P20 ja palomestarit P31 ja P32) ja pelastuslaitoksen pelastushenkilöstön toimintakyvyn arvioinnista annetussa ohjeessa määriteltyihin erityistehtäviin.

Sopimuspalokuntien yksiköillä tulee olla toimintakyvyn osalta valmius perustehtävien varalta. Suositeltavaa on, että sopimuspalokuntien yksiköiden valmius on kuitenkin tätä parempi.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Fyysisen toimintakyvyn arvioinnin tavoitteena on varmistaa pelastustoiminnan palveluiden laatu, vaikuttavuus ja yhdenvertaisuus. Lisäksi toimintakyvyn arvioinnilla pyritään varmistamaan henkilöstön terveys ja työturvallisuus.

Aluevaltuuston päätös pelastustoiminnan henkilövoimavarojen fyysisen toimintakyvyn vähimmäistasosta

- Päätoimisella pelastussukellusta tekevällä henkilöstöllä ja pelastustoimintaan osallistuvalla päällystöllä tulee olla pelastuslaitoksen ohjeessa *pelastushenkilöstön toimintakyvyn arviointi ja kehittäminen* edellytetty toimintakyky.
- Sivutoimisilla ja sopimuspalokuntien pelastushenkilöstöllä tulee olla pelastuslaitoksen ohjeessa *pelastushenkilöstön toimintakyvyn arviointi ja kehittäminen* edellytetty toimintakyky.
- Toimintakyvyn arviointi tehdään pelastushenkilöstön toimintakyvyn arvioinnista annetun ohjeen mukaisesti.
- Toimintakyvyn arviointia tehdään pelastussukellukseen osallistuvan henkilöstön osalta vuosittain Firefit-menettelmää käyttäen.
- Henkilöstön toimintakyvyn arviointiin liittyvät tiedot säilytetään Firefit-ohjelman palvelimella (hyvinvointialueen palvelin)

Palvelutason kehittämistarve

Toimintakyvyn suurin haaste on pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön ikääntyminen ja sen seurauksena tapahtuvat fyysistä toimintakykyä heikentävät muutokset.

4.2.2.6 Pelastustoiminnan kalustovoimavarat toiminnoittain alueen eri osissa

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoiminnan suorituskyky muodostuu henkilöstön lisäksi pelastustoiminnan tehtäviin tarvittavasta kalustosta. Pelastus- ja sammutusyksiköt, säiliöautot, johtoyksiköt, korkealta pelastamisen kalusto, veneet ja muu pelastustoiminnan kalusto ovat edellytys tehokkaalle ja vaikuttavalle pelastustoiminnalle. Alueen kalustovoimavarojen tulee olla sellaisella tasolla, että pelastustoimintaa voidaan toteuttaa viivytyksettä ja tehokkaasti. Kaluston laatu, määrä ja sen sijoittelu alueen eri puolille perustuu alueella sijaitseviin riskeihin.

Pelastuslaitoksella on investointisuunnitelma pelastuskaluston hankkimiseksi. Kalustohankinnoissa noudatetaan elinkaarimallia, jossa kalustoa hankintaa ennalta tehdyn suunnitelma mukaisesti. Eri kalustolle määritellyt käyttöiät ohjaavat kaluston hankintaa ja sen kierrätystä alueen eri osiin. Kalustoa kierrätetään pelastuslaitoksen sisäisesti vakinaisilta asemilta sopimispalokuntien valmiuspalokuntiin, ja mahdollisuuksien mukaan myös täydennyspalokuntiin.

Pelastustoiminnan kaluston rungon muodostavat johtoyksiköt, sammutusautot, säiliöautot ja Pelastustoiminnan johtamiseen varusteltuja ajoneuvoja on 3 kpl (päivystävät palomestarit P31 Lahdessa ja P32 Heinolassa sekä päivystävä päällikkö P20). Sammutusautojen kokonaismäärä alueella 45 kpl. Sammutusveden kuljettamiseen käytettäviä säiliöautoja on 23 kpl, koukkulava-autoja 4 kpl, korkealta pelastamiseen käytettäviä nostokoriautoja 2 kpl. Jokaisessa kunnassa on vähintään 1 kpl veneitä.

Pelastustoiminnassa käytettävä kalusto esitetään kuntakohtaisesti koontitaulukossa **(tulossa)**. *Samassa taulukossa tullaan kuvaamaan myös pelastuslaitoksen toimipaikat ja kunnissa oleva pelastustoiminnan suorituskyky (pelastusukellusvalmiudet jne.)*

Alla oleva siirtyy koontitaulukkoon.

Asikkala		
Kalusto	Yksikkötunnus	Sijoittelu
Sammutusauto	PH451	Asikkala
Sammutusauto	PH4512	Asikkala
Säiliöauto	PH453	Asikkala
Vene	PH4583	Asikkala
Vene (öt)	PH458	Asikkala
Vene	PH4582	Asikkala

Hartola		
Kalusto	Yksikkötunnus	Sijoittelu
Sammutusauto	PH431	Hartola

Sammutusauto	PH4312	Hartola
Säiliöauto	PH433	Hartola
Vene	PH4382	Hartola
Vene	PH4383	Hartola
Mönkijä	PH4388	Hartola

Heinola		
Kalusto	Yksikkötunnus	Sijoittelu
Johtoauto	PH32	Heinola
Sammutusauto	PH401	Heinola
Säiliöauto	PH403	Heinola
Koukkulava	PH404	Heinola
Nostolava	PH406	Heinola
Vene (öt)	PH408	Heinola
Vene	PH4082	Heinola
Hydrokopteri	PH4087	Heinola
Mönkijä	PH4088	Heinola
Sammutusauto	PH411	Heinola
Säiliöauto	PH413	Heinola
Sammutusauto	PH461	Heinola / Vierumäen VPK
Säiliöauto	PH463	Heinola / Vierumäen VPK

Hollola		
Kalusto	Yksikkötunnus	Sijoittelu
Sammutusauto	PH301	Hollola
Säiliöauto	PH303	Hollola
Koukkulava	PH304	Hollola
Vene	PH3082	Hollola
Mönkijä	PH3088	Hollola
Sammutusauto	PH331	Hollola / Hakosilta-Nostavan VPK
Säiliöauto	PH333	Hollola / Hakosilta-Nostavan VPK
Mönkijä	PH3388	Hollola / Hakosilta-Nostavan VPK
Sammutusauto	PH341	Hollola / Herralan VPK
Sammutusauto	PH3412	Hollola / Herralan VPK
Sammutusauto	PH351	Hollola / Keski-Hollolan VPK
Säiliöauto	PH353	Hollola / Keski-Hollolan VPK
Sammutusauto	PH251	Hollola / Vesikansan VPK
Säiliöauto	PH253	Hollola / Vesikansan VPK

Iitti		
Kalusto	Yksikkötunnus	Sijoittelu

Sammutusauto	PH611	litti / Vuolenkosken asema
Säiliöauto	PH613	litti / Vuolenkosken asema
Vene	PH618	litti / Vuolenkosken asema
Sammutusauto	PH621	litti / Kausalan asema
Säiliöauto	PH623	litti / Kausalan asema
Säiliöauto	PH6232	litti / Kausalan asema
Sammutusauto	PH6212	litti / Kausalan asema
Vene	PH6282	litti / Kausalan asema
Mönkijä	PH6288	litti / Kausalan asema

Kärkölä		
Kalusto	Yksikkötunnus	Sijoittelu
Sammutusauto	PH311	Kärkölä
Säiliöauto	PH313	Kärkölä
Vene	PH3182	Kärkölä
Sammutusauto	PH3112	Kärkölä

Lahti		
Kalusto	Yksikkötunnus	Sijoittelu
Johtoauto	PH20	Lahti
Johtoauto	PH31	Lahti
Sammutusauto	PH101	Lahti
Säiliöauto	PH103	Lahti
Nostolava	PH106	Lahti
Mönkijä	PH1088	Lahti
Vene	PH1081	Lahti
Sammutusauto	PH901	Lahti
Sammutusauto	PH201	Lahti
Vene	PH208	Lahti
Vene	PH2082	Lahti
Vene	PH2083	Lahti
Sammutusauto	PH601	Nastola
Säiliöauto	PH603	Nastola
Mönkijä	PH6088	Nastola
Vene	PH6082	Nastola
Sammutusauto	PH211	Lahti / Ahtialan VPK
Sammutusauto	PH213	Lahti / Ahtialan VPK
Sammutusauto	PH221	Lahti / Harjunalustan VPK
Sammutusauto	PH2212	Lahti / Harjunalustan VPK
Säiliöauto	PH223	Lahti / Harjunalustan VPK
Sammutusauto	PH231	Lahti/ Lahden VPK
Sammutusauto	PH2312	Lahti / Lahden VPK

Säiliöauto	PH233	Lahti / Lahden VPK
Sammutusauto	PH241	Lahti / Renkomäen VPK
Sammutusauto	PH2412	Lahti / Renkomäen VPK
Säiliöauto	PH243	Lahti / Renkomäen VPK
Sammutusauto	PH4612	Nastola / Ruuhijärven VPK
Sammutusauto	PH631	Nastola / Villähteen VPK
Koukkulava	PH634	Nastola / Villähteen VPK

Orimattila		
Kalusto	Yksikkötunnus	Sijoittelu
Sammutusauto	PH501	Orimattila
Säiliöauto	PH503	Orimattila
Vene	PH5082	Orimattila
Mönkijä	PH5088	Orimattila
Sammutusauto	PH521	Artjärvi
Säiliöauto	PH523	Artjärvi
Vene	Ar5282	Artjärvi
Mönkijä	PH5288	Artjärvi
Sammutusauto	PH531	Orimattila / Pennalan VPK
Sammutusauto	PH5312	Orimattila / Pennalan VPK
Raivausauto	PH5356	Orimattila / Pennalan VPK

Padasjoki		
Kalusto	Yksikkötunnus	Sijoittelu
Sammutusauto	PH441	Padasjoki
Sammutusauto	PH4412	Padasjoki
Säiliöauto	PH443	Padasjoki
Vene (öt)	PH408	Padasjoki
Vene	PH4482	Padasjoki
Mönkijä	PH4488	Padasjoki

Sysmä		
Kalusto	Yksikkötunnus	Sijoittelu
Sammutusauto	PH421	Sysmä
Sammutusauto	PH4212	Sysmä
Säiliöauto	PH423	Sysmä
Vene	PH428	Sysmä
Vene	PH4282	Sysmä
Mönkijä	PH4288	Sysmä
Säiliöauto	Sy131	Sysmä / Sysmän VPK

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoiminnan kaluston määrään, laatuun ja sijoitteluun hyvinvointialueen sisällä vaikuttavat alueen riskiluokat, riskikohteet ja muut pelastustoiminnan kannalta oleelliset kaluston tehokkaaseen käytettävyyteen vaikuttavat tekijät. Sammutus- ja säiliöautojen sijoittelulla alueen eri puolilla sijaitseville asemille mahdollistetaan pelastustoiminnan tehokas ja nopea apu tulipalojen ja onnettomuuksien uhreille alueen eri osissa. Pelastustoiminnassa käytettävää kalustolle on tehty elinkaarisuunnitelma, jonka perusteella uutta kalustoa hankintaan ja käytössä olevaa kalustoa siirretään päätoimisilta alueen sopimuspalokunnille.

Erityskalustoa on sijoitettu asemille riskien mukaisesti. Kaluston sijoitteluun vaikuttavat myös pelastuslaitoksen sisäiset toimintamallit. Tästä esimerkkinä korkealta pelastamiseen käytettävien nostolavojen sijoittelu Lahteen ja Heinolaan ja vaarallisten aineiden torjuntakaluston varastointi Niemen asemalla Lahdessa, josta kalustoa viedään alueen eri osissa tapahtuneisiin onnettomuuksiin tarpeen mukaan. Sijoittelun peruste on tässä tapauksessa toiminnallinen kokonaistehokkuus ja valmiuden ylläpito.

Venekaluston sijoittelu perustuu myös riskianalyysiin. Suurimmat alukset on sijoitettu laitureihin korkeimman riskin alueille Lahteen ja Heinolaan. Myös Padasjoella ja Sysmässä on venekalustoa laiturissa. Muilla asemilla olevat veneet ovat trailerilla.

Aluevaltuuston päätös pelastustoiminnan kalustovoimavaroista toiminnoittain alueen eri osissa

- Pelastustoimintaan osallistuvilla palokunnilla on vähintään päivittäisonnettomuuksiin tarvittava kalusto
- Pelastustoiminnassa tarvittavaa erityiskalustoa ylläpidetään riskeihin perustuen
- Sopimuspalokuntien erikoistuminen (kalusto) palokuntasopimusten mukaisesti.

Palvelutason kehittämistarve

- Kalustohallintajärjestelmän käyttöönotto
- Kaluston kehittäminen pelastustoimen suorituskykyhankkeen vaatimusten mukaisesti.

4.2.2.7 Pelastusasemat, paloasemat sekä muut kiinteistöt ja toimipisteet

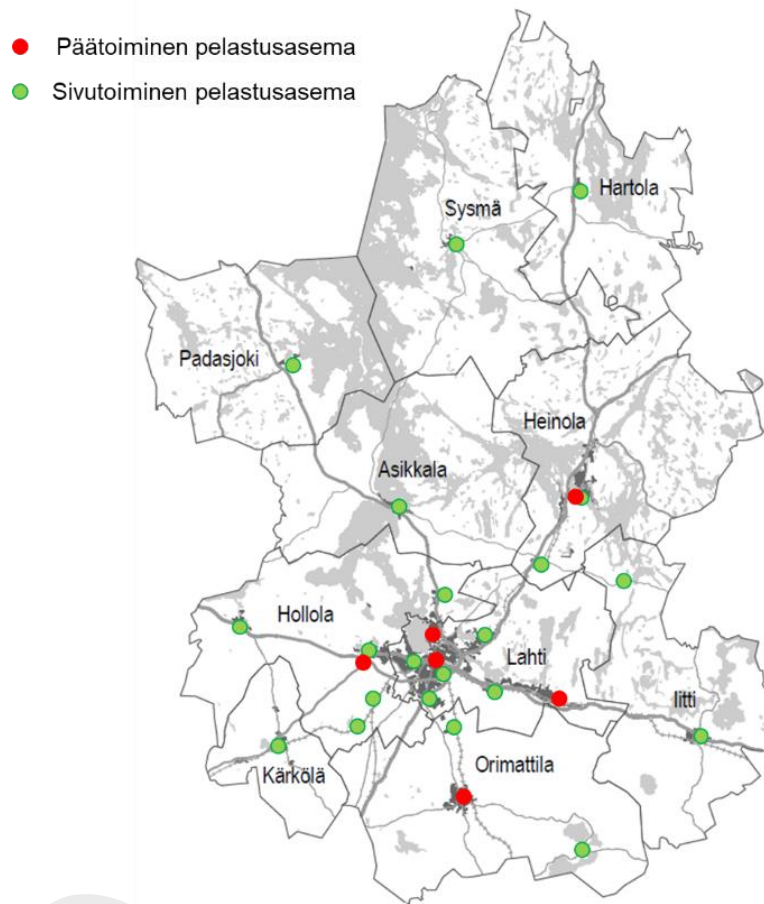
Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Päijät-Hämeen alueella on yhteensä 32 kpl pelastustoiminnan palvelutuotantoon käytettävää kiinteistöä ja asemaa. Päätoimisen henkilöstön, ympäri vuorokauden välittömässä lähtövalmiudessa olevia pelastusasemia Päijät-Hämeessä on 6 kpl. Asemat sijaitsevat I-riskiluokan alueilla Heinolassa, Hollolassa, Lahdessa 3 kpl ja Orimattilassa. Sopimuspalokuntien ja sivutoimisen henkilöstön paloasemia on 21 kpl. Tehdas-/laitospaloasemia ei alueella ole.

Pelastustoimen toimipaikat on esitetty kartalla kuvassa 3.

Kiinteistöt esitetään kuntakohtaisesti koontitaulukossa (tulossa).

Kunta	Toimitila	Huon. ala
Asikkala	Asikkalan paloasema	686
Hartola	Hartolan paloasema	882
Hartola	Varasto	42
Iitti / Kausala	Iitin paloasema	1160
Iitti / Kausala	Iitin kalustohalli	215,5
Iitti / Vuolenkoski	Vuolenkosken paloasema	366,5
Iitti / Vuolenkoski	Vuolenkosken öljyntorjuntavarasto	128
Heinola	Heinolan pelastusasema	3052
Heinola	Vierumäen paloasema	564
Heinola	Sepänniemen öljyntorjuntavarasto	40
Hollola	Hollolan paloasema	2165
Hollola	Vesikansan VPK	417
Hollola	Keski-Hollolan VPK	300
Hollola	Hämeenkosken paloasema	535
Kärkölä	Kärkölän paloasema	1086
Lahti	Lahden VPK	690
Lahti	Paavolan pelastusasema	4603
Lahti	Mustankallion väestönsuoja	74
Lahti	Kunnaksen VPK	251
Lahti	Niemen pelastusasema	1378
Lahti / Nastola	Nastolan paloasema	1647
Lahti / Nastola	Nastolan paloaseman talousrakennus	62
Lahti / Nastola	Ruuhijärven VPK	76
Lahti / Nastola	Villähteen VPK (Teollisuustie 4)	544
Orimattila	Orimattilan paloasema	2090
Orimattila	Orimattilan paloaseman kylmä tila	226
Orimattila	Artjärven paloasema (sis.Orimattila)	194
Orimattila	Artjärven konehalli	100
Padasjoki	Padasjoen paloasema	699
Padasjoki	Padasjoen kalustohalli	272
Sysmä	Sysmän paloasema	808
Sysmä	Sysmän öljyntorjuntavarasto	184

Kuva 3. Pelastustoimen palveluiden tuotantoon käytettävät toimipaikat (pelastusasemat)

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoimen palveluiden yhdenvertainen järjestäminen hyvinvointialueen eri osiin edellyttää tarkoituksenmukaisen toimipaikkaverkoston olemassaoloa. Erityisesti tehokkaan ja vaikuttavan pelastustoiminnan palvelun järjestäminen edellyttää riittävän kattavaa palvelu- / toimipaikkaverkostoa alueella. Kiireellisissä onnettomuus- ja tulipalotilanteissa vaadittavaa välitöntä toimintavalmiutta ja suorituskykyä ei voida tuottaa vaikuttavasti etäältä käsin. Pelastustoiminnan palvelut tulee tuottaa lähipalveluna niitä tarvitsevan lähellä. Muiden palveluiden osalta toimipaikan sijainnilla tai etäisyydellä asiakkaaseen ei ole yhtä suurta, kriittistä merkitystä.

Kattava ja hyvinvointialueen eri osiin ulottuvalla asemaverkostolla on merkitystä myös pelastustoimen palveluiden turvaamisessa poikkeusolojen aikana ja vakavissa yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa.

Aluevaltuuston päätös pelastusasemista, paloasemista sekä muista kiinteistöistä ja toimipisteistä

- Hyvinvointialue ylläpitää tarkoituksenmukaista pelastustoimen asemaverkostoa ja muita pelastustoimen järjestämiseen tarvittavia kiinteistöjä ja toimitiloja.

Palvelutason kehittämistarve

Ei erityistä kehittämistarvetta.

4.2.2.8 Savusukellusvalmiudet alueen eri osissa

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Savusukelluksella tarkoitetaan paineilmahengityslaitteiden ja asianmukaisten suojarusteiden avulla tehtävää sammutus- ja pelastustyötä, joka edellyttää tunkeutumista palavaan ja rajattuun sisätilaan, jossa on savua. Palavan rakennuksen katolla tapahtuva työskentely paineilmahengityslaitetta käyttäen rinnastetaan savusukellukseen. (Pelastussukellusohje, SM 2007)

Turvallinen savusukellus edellyttää tekijän erityistä kelpoisuutta, joka muodostuu terveydentilaan, toimintakykyyn, koulutukseen ja harjoitteluun liittyvistä vaatimuksista, jotka määritellään Sisäministeriön pelastussukellusohjeessa (SM 48/2007). Ohje pelastushenkilöstön toimintakyvyn arvioinnista ja kehittämisestä (SM 05/2016) luokittelee savusukelluksen vaativaksi pelastustoimen tehtäväksi.

Savusukelluskelpoisten kokonaismäärä päätoimisten pelastustoimintaan osallistuvien henkilöiden osalta on 143 henkilöä. Savusukelluskelpoisten kokonaismäärä sopimuspalokuntien hälytysosastoissa yhteensä on 46 henkilöä.

Savusukellusvalmiutta pidetään yllä kaikilla vakinaisilla pelastusasemilla ja pyritään pitämään yllä kunnissaan pelastustoiminnan ensilähdöstä vastaavilla sopimuspalokuntien asemilla. Savusukellusvalmius muodostuu vähintään 1 + 3 vahvuisella pelastusryhmällä, jossa on tarvittava määrä savusukelluskelpoisia. Toimintakykyvaatimukset täyttävän sopimuspalokuntahenkilöstön saatavuudessa on haasteita, mikä muodostaa ongelman savusukellusvalmiuden ylläpitämiseen.

Päätoimisen henkilöstön muodostamalla pelastusryhmällä on välitön valmius savusukellukseen. Sopimuspalokuntien yksiköiden savusukellusvalmiudet riippuvat hälytykseen saapuvien pelastussukelluskelpoisten lukumäärästä. Palokuntasopimuksissa savusukellusvalmiudesta ei ole sovittu, joten velvoitetta sopimuspalokuntien savusukellusvalmiuden ylläpitämiselle ei ole.

Täydentävät sammutusmenetelmät

Täydentävillä sammutusmenetelmillä tarkoitetaan perinteisten sammutusmenetelmien sijasta tai rinnalla käytettäviä sammutusmenetelmiä, esim. pistosuihkuputkia, pistojauheputkia, heittosammuttimia ja korkeapainesammuttimia jne., joilla pyritään ensisijaisesti rajoittamaan ja sammuttamaan paloa joko rakennuksen ulkopuolelta tai sisältä käsin. Täydentävät sammutusmenetelmät antavat pelastustoiminnan yksiköille edellytyksen sammutustoiminnan aloittamiseen ilman savusukellusta. Menetelmiä voidaan käyttää tilanteissa, joissa pelastusryhmän (1+3) tehokasta pelastustoimintaa ei voida syystä tai toisesta aloittaa välittömästi tulipalokohteeseen saapumisen jälkeen, esim. riittämättömän vahvuuden tai toimintakykyisen henkilöstön vähäisyyden takia. Menetelmillä voidaan rajoittaa ja hidastaa tulipaloa tehokkaasti siihen saakka, kunnes pelastusryhmä täydentyy minimivahvuiseksi yksiköksi ja tehokas pelastustoiminta tilannepaikalla voidaan aloittaa.

Täydentävää kalustoa voidaan käyttää tehokkaasti myös perinteisten sammutusmenetelmien rinnalla tulipalotilanteissa. Tämä mahdollistaa erilaisilla kyvykkyyksillä olevien yksiköiden tehokkaan yhteistoiminnan tilannepaikalla.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Savusukellusvalmiuden tavoitteena on mahdollistaa tehokas pelastus- ja sammutustoiminta tulipalotilanteissa. Savusukellus on usein ainoa tapa tulipaloista pelastamiseen.

Savusukellusvalmiuden tarve perustuu pelastustoimelle kuuluviin pelastustoiminnan tehtäviin, pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeeseen ja pelastussukellusohjeeseen. Valmiuden ylläpito alueen eri osissa perustuu alueiden riskiluokitukseen.

Aluevaltuuston päätös savusukellusvalmiuksista alueen eri osissa

- Pelastuslaitos pitää yllä savusukellusvalmiutta vakinaisilla pelastusasemilla.
- Pelastuslaitoksen hälytysvastejärjestelyillä varmistetaan savusukellusvalmius kaikissa tulipalotilanteissa; tulipaloihin hälytetään riittävä määrä yksiköitä, jotta savusukellusvalmius toteutuu
- Sopimuspalokuntien savusukellusvalmiutta pyritään ylläpitämään
- Sammutustehtävien turvallisuutta parannetaan täydentävien sammutusmenetelmien käyttöönotolla

Palvelutason kehittämistarve

Täydentävien sammutusmenetelmien käytön lisääminen sopimuspalokuntatoiminnassa. Toiminnalle luodaan edellytykset koulutuksen ja kalustonhankintojen kautta.

4.2.2.9 CBRNE-onnettomuuksien valmiudet alueen eri osissa sisältäen kemikaalisukellusvalmiudet

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

CBRNE-onnettomuuksilla tarkoitetaan kemikaali-, biologisia-, säteily- ydin- ja räjähdysonnettomuuksia (CBRNE = Chemical, Biological, Radioactive, Nuclear, Explosive). Kyseisistä onnettomuuksista puhuttaessa käytetään yleisesti termiä *vaarallisten aineiden onnettomuudet*. Vaarallisten aineiden onnettomuuksiin liittyviä riskejä on käsitelty tarkemmin riskianalyysissä.

Pelastuslaitos varautuu vaarallisten aineiden onnettomuuksiin riskianalyysissä määriteltyjen riskiluokkien ja alueella sijaitsevien riskikohteiden mukaisesti ja pitää yllä tarvittavaa valmiutta. Pelastuslaitoksen toiminta-alueella on riittävä kalusto vaarallisten aineiden torjuntaan TOKEVA – ohjeen kalustotaso 3:n mukaisesti. Kalustoa ei ole sijoitettu yhdelle pelastusasemalle, vaan se kootaan pelastuslaitoksen toiminta-alueelta. Vaarallisten aineiden torjuntakalusto on keskitetty pääsääntöisesti Niemen pelastusasemalle Lahteen, puhdistus- ja voimakontti sijaitsee Hollolan

pelastusasemalla, josta se voidaan kuljettaa onnettomuuspaikalle. Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen kemikaalitorjuntayksikön KU-3058 saadaan tarvittaessa hälytettyä Päijät-Hämeeseen.

Kemikaalisukelluksella tarkoitetaan välittömän vaaran alueella tehtäviä tiedustelu-, pelastus-, torjunta- tai muita vastaavia tehtäviä, jotka edellyttävät paineilmahengityslaitteen ja soveltuvan kemikaalisuojapuvun käyttöä (Pelastussukellusohje, SM 2007). Kemikaalisukellus on luokiteltu vaativaksi pelastustoimen tehtäväksi (SM 05/2016). Tehtävään vaadittava fyysinen toimintakyky on vähintään FireFit-indeksi 3.0 mukainen.

Kaikilla pelastuslaitoksen päätoimisilla asemilla on tarvittavat henkilöstö- ja kalustovalmiudet pelastustoimintaan vaarallisten aineiden onnettomuuksissa, ml. kemikaalisukellus. Kemikaalisukelluskelpoisten päätoimisten pelastustoimintaan osallistuvien henkilöiden kokonaismäärä alueella on 143 henkilöä. Kemikaalitorjuntakalusto sijaitsee vakinaisilla pelastusasemilla, pääasiassa pelastusyksiköissä. Niemen asemalle sijoitetussa pelastussukelluksen erikoisyksikössä (sukellusauto) on varusteena kemikaalisukellustoiminnassa tarvittavaa erityiskalustoa mm. mittauskalustoa.

Sopimuspalokunnat osallistuvat vaarallisten aineiden onnettomuuksiin aluesopimuksen ja palokuntasopimuksen mukaisesti. Sopimuspalokuntien tehtävät vaarallisten aineiden onnettomuuksissa muodostuvat suoja-alueen toiminnoista, esim. alueen eristämisestä ja puhdistuspaikan perustamisesta. Yksi alueen sopimuspalokunta (Ahtialan VPK) on erikoistunut vaarallisten aineiden onnettomuuksiin liittyvän puhdistuspaikan perustamiseen ja puhdistustoimintaan. Sopimuspalokunnat eivät tee kemikaalisukellusta (ei velvoitetta eikä vaadittavaa suorituskkyä).

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Vaarallisten aineiden torjuntavalmiuden ylläpidon tavoitteena on vastata maakunnan alueella vaarallisten aineiden onnettomuuksien aiheuttamiin riskeihin. Torjuntatoimenpiteiden tavoitteena on minimoida ihmisille, omaisuudelle ja ympäristölle aiheutuvat vahingot.

Vaarallisten aineiden onnettomuuksiin liittyviä riskejä on käsitelty riskianalyyseissä. Vaarallisten onnettomuuksien torjuntavalmiuden kannalta erityistä riskejä sisältyy vaarallisten aineiden kuljetukseen (maantie- ja rautatiekuljetukset), varastointiin ja käyttöön teollisissa prosesseissa. Vaarallisten aineiden muodostama uhka liittyy moneen Päijät-Hämeen alueella sijaitsevaa ulkoisen pelastussuunnitelmavelvolliseen kohteeseen. Hyvinvointialueen tulee myös varautua tukemaan muita hyvinvointialueita myös vaarallisten aineiden onnettomuuksien torjunnassa.

Vaarallisten aineiden torjuntavalmiuden tehokkuuden ja vaikuttavuuden mittaamiseen käytetään yleisiä pelastustoiminnan mittareita.

Aluevaltuuston päätös CBRNE-onnettomuuksien valmiuksista alueen eri osissa sisältäen kemikaalisukellusvalmiudet

- Pelastuslaitos varautuu vaarallisten aineiden onnettomuuksiin riskianalyyseissä määriteltyjen riskiluokkien ja alueella sijaitsevien riskikohteiden mukaisesti.

- Pelastuslaitos ylläpitää riittävää kalustoa vaarallisten aineiden torjuntaan TOKEVA – ohjeen kalustotaso 3:n mukaisesti.
- Pelastuslaitos pitää yllä kemikaalisukellusvalmiutta päätoimisilla pelastusasemilla.

Palvelutason kehittämistarve

- Vaarallisten aineiden onnettomuuksissa tarvittavan puhdistustoimintavalmiuden / -suorituskyvyn lisääminen.
- Puhdistuskontin / puhdistuslinjaston kehittäminen valtakunnallisen suorituskykyvaatimusten mukaiseksi.
- TOKEVA-ohjeen mukaisen kalustotason 3 kalustopuutteiden hankkiminen
- CBRNE-yhteistyön lisääminen eri viranomaisten välillä

4.2.2.10 Vesipelastamisen valmiudet alueen eri osissa sisältäen venekaluston sekä vesisukellus- ja pintapelastusvalmiudet

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Vesipelastusvalmius jaetaan kolmeen valmiustasoon: I välitön vesisukellusvalmius, II muu vesisukellusvalmius ja III pintapelastusvalmius. Pelastustoimi pitää yllä vähintään pintapelastusvalmiutta. (Pelastussukellusohje, SM 48/2007)

Pintapelastuksella tarkoitetaan veden pinnalta tai välittömästi pinnan alta ilman vesisukelluslaitetta tehtävää ihmisen, eläimen tai omaisuuden pelastamista ja vahingon torjuntaa. *Vesisukelluksella* tarkoitetaan tehtäviä, jotka edellyttävät vesisukelluslaitetta ja -varustusta ihmisen sekä omaisuuden pelastamiseksi ja ympäristövahinkojen torjumiseksi. Vesisukellusta ovat myös virka-apusukellukset sekä vesisukellustaitojen ylläpitämiseksi tapahtuvat harjoitukset. (Pelastussukellusohje, SM 48/2007)

Ohje pelastushenkilöstön toimintakyvyn arvioinnista ja kehittämisestä (SM 05/2016) luokittelee sekä vesisukelluksen että pintapelastuksen vaativaksi tehtäväksi.

Päätoimisilla pelastusryhmillä on valmius pintapelastustehtäviin. Ensilähdön sopimuspalokunnilla on pintapelastusvalmius (kalusto ja koulutettua henkilöstöä). Yksittäisen tehtävän osalta valmius riippuu tehtävälle lähtevästä henkilöstöstä.

Pelastuslaitos ylläpitää välitöntä vesisukellusvalmiutta Lahdessa ja ylläpitää mahdollisuutta suorittaa vesisukellusta Heinolassa. Vesipelastuksen erityisyksikkö on sijoitettu Niemen asemalle Lahteen.

Jokaisessa kunnassa on vähintään yksi vene. Suuremmat veneet on sijoitettu riskien perusteella Lahteen ja Heinolaan, joissa veneitä käytetään myös vesisukellustoiminnan tukialuksena. Venekalusto on esitetty tarkemmin koontitaulukossa (**tulossa**).

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Vesipelastamisen tavoitteena on pelastaa veden varaan joutuneet. Päijät-Hämeen toimintaympäristössä on paljon vesistöjä ja vilkasta sisävesiliikennöintiä. Osa alueen kaupunkien ja taajamien keskustoista ja virkistysalueista sijaitsevat vesistöjen äärellä. Vesistöjen runsaudesta alueella johtuen vesipelastamisen valmiuden ja siihen käytettävän kaluston ylläpito riskianalyyssissä käsiteltyjen uhkien mukaisesti on tärkeää.

Vesipelastusvalmiuden ylläpitoa edellyttäviä riskejä on tarkasteltu tarkemmin riskianalyyssissä.

Aluevaltuuston päätös vesipelastamisen valmiuksista alueen eri osissa sisältäen venekaluston sekä vesisukellus- ja pintapelastusvalmiudet

- Pelastuslaitos ylläpitää pintapelastusvalmiutta pelastussukellusohjeen mukaisesti koko alueella.
- Pelastuslaitos ylläpitää välitöntä vesisukellusvalmiutta Lahdessa.
- Pelastuslaitos ylläpitää mahdollisuutta suorittaa vesisukellusta Heinolassa pelastustoiminnan työvuorovahvuuden sen salliessa.

Palvelutason kehittämistarve

- Vesipelastuskokonaisuutta tulee suunnitella huomioiden öljynsuojelurahaston korvausten päättymisen vaikutukset pelastuslaitoksen kykyyn hankkia ja ylläpitää venekalustoa.

4.2.2.11 Ympäristövahinkojen pelastustoiminnan erityisvalmiudet

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Ympäristövahinkojen torjunta kuuluu pelastustoimintaan (379/2011). Hyvinvointialueen pelastuslaitos vastaa maa- ja vesialueilla tapahtuneiden öljyvahinkojen, alusöljyvahinkojen ja muiden ympäristövahinkojen torjunnan johtamisesta ja riskien perusteella torjunnassa tarvittavan valmiuden (ml. torjuntakalusto) ylläpidosta ja hankinnasta.

Ympäristövahinkojen torjuntavalmiudet pelastuslaitos ylläpitää ympäristövahinkojen torjuntavalmiutta kuntakohtaisesti määritettyjen riskiluokkien perusteella. Riskiluokat ja niitä vastaava torjuntakalusto on määritelty pelastuslaitoksen öljyntorjuntasuunnitelmassa. Öljyntorjuntasuunnitelma sisältää tiedot Päijät-Hämeen torjuntaviranomaisista ja niiden tehtävistä, torjuntavalmiuden tasosta ja torjunnan järjestämisestä sekä tiedot öljyvahinkojen torjuntakalustosta.

Sopimuspalokunnat tekevät ympäristövahinkojen torjunnan tehtäviä aluesopimuksen ja palokuntasopimuksen mukaisesti. Päätoimisilla pelastusryhmillä ja sopimuspalokuntien valmiuspaloikunnilla on valmius aloittaa ympäristövahinkojen torjuntatoimet.

Pelastuslaitoksen öljyntorjuntasuunnitelma. Uusi suunnitelma tehdään vuoden 2024 aikana. litti tullaan huomioimaan uudessa suunnitelmassa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Ympäristövahinkojen torjuntavalmiuden ylläpidon ja kehittämisen tavoitteena on kyetä suoriutumaan torjuntatehtävistä. Valmiuksien mitoitukset johdetaan riskianalyyseistä tunnistetuista riskeistä (öljyntorjuntasuunnitelmassa määritellyt kuntakohtaiset riskiluokat) ja alueella sijaitsevien riskikohteiden mukaan.

Pelastuslaitoksen öljyntorjuntasuunnitelma päivitetään vuonna 2024 (nykyinen suunnitelma voimassa 2024 loppuun asti).

Aluevaltuuston päätös ympäristövahinkojen pelastustoiminnan erityisvalmiuksista

- Pelastuslaitos ylläpitää ympäristövahinkojen torjuntavalmiutta alueella sijaitsevien riskien mukaisesti.
- Ympäristövahinkojen torjuntavalmiuteen liittyvät riskit on määritelty pelastuslaitoksen öljyntorjuntasuunnitelmassa.
- Pelastuslaitos tekee yhteistyötä valtakunnallisten ja alueen toimijoiden kanssa ympäristövahinkojen ehkäisemiseksi ja torjuntavalmiuksien ylläpitämiseksi.
- Pelastuslaitos hankkii ja ylläpitää torjuntatehtäviin tarvittavaa kalustoa.

Palvelutason kehittämistarve

Ei erityisiä kehittämistarpeita.

4.2.2.12 Korkealta pelastamisen valmiudet alueen eri osissa sisältäen periaatteet putoamisvaarallisella alueella työskentelystä sekä ajoneuvokalustosta

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoiminnan tehtäviin kuuluu onnettomuuden uhrien ja vaarassa olevien ihmisten pelastaminen. Pelastuslaitoksella on oltava valmius onnettomuuden uhrien tai vaaraan joutuneiden ihmisten pelastamiseen putoamisvaarallisesta tilanteesta ylhäältä tai maan tason alapuolelta.

Korkealta pelastamisessa ja muussa putoamisvaarallisessa työskentelyssä noudatetaan ohjetta *putoamisvaarallisella alueella työskentely pelastustoiminnassa (SM, 6/2021)*. Pelastuslaitoksen sisäinen ohje putoamisvaarallisella alueella työskentelystä on laadittu ministeriön ohjeen perusteella. Ohje säättää työskentelyyn vaadittavasta osaamisesta ja osaamisen ylläpitämiseksi tehtävästä säännöllisestä harjoittelusta.

Korkealta pelastamisen valmiudet vaihtelevat alueen sisällä. I-riskiluokan alueilla korkealta pelastamisen valmius on paras, sillä kaikilla päätoimisilla pelastusryhmillä on valmius (kalusto ja osaaminen) korkealta pelastamiseen. II, III, ja IV -riskiluokkien alueilla tapahtuviin korkealta pelastamisen tehtäviin täydennetään päätoimisella pelastusryhmällä. Sopimuspalokuntien osalta

korkealta pelastamisen valmius (kalusto ja osaaminen) vaihtelee hälytykseen osallistuvan henkilöstön mukaan.

Pelastuslaitoksella on kaksi nostolava-auto, joita voidaan käyttää korkealta pelastamiseen. Nostolavat on sijoitettu Lahteen ja Heinolaan, mutta ne palvelevat koko aluetta vastesuunnittelun mukaisesti. Lisäksi Paavolan pelastusasemalla on hiab-auto, jota voidaan käyttää putoamisvaarallisella alueella työskentelyn tukemiseen.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen korkealta pelastamisen valmiudet ja kalusto perustuvat alueen riskeihin. Korkealta pelastamiseen liittyvät riskit liittyvät pääosin kaupunki- ja taajama-alueisiin, joissa rakennuskanta on keskimääräisesti haja-asutusalueeseen verrattuna korkeampaa. Korkealta pelastamisen tehtäviä suoritetaan kuitenkin myös kaupunki- ja taajama-alueiden ulkopuolella ja maastossa. Valmiuden ylläpitoon liittyy myös alueen riskikohteiden tuntemus, esim. korkeat rakennukset, rakennelmat ja maastossa olevat riskikohteet.

Pelastuslaitoksen tulee seurata toimintaympäristön muutoksia ja arvioida korkealta pelastamisen osaamis- ja kalustotarpeita ja kehittää niitä. Henkilöstön osaamista tulee ylläpitää ja kehittää muuttuneiden tarpeiden mukaisesti. Toimintaympäristö edellyttää vähintään nykytasosta valmiutta.

Aluevaltuuston päätös korkealta pelastamisen valmiuksista alueen eri osissa sisältäen periaatteet putoamisvaarallisella alueella työskentelystä sekä ajoneuvokalustosta

- Pelastuslaitos ylläpitää korkealta pelastamisen valmiutta nykyisiin ja toimintaympäristön muuttumisen myötä syntyviin riskeihin perustuen.
- Pelastuslaitos ylläpitää ja kehittää pelastushenkilöstön korkealta pelastamisen osaamista
- Pelastuslaitos ylläpitää tarkoituksenmukaista korkealta pelastamiseen tarvittavaa kalustoa (ml. erityisajoneuvot)

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaitoksen ohje putoamisvaarallisella alueella työskentelystä päivitetään.

4.2.2.13 Sammutusveden saamisen valmiudet alueen eri osissa sisältäen periaatteet letkukalustosta, säiliöautoista ja pumpuista

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 30 § mukaan kunnan tulee huolehtia alueellaan sammutusveden hankinnasta pelastuslaitoksen tarpeisiin sammutusvesisuunnitelmassa määritellyllä tavalla. Pelastuslaitos tekee yhteistyötä alueen kuntien vesihuollosta vastaavien viranomaisten kanssa sammutusveden saamisen turvaamiseksi. Pelastuslaitoksen sammutusvesisuunnitelman on laadittu yhteistyössä alueen vesihuollosta vastaavien tahojen kanssa. Pelastuslaitos on lisäksi laatinut *suunnitteluohjeen riittävän sammutusvesimäärän tuottamiseksi Päijät-Hämeen alueella.*

Vesijohtoverkostosta saatavan sammutusveden saanti vaihtelee runsaasti kunnittain. Paras tilanne on suurimmissa asuinkekkityömissä, haja-asutusalueilla sammutusveden saanti vesijohtoverkosta on heikkoa. Luonnonvedenottoaikat ovat haja-asutusalueilla tärkeitä ja ensisijaisia vedensaantipaikkoja ja taajama-alueilla ne toimivat vesijohtoverkoston rinnalla sitä täydentäen. Luonnonvedenottoaikkujen hyödyntämiseksi pelastuslaitoksella tulee olla riittävä määrä siirrettävää vedenpumppauskalustoa (moottoriruiskuja). Luonnonvedenottoaikkujen määrä vaihtelee kunnittain, toisilta alueilta niitä ei juurikaan löydy.

Sammutusveden saanti alueille, joissa sitä ei saada vesijohtoverkostosta tai luonnonvedenottoaikasta, tulee tarvittava vesi kuljettaa säiliöautoilla. Päijät-Hämeessä on yhteensä 23 kpl säiliöautoja, jotka on sijoitettu alueen asemille riskiarvion mukaisesti. Heinolan ja Hollolan toimipaikoilta löytyvät vesihuoltokontit, jotka voidaan kuljettaa koukkulava-autolla alueen eri osiin. Vesihuoltokonteissa on suuremmissa sammutustehtävissä tarvittavia määriä sammutusletkuja. Vesihuoltoeräkäräjä on Heinolan, Vierumäen, Hakosilta-Nostavan, Orimattilan, Padasjoen ja Sysmän paloasemilla. Peräkäräjässä on moottoriruisku, jolla sammutusvettä voidaan pumpata luonnonvesilähteestä.

Pelastuslaitoksella toimii vesihuoltoryhmä, joka muodostuu sammutusvedenhankintaan ja -kuljetukseen erikoistuneista sopimuspalokunnista. Vesihuoltoryhmä voidaan hälyttää tulipalotilanteeseen tarvittaessa. Sen tehtävänä on johtaa sammutusvedenhankintaa ja varmistaa veden saanti tilannepaikalla.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen tarvitseman sammutusveden saanti pitää olla turvattu koko hyvinvointialueella tehokkaan pelastus- ja sammutustoiminnan mahdollistamiseksi. Toimintaympäristön muuttuessa sammutusveden saamisen valmiuksia tulee kehittää tarpeiden mukaan.

Alueen luonnonvedenottoaikkujen hyödyntäminen edellyttää tarkoituksenmukaista pumppukaluston hankintaa ja ylläpitoa.

Riittävällä ja toimivalla säiliöautokalustolla varmistetaan sammutusveden saanti myös niissä alueen osissa, joissa vettä ei saada vesijohtoverkostosta tai luonnonvedenottoaikasta.

Aluevaltuuston päätös sammutusveden saamisen valmiuksista alueen eri osissa sisältäen periaatteet letkukalustosta, säiliöautoista ja pumpuista palvelutasosta

- Pelastuslaitoksella on sammutusvesisuunnitelma (kts. 4.3.4)
- Pelastuslaitoksen sammutusvesisuunnitelma päivitetään palvelutasokaudella 2024-2025.
- Pelastuslaitos ylläpitää tarvittavaa sammutusveden saantiin ja kuljettamiseen liittyvää kalustoa riskeihin perustuen.
- Pelastuslaitos tekee yhteistyötä muiden viranomaisten ja alueen toimijoiden kanssa sammutusveden saatavuuden turvaamiseksi ja kehittämiseksi toiminta-alueellaan.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaitos kehittää yhteistyötä sammutusveden saannin turvaamiseksi alueen kaupunkien ja kuntien vesihuoltolaitosten ja muiden vastaavien toimijoiden kanssa. Tiedonkulkua pelastuslaitoksen ja muiden toimijoiden välillä vedensaantiin liittyvän infrastruktuurin kunnosta (esim. vesiasemat) tulisi kehittää ja lisätä.

Sammutusvedenhankintaan tarvittavan kaluston hankintasuunnitelman tekeminen päivitettävän sammutusvesisuunnitelman pohjalta.

4.2.2.14 Muiden paikallisten riskien mukaiset valmiudet, esimerkiksi maanalainen pelastaminen, maastopalot ja maastopelastaminen

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Muiden paikallisten riskien mukaisilla valmiuksilla tarkoitetaan sellaisia tavallisuudesta poikkeavia suorituskykyjä, joita hyvinvointialueen pelastustoimelta vaaditaan alueen erityispiirteitä omaavien riskeihin varautumiseksi. Näihin liittyvän valmiuden ylläpito voi edellyttää pelastuslaitokselta erityistä osaamista tai kalustoa.

Pelastuslaitos on huomionnut paikalliset riskit ja pitää yllä niihin tarvittavaa henkilöstö- ja kalustovalmiutta alueellisesti, kunta- tai toimipaikkakohtaisesti.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen tulee varautua ja ylläpitää pelastustoiminnassa vaadittavaa valmiutta alueen riskien mukaisesti. Alueen riskejä on tarkasteltu riskianalysissä.

Päijät-Hämeessä erityistä pelastustoimen valmiutta edellyttäviä riskejä muodostavat

- maantietunnelit ja muut maanalaiset tilat, erityisesti Lahden eteläisen kehätien tunnelit
- korkeat rakennukset ja rakennelmat
- laajat ja merkittävät pohjavesialueet
- laajat vesistöt ja vesiliikenne, sisävesikanavat
- Vesivehmaan lentokenttä
- alueen suuret yleisötapahtumat
- puolustusvoimien kohteet

Aluevaltuuston päätös muiden paikallisten riskien mukaisista valmiuksista

- Pelastuslaitos huolehtii paikallisten riskien mukaisista pelastustoiminnan valmiuksista.

Palvelutason kehittämistarve

- Paikallisten riskien mukaisten valmiuksien ylläpito ja kehittäminen edellyttää pelastuslaitoksen osallistumista maakunnan alueella tapahtuvaan, paikallisiin riskiin lukeutuvien kehityshankkeiden seurantaan.

Yhteistoiminta muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa paikallisten riskien hallitsemiseksi ja tarvittavien valmiuksien selvittämiseksi.

Tarpeenmukaisen erityiskaluston hankkiminen.

4.2.3 Pelastustoiminnan johtaminen

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoiminnan johtamisesta säädetään Pelastuslain 34 §:ssä ja pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa (SM 21/2012) ja Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen *ohjeessa pelastustoiminnan johtamisesta*.

Pelastuslain 34 §:n mukaan pelastustoiminnan johtajana toimii pelastusviranomainen. Pelastustoimintaa voi kuitenkin tilapäisesti johtaa muu hyvinvointialueen pelastuslaitoksen palveluksessa oleva tai sopimuspalokuntaan kuuluva siihen saakka, kun toimivaltainen pelastusviranomainen ottaa pelastustoiminnan johtaakseen. Pelastustoiminnan johtajana toimii aina ylin tehtävään hälytyksen saanut pelastusviranomainen; päätoimisen yksikön yksikönjohtaja, päivystävä palomestari tai päivystävä päällikkö.

Pelastustoiminnan johtaminen on toteutettu kolmiportaisena johtamisjärjestelmänä:

- Pienissä, yhden tai kahden yksikön tehtävissä pelastustoiminnan johtajana toimii päätoiminen **pelastusryhmän johtaja**. Sopimuspalokuntien pelastusryhmää johtaa sopimuspalokunnan yksikönjohtaja. Sopimuspalokuntien yksiköiden tehtäviin hälytetään aina päivystävä palomestari, joka toimii tehtävällä pelastustoiminnan johtajana.
- Suuremmissa, useamman pelastusryhmän tehtävissä joukkuemuodostelmaa johtaa **päivystävä palomestari** (PHP31 Lahdessa ja PHP32 Heinolassa).
- Useamman joukkueen muodostamaa pelastuskomppaniaa johtaa **päällikkövarallaolija** (PHP20), joka toimii ylimpänä pelastustoiminnan operatiivisena johtajana. Päällikkövarallaolija vastaa pelastustoimen johtokeskuksen perustamisesta suuronnettomuus- ja monionnettomuustilanteissa.
- Useamman komppanian muodostaman pelastusyhtymän onnettomuuksia varten käytössä on hälytysjärjestelmä, jolla päällystöviranhaltijoita voidaan hälyttää töihin tarvittaessa. PHP20 toimii ylimpänä pelastustoiminnan operatiivisena johtajana.

Pelastustoiminnan johtokeskus on pelastustoimialueelle tilanteenaikaista johtamista varten perustettu johtokeskus. Johtokeskuksen vastuulla on pelastuslaitoksen alueella onnettomuustilanteen kokonaisvaltainen johtaminen, pelastustoimen valmiuden ylläpitäminen, yhteistoimintaviranomaisten, muiden yhteistoimintatahojen ja asiantuntijoiden aktivoiminen ja tarvittavien tukitoimintojen koordinointi onnettomuustilanteen hoitamiseksi.

Virka-aikana johtokeskuksen johtamisvalmius on välitön ja virka-ajan ulkopuolella 120 min. Johtokeskuksen ylin johtovastuu on päällikkövarallaolija, joka toimii yleisjohtajana suuronnettomuus- tai suuronnettomuusuhkatilanteissa. Päällikkövarallaolija päättää johtokeskuksen esikunnan miehittämisestä tarvittavassa laajuudessa. Johtokeskuksen esikunta on

perustettu, kun roolit on jaettu, johtamiskyky saavutettu, viestiyhteydet toimivat ja tilannekuva päivitetty.

Pelastuslaitoksen johtamisjärjestelmä on suunniteltu siten, että sen avulla pystytään selviytymään pelastustoiminnan johtamisesta ja sen edellyttämästä viranomaisyhteistyöstä kaikissa tilanteissa. Toiminta on suunniteltava ja järjestettävä siten, että se on mahdollista myös valmiuslain (1552/2011) mukaisissa poikkeusoloissa. Pelastustoimen erityisistä toimivaltuuksista poikkeusoloissa säädetään valmiuslaissa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoiminnan johtamisen tavoitteena on varmistaa pelastustoiminnan tehokkuus ja vaikuttavuus. Pelastustoiminnan johtamiseen käytettävällä johtamisjärjestelmällä on oltava kyky käynnistää tehokas pelastustoiminta ja sen johtaminen kaikissa turvallisuustilanteissa viivytyksettä. Johtamisjärjestelmän tulee kyetä keräämään tietoa, analysoimaan sitä ja luomaan johtamisen kannalta tarpeellista tilannekuvaa ja -ymmärrystä. Johtamisjärjestelmä sisältää johto- ja tilannekeskusjärjestelyt sekä pelastustoiminnan kenttäjohtamisen.

4.2.4 Aluevaltuuston päätös pelastustoiminnan johtamisesta

- Pelastuslaitoksella on tehokas kolmiportainen pelastustoiminnan johtamisjärjestelmä, joka mahdollistaa tehokkaan ja vaikuttavan pelastustoiminnan.
- Pelastuslaitoksella on valtakunnallisten asetusten ja ohjeiden pohjalta laadittu ohje pelastustoiminnan johtamisesta.
- Pelastuslaitoksen kolmiportaisella johtamisjärjestelmällä varmistetaan tehokas pelastustoiminnan johtaminen myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Palvelutason kehittämistarve

- Alueellisen pelastustoiminnan johtamisen kehittäminen ja yhteensovittaminen sekä suunnitelmien päivittäminen yhteistyöalueen pelastustoiminnan johtamisen kanssa.

4.2.5 Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen valvonta

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Päijät-Hämeen hyvinvointialue ei ole siirtänyt pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien järjestämisvastuuta toiselle hyvinvointialueelle.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Päijät-Hämeen hyvinvointialueella ei ole tarvetta siirtää pelastustoimintaan kuuluvia tehtävien järjestämisvastuuta toiselle hyvinvointialueelle.

Aluevaltuuston päätös hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen valvonnasta

- Hyvinvointialue ei siirrä pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien järjestämisvastuuta toiselle hyvinvointialueelle.

Palvelutason kehittämistarve

Ei kehittämistarvetta

4.2.6 Pelastusviranomaisen virka-apu muille viranomaisille

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastusviranomaisen mahdollisuudesta antaa toimialaansa soveltuvaa virka-apua valtion, hyvinvointialueen tai kunnan viranomaisen ja laitoksen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi säädetään Pelastuslain 50 §:ssä.

Pelastuslaitoksella on sopimukset pelastustoimintaan liittyvän virka-avun antamisesta ja pyytämisestä keskeisten yhteistoimintatahojen kanssa. Pelastustoimintaan liittyvän virka- ja asiantuntija-avun *pyytämisestä* päättää pelastustoiminnan johtaja. Hän myös vastaa apua antavan tahon työturvallisuudesta. *Virka-avun antamisesta* päättää pelastustoiminnan johtaja tai varallaoleva päällikkö, pois lukien hälytysohjeen mukainen virka-apu. Virka-apua annettaessa huomioidaan ja turvataan oman alueen riittävä pelastustoiminnan toimintakyky.

Nopea reagointi virka-apupyyntöihin edellyttää ennalta suunnittelua, ohjeiden ja suunnitelmien tuntemista, tarkoituksenmukaisia järjestelmiä (kaksisuuntainen hälytysjärjestelmä), riittävää johtamisvalmiutta ja virka-apupyyntöjen vastaanottokykyä sekä toiminnan harjoittelua. Virka-aputoimintaan liittyviä toimintamalleja harjoitellaan säännöllisesti.

Virka-avun antamiseen liittyvistä käytännön toimenpiteistä on laadittu erilliset ohjeet.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Tavoitteena on, että yhteistyö pelastustoiminnassa on ennakoivaa ja suunnitelmallista, jotta onnettomuustilanteissa asiakkaat saavat mahdollisimman nopeaa ja tarkoituksenmukaista riippumatta siitä, mikä viranomaisen johtaa tai osallistuu pelastustoimintaan. Tavoitteena on, että tarpeelliset virka-apuun liittyvät yhteistoimintasopimukset ja -muistiot on laadittu keskeisten yhteistyötahojen kanssa ja ne ovat ajan tasalla. Lisäksi tavoitteena on, että edellytykset virka-avun nopealle antamiselle ovat olemassa.

Pelastuslaitoksen tulee pystyä toimimaan myös harvemmin esiintyvien onnettomuuksien pelastustehtävissä. Tällaisia ovat muun muassa suuret tulvat ja muut luonnononnettomuudet, sortumat sekä poikkeuksellisen suuret maastopalot. Tällaisten erikoistilanteiden koordinointi ja pelastustoiminta vaativat päivittäisistä onnettomuuksista poikkeavaa suorituskykyä.

Aluevaltuuston päätös pelastusviranomaisen virka-avusta muille viranomaisille

- Pelastuslaitos voi antaa virka-apua Pelastuslain 50 §:n mukaisissa tilanteissa.
- Pelastustoiminnan johtaja päättää virka-avun antamisesta ja sen ehdoista tapauskohtaisesti, pois lukien hälytysohjeen mukainen virka-apu.
- Virka-apua annettaessa huomioidaan ja turvataan oman alueen pelastustoiminta.

Palvelutason kehittämistarve

- Virka-apuun liittyvien sopimuksien päivittäminen.
- Pelastuslaitoksen virka-avun antamista koskevan suunnitelman laatiminen (mikäli virka-avun antamisesta annetaan PelL 50 § mukainen valtioneuvoston asetus)
- Selvitystyö kaksisuuntaisen hälytysjärjestelmän käyttöönoton mahdollisuuksista.

4.2.7 Osallistuminen pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämään valmiuden ylläpitoon

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 27 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee osallistua Pelastuslain 38 §:n tarkoitettuun pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämään valmiuden ylläpitoon. Pelastuslaitoksella on varauduttu ensisijaisesti kansallisen avun vastaanottamiseen ja lähettämiseen. 2024 voimaantulevan asetuksen kansainvälisen avun erityisvalmiudesta mukaan Helsingin pelastuslaitos tulee toimimaan kansainvälisen avun koordinaatiopisteenä kouluttaen asiantuntijahenkilöstöä kansalliseen tarpeeseen.

Päijät-Hämeen pelastuslaitoksella on laadittu ohjeistus avun vastaanottamista varten. Se perustuu kansallisesti valmisteltuun Host Nation Support (HNS, Isäntävaltion tuki)-ohjeistukseen ja asiaan liittyvä henkilöstö on perehdytetty toimintaan. HNS-valmiutta ylläpidetään normaalitoiminnan valmiuden pohjalta ja erityisjärjestelyjä tehdään tarpeen mukaan. Toiminnassa sovelletaan sekä HNS-ohjeistusta sekä 4.3.2 kohdassa käsiteltävää pelastuslaitosten keskinäisen avunannon ohjeistuksia.

Ulkomaille lähetettävää, Valtion varoilla hankittua, kansainvälisen pelastustoiminnan erityiskalustoa tai -toimintoja ei Päijät-Hämeessä ole.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Avun vastaanottamisen valmiuden tavoitteena on mahdollistaa kansallisesti tai ulkomailta saapuvan avun nopea ja tehokas vastaanottaminen tilanteessa, jossa Päijät-Hämeessä tai lähialueella käynnissä oleva erityisen haastava pelastustoiminnan tehtävä edellyttää avun (muodostelmat, henkilöstö, kalusto, materiaali) vastaanottamista.

Riskianalyseissä tunnistettu todennäköisin uhka, joka saattaisi edellyttää kansallisen tai kansainvälisen avun vastaanottamista Päijät-Hämeessä on erittäin laaja ja vaikea maastopalo.

Aluevaltuuston päätös pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämän valmiuden ylläpidosta

- Pelastuslaitos pitää yllä tarpeellista valmiutta kansainvälisen avun vastaanottamiseen (HNS-valmius) osana Helsingin pelastuslaitoksen koordinoimaa kokonaisuutta
- Pelastuslaitos osallistuu kansainvälisen avun lähettämiseen käytössä olevien voimavarojen mukaisesti.
- Pelastuslaitos ylläpitää valmiutta vastaanottaa ja lähettää apua kansallisesti kohdan 4.3.2 mukaisesti
- Avun vastaanottamiseen ja lähettämisen ylläpitoon ja siihen liittyvään yhteistyöhön on kohdennettu 0,1 htv:ta

Palvelutason kehittämistarve

Ei erityistä kehittämistarvetta.

4.3 Pelastustoiminnan suunnitelmat

Pelastustoiminnan suunnitelmat ovat osa pelastuslaitoksen toimintavalmiutta. Suunnitelmien tarkoituksena on osaltaan edesauttaa riskien perusteella tarvittavien voimavarojen varmistaminen sekä määrittää tarvittavat pelastustoiminnan ja johtamisen toimintamallit.

Pelastuslaki sekä asetus pelastustoimen suunnitelmista sekä asetus pelastustoimen suunnitelmista määrittävät mitä lakisääteisiä ohjeita ja suunnitelmia pelastuslaitoksen tulee laatia muun muassa riittävän toimintavalmiuden sekä toiminnan suunnittelun ja johtamisen tueksi. Palvelutasopäätöksessä päätetään esimerkiksi sammutusvesisuunnitelman, hälytysohjeen, ulkoisten pelastussuunnitelmien ja yhteistoimintasuunnitelmien päivittämisen aikavälistä ja toteutumisen arvioinnista sekä tehtävien hoitamiseksi tarvittavista voimavaroista.

4.3.1 Hälytysohje

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 33 § mukaan pelastuslaitoksen tulee laatia hälytysohje pelastustoiminnassa tarvittavien voimavarojen hälyttämisestä yhteistyössä pelastustoimintaan osallistuvien, virka-apua antavien viranomaisten sekä Häätäkeskuslaitoksen kanssa. Pelastustoiminnan muodostelmien hälyttäminen tapahtuu hälytysohjeen perusteella. Hälytysohjeessa on määriteltävä perusteet tehtävien jakamiseksi kiireellisyysluokkiin A, B, C ja D.

Hälytysohje on laadittava siten, että hätäkeskus voi hälyttää pelastustoimintaan lähimmät tarkoituksenmukaiset yksiköt riippumatta siitä, miltä hyvinvointialueelta ne ovat. Lisäksi pelastuslaitosten on huolehdittava hälytysohjeiden valtakunnallisesta yhteensovittamisesta sekä pelastuslaitosten kesken että Häätäkeskuslaitoksen kanssa.

Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen hälytysohje on päivitetty 2023. Hälytysohjeessa määritellään, minkä tasoisen pelastustoiminnan vasteen Hätäkeskus hälyttää hätäilmoituksessa saamiensa tietojen perusteella pelastustoiminnan tehtävälle. Ohjetta ylläpidetään ja päivitetään tarvittaessa osana normaalia jatkuvaa prosessia. Vastesuunnittelulla vaikutetaan asiakkaan saamaan palveluun ja avunsaannin kannalta on tärkeää, että pelastuslaitoksen vastesuunnittelu on ajantasaista. Vasteiden oikeellisuutta tarkastellaan ja päivitetään jatkuvasti. Lisäksi sitä testataan vastuuhenkilö toimesta erillisillä vastetestauksilla pelastuslaitoksen käytössä olevilla hätäkeskustietojärjestelmä ERICA:n päätelaitteilla.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoiminnassa tarvittavien voimavarojen viiveetön hälyttäminen on edellytys pelastustoiminnan tehokkuudelle ja vaikuttavuudelle. Hälytysohje mahdollistaa lähimpien tarkoituksenmukaisten yksiköiden hälyttämisen pelastustoiminnan tehtävään riippumatta siitä, miltä hyvinvointialueelta ne ovat.

Aluevaltuuston päätös hälytysohjeesta

- Pelastuslaitoksella on pelastuslain 33 § mukaisesti laadittu hälytysohje.
- Hälytysohje on laadittu yhteistyössä naapurihyvinvointialueiden pelastuslaitosten kanssa erityisesti raja-alueiden osalta.
- Pelastuslaitoksen hälytysohje tarkastetaan vuosittain ja päivitetään aina tarvittaessa.
- Hälytysohjeenvastuuhenkilönä toimii siihen erikseen nimetty aluepalopäällikkö.
- Hälytysohjeen ylläpitoon ja siihen liittyvään yhteistyöhön on kohdennettu 0,25 htv:ta.

Palvelutason kehittämistarve

Ei erityistä kehittämistarvetta.

4.3.2 Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnittelu

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 45 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee tarvittaessa antaa apua toiselle pelastuslaitokselle pelastustoiminnassa ja laatia yhteistyössä tarpeelliset pelastuslaitosten yhteistyösuunnitelmat avun antamiseen varautumisesta sekä avun pyytämisestä ja antamisesta. Pelastuslaitosten tulee varautua pelastustoiminnassa tarvittavan avun antamiseen yhteistyöalueen puitteissa ja tarvittaessa myös toiseen pelastustoiminnan yhteistyöalueen kuuluvan pelastuslaitoksen kanssa.

Pelastuslaitoksella on yhteistoimintaan ja avunantoon liittyvät sopimukset kaikkien naapurihyvinvointialueiden kanssa (hälytysohjeen mukainen yhteistoiminta pelastustoiminnassa ja muu avunanto). Pelastuslaitosten muusta kuin hälytysohjeen mukaisesta avunannosta päättää päivystävä palomestari tai varallaoleva päällikkö tapauskohtaisesti. Pääsääntöisesti avunanto koskee kokonaisia pelastustoiminnan muodostelmia johtajineen.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen tulee pystyä toimimaan myös harvemmin esiintyvien onnettomuuksien pelastustehtävissä. Tällaisia ovat muun muassa suuret tulvat ja muut luonnononnettomuudet, sortumat sekä poikkeuksellisen suuret maastopalot. Tällaisten erikoistilanteiden koordinointi ja pelastustoiminta vaativat päivittäisistä onnettomuuksista poikkeavaa suorituskkyä.

Pelastuslaitoksen tulee varautua yhteistyössä muiden pelastuslaitosten kanssa pitkäkestoiisiin tai laajamittaisiin onnettomuustilanteisiin, joissa yhden pelastuslaitoksen voimavarat eivät riitä onnettomuustilanteen hallitsemiseksi. Näiden tilanteiden hoitamiseksi tarvittavat suunnitelmat voivat osaltaan sisältyä pelastuslaitoksen suuronnettomuus-, yhteistoiminta- ja valmiussuunnitelmiin. Pelastuslaitoksella on oltava kyky tehokkaaseen avun antamiseen viivytyksettä toiselle pelastuslaitokselle tehokkaan pelastustoiminnan tukemiseksi suuressa tai poikkeavassa onnettomuustilanteessa.

Tavoitteena on, että yhteistyö pelastustoiminnassa on ennakoivaa ja suunnitelmallista, jotta onnettomuustilanteissa asiakkaat saavat mahdollisimman nopeaa ja tarkoituksenmukaista riippumatta siitä, mikä viranomainen johtaa tai osallistuu pelastustoimintaan. Tavoitteena on, että tarpeelliset yhteistoimintaan liittyvät yhteistoimintasopimukset ja -muistiot on laadittu keskeisten yhteistyötahojen kanssa ja ne ovat ajan tasalla. Lisäksi tavoitteena on, että edellytykset nopealle avun antamiselle ovat olemassa. Nopea reagointi virka-apupyntöihin edellyttää ennalta suunnittelua, ohjeiden ja suunnitelmien tuntemista, tarkoituksenmukaisia järjestelmiä (kaksisuuntainen hälytysjärjestelmä), riittävää johtamisvalmiutta ja virka-apupyntöjen vastaanottokkyä sekä toiminnan harjoittelua. Virka-aputoimintaan liittyviä toimintamalleja harjoitellaan säännöllisesti.

Aluevaltuuston päätös pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnittelusta

- Pelastuslaitos laatii ja ylläpitää pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnitelmat.
- Pelastuslaitos avustaa toisia hyvinvointialueiden pelastuslaitoksia keskinäisen avunannon suunnitelmien mukaisesti.
- Apua annettaessa huomioidaan ja turvataan oman alueen pelastustoiminta.

Palvelutason kehittämistarve

- Yhteistoimintaan ja avunantoon liittyvien sopimusten päivittäminen.

4.3.3 Yhteistyön suunnittelu pelastustoiminnassa

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 46 §:n mukaan valtion, hyvinvointialueen ja kunnan viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset ovat velvollisia osallistumaan pelastuslaitoksen johdolla pelastustoiminnan suunnitteluun sekä toimimaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa niin, että pelastustoiminta voidaan toteuttaa tehokkaasti. Suunnitteluun velvoitetut toimijat on määritelty pelastuslain 46 § 2. momentissa. Keskeisiä yhteistyötahoja ovat mm. hätäkeskukset, Puolustusvoimat, Rajavartiolaitos, poliisi, sosiaali- ja terveysviranomaiset, ympäristöterveydenhuollosta vastaavat viranomaiset, ympäristöviranomaiset, maa- ja metsätalousviranomaiset ja vesitalousviranomaiset, liikenne- ja viestintäasioista vastaavat viranomaiset.

Pelastuslaitoksen johdolla tehtävä yhteistyö muiden toimijoiden kanssa on aktiivista. Yhteistyö on tuottanut yhteisiä ja vakiintuneita toimintamalleja, mutta kaikkea ei ole dokumentoitu suunnitelmiksi. Jatkossa pelastuslaitoksen johdolla ja yhteistyössä tehty suunnittelutyö tulee saattaa suunnitelmamuotoon.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen johdolla tapahtuvan suunnittelun tavoitteena on mahdollistaa pelastustoiminnan tehokas toteuttaminen. Yhteistoiminta muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa sisältää monia muitakin ulottuvuuksia kuin pelkän pelastustoiminnan suunnittelun.

Palvelutasopäätöskaudella tavoitteena on päivittää yhteistyösuunnitelmat 1363/2018 6 § mukaisesti sosiaalipäivystyksen, ympäristöterveyshuollon, ympäristöviranomaisen, jätehuoltoviranomaisen ja vesihuollon kanssa.

Aluevaltuuston päätös yhteistyön suunnittelusta pelastustoiminnassa

- Pelastuslaitos laatii tai päivittää tarpeelliset yhteistoimintasuunnitelmat pelastuslain 46 §:ssä mainittujen tahojen kanssa palvelusokaudella 2024-2025.
- Yhteistoimintasuunnitelma päivitetään tarvittaessa.
- Yhteistoimintasuunnitelmien laadintaan ja ylläpitoon kohdennetaan 0,15 htv:ta.

Palvelutason kehittämistarve

- Yhteistyösuunnitelmien laatiminen. Laadinta edellyttää väliaikaista henkilöstöresurssia 1 htv (vuoden projekti). Tämän jälkeen suunnitelmien ylläpitoon tarvitaan 0,15 htv.

4.3.4 Hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoiminnan suunnitelmat ovat osa pelastuslaitoksen toimintavalmiutta. Suunnitelmien tarkoituksena on osaltaan edesauttaa riskien perusteella tarvittavien voimavarojen varmistaminen sekä määrittää tarvittavat pelastustoiminnan ja johtamisen toimintamallit.

Pelastustoiminnan suunnitelmien tulee vastata paikallisia tarpeita ja niiden sisällön tulee perustua pelastustoimen alueella esiintyviin uhkiin ja niistä aiheutuvien riskien arviointiin. Pelastuslaitos arvioi suunnitelmien ajantasaisuutta säännöllisesti osana toimintaympäristön arviointia ja riskien hallinnan prosessia.

Pelastuslain 47 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee laatia hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat. Sisäministeriön asetus pelastustoimen suunnitelmista (1363/2018) antaa tarkempia säännöksiä laadittavista suunnitelmista sekä niiden sisällöstä ja rakenteesta.

Pelastuslain 30 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee tehdä suunnitelma sammutusveden hankinnasta ja toimittamisesta (sammutusvesisuunnitelma) yhteistyössä hyvinvointialueeseen kuuluvien kuntien ja hyvinvointialueen alueella toimintaa harjoittavien vesihuoltolaissa (119/2001) tarkoitettujen vesihuoltolaitosten sekä näille vettä toimittavien vesilaitosten kanssa.

Sammutusvesisuunnitelma on laadittava siten, että sammutusveden hankinta ja toimittaminen vastaavat pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 6 §:ssä tarkoitetussa palvelutasopäätöksessä määritellyjä onnettomuusuhkia. Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen sammutusvesisuunnitelma on laadittu vuonna 2014. Uuden suunnitelman päivittytyö tehdään palvelutasokaudella 2024-2025. Suunnitelman valmistuttua aluevaltuusto hyväksyy sen.

Päijät-Hämeen pelastuslaitos on laatinut seuraavat pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat. Suunnitelmat täyttävät suunnitelma-asetuksessa edellytetyt sisällöllisten vaatimukset pelastustoiminnan suunnitelmille. Suunnitelmat päivitetään tarvittaessa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Tavoitteena on, että pelastuslaitoksella on käytössään ajantasaiset ja riskeihin perustuvat suunnitelmat pelastustoiminnan toimintavalmiuden ja suorituskyvyn sekä asiakkaan saaman palvelun varmistamiseksi. Erilaisten suunnitelmien laadinnassa seurataan valtakunnallista kehittämistä ja osallistutaan yhteistyöhön. Suunnitelmien päivittämisen ja toteutumisen arvioinnin tueksi tulee laatia seuranta-asiakirja, jonka perusteella huolehditaan suunnitelmien ajantasaisuudesta ja ylläpidosta. Suunnitelmien päivittämisessä huomioidaan pelastustoimen yhteistyöalueet ja osallistutaan yhteistyöalueiden toimintaan. Yhteistyön tarkoituksena on kehittää pelastustoiminnan suunnitelmien samansisältöisyyttä ja yhdenmukaisuutta.

Sammutusvesisuunnitelmassa tulee päivittää. Päivitystyö on käynnissä.

Aluevaltuuston päätös pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevista suunnitelmista

- Pelastuslaitos ylläpitää pelastustoimen suunnitelma-asetuksen (1363/2018) mukaiset suunnitelmat.
- Sammutusvesisuunnitelma päivitetään ja hyväksytetään aluevaltuustossa palvelutasokaudella 2024-2025.
- Pelastustoiminnan suunnitelmat päivitetään aina tarpeen vaatiessa, kuitenkin vähintään kahden vuoden välein, ellei laissa tai asetuksessa muuta edellytetä.
- Pelastustoiminnan suunnitelmille on nimetty niistä vastaavat pelastuslaitoksen viranhaltijat.
- Suunnitelmien ylläpitoon kohdennetaan **0,25** htv.

Palvelutason kehittämistarve

- Suunnitelmien päivittäminen ja yhteensovittaminen Etelä-Suomen yhteistyöalueelle.

4.3.5 Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmat

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 48 §:n mukaan pelastuslaitoksen on laadittava onnettomuuden varalle ulkoinen pelastussuunnitelma yhteistyössä asianomaisen toiminnanharjoittajan kanssa alueille, joilla on erityistä vaaraa aiheuttavia kohteita. Ulkoisessa pelastussuunnitelmassa määritellään toimenpiteet, joilla onnettomuudet ja niistä aiheutuvat seuraukset voidaan rajata ja hallita mahdollisimman tehokkaasti. Sisäministeriön asetus ulkoisista pelastussuunnitelmista 1286/2019 säättää suunnitelmista, niitä koskevista harjoituksista, suunnitelmien ja harjoitusten toteutumisen valvonnasta ja suunnitelmien tarkistamisesta ja päivittämisestä.

Päijät-Hämeen alueella on kuusi ulkoisen pelastussuunnitelman laatimista edellyttävää kohdetta. Kohteista kolme sijaitsee Orimattilassa sekä yksi Lahdessa, Heinolassa ja Hartolassa. Pelastuslaitos on laatinut niitä koskevat pelastussuunnitelmat ja ne päivitetään aina tarpeen mukaan tai vähintään asetuksen mukaisesti kolmen vuoden välein. Ulkoinen pelastussuunnitelma toimii ohjeena ja johtamisen apuvälineen suuronnettomuustilanteissa ja niihin varautumisessa.

Ulkoisten pelastussuunnitelmien laatiminen on osa laajempaa riskienhallintaa. Ulkoinen pelastussuunnitelma toimii onnettomuustilanteessa pelastustoiminnan johtajan apuna, koska sen tulee tukea pelastustehtävien aikaista johtamista. Ulkoinen pelastussuunnitelma lisää myös pelastuslaitoksen kohdetuntemusta ja ohjaa suuronnettomuusharjoittelua ja sitä voidaan hyödyntää myös pelastustoiminnan koulutuksessa. Ulkoisen pelastussuunnitelman laatiminen on pelastuslaitoksen vastuulla. Se toteutetaan yhteistoiminnassa toiminnanharjoittajan ja eri viranomaisten sekä yleisön kanssa.

Pelastuslaitoksen tulee harjoitella ulkoisten pelastussuunnitelmien kohteissa yhdessä toiminnanharjoittajien kanssa asetuksen mukaisin määräajoin; ensimmäinen harjoitus tulee järjestää vuoden sisällä ulkoisen pelastussuunnitelman hyväksymisestä ja seuraavat aina kolmantena vuotena edellisestä harjoituksesta. Harjoitusten toteutuksissa on huomioitu sisäministeriön Ulkoisten pelastussuunnitelmien harjoitusohje. Pelastuslaitos on toteuttanut harjoitukset asetuksen mukaisesti.

Ulkoiset pelastussuunnitelmat tulee tarkistaa vähintään kolmen vuoden välein tai mikäli pelastuslaitoksen tai toiminnanharjoittajan toiminnassa tapahtuu suunnitelmaan vaikuttavia muutoksia. Tarkistuksessa tulee huomioida mm. kohteen toimintaympäristössä ja pelastustoimen resursseissa tapahtuneet muutokset. Kun hyväksyttyyn suunnitelmaan tehdään muutoksia, tulee muutokset ja päivitystiedot merkitä muutoksille varattuun kohtaan. Päivitetty suunnitelma toimitetaan aluehallintovirastolle arvioitavaksi.

Pelastuslaitoksella on nimetty ulkoisten pelastussuunnitelmien vastuuhenkilö, jonka tehtävänä on huolehtia pelastuslaitoksen ulkoisten pelastussuunnitelmien yhdenmukaisuudesta sekä tarkistaa ulkoiset pelastussuunnitelmat ennen aluehallintovirastolle toimittamista.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Ulkoisen pelastussuunnitelman laatimista edellyttävät kohteet ja perusteet laadintavelvoitteelle on käsitelty ulkoisen pelastussuunnitelman laatimisesta annetussa ohjeessa (sisäministeriö 2021:2).

Ulkoiset pelastussuunnitelmat tarkastetaan säännöllisesti, tarvittaessa päivitetään ja suunnitelmien toimivuus varmistetaan säännöllisillä harjoituksilla. Työ on osa pelastuslaitoksen normaalia

suorituskyvyn ylläpitoa. Tavoitteena on, että harjoitukset oheisharjoituksineen nivoutuvat paremmin osaamisen hallinnan vuosisuunnitelmiin.

Pelastustoiminnan johtamisen ja voimavarojen tehokkaan ja tuloksellisen käytön kannalta on tärkeää, että ulkoiset pelastussuunnitelmat on laadittu yhtenäisin perustein pelastustoiminnan alueella. Tästä syystä erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmat on laadittava samalla suunnitelmapohjalle (sisäministeriö 2021:2). Suunnitelmat on oltava helposti saatavissa pelastustoimen kenttäjohtojärjestelmän kautta lisätietoineen.

Aluevaltuuston päätös erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoisista pelastussuunnitelmista

- Pelastuslaitos laatii ja ylläpitää Pelastuslain 48 §:ssä tarkoitetut ulkoiset pelastussuunnitelmat yhdessä kohteista vastaavien asianosaisten toiminnanharjoittajien kanssa.
- Pelastuslaitos päivittää ulkoiset pelastussuunnitelmat niitä koskevan asetuksen 1289/2019 mukaisesti.
- Pelastuslaitos vastaa ulkoisesta pelastussuunnitelmasta tiedottamisesta niitä koskevan asetuksen 1286/2019 mukaisesti.
- Pelastuslaitos toteuttaa ulkoisia pelastussuunnitelmia koskevat harjoitukset asetuksen 1289/2019 mukaisesti. Harjoitukseen käytettävät voimavarat määritellään tapauskohtaisesti kyseisen harjoituksen harjoitussuunnitelmassa.
- Ulkoisten pelastussuunnitelmien päivittämiseen, tiedottamiseen ja harjoitusten suunnitteluun kohdennetaan 0,2 htv

Palvelutason kehittämistarve

- Ulkoisia pelastussuunnitelmia koskevien turvallisuustiedotteiden uusiminen.

4.3.6 Muut pelastustoimen suunnitelmat (ei asetuksen edellyttämät)

Tähän esim. taulukko kaikista hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämistä pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevista suunnitelmista

Tällaisia suunnitelmia olisivat em. lisäksi öljyntorjuntasuunnitelma, pelastussukellukseen liittyvät suunnitelmat, CBRNE-suunnitelmat, suuronnettomuussuunnitelma, maasto- ja metsäpalosuunnitelma, turvatuotantoalueiden sammutussuunnitelma, sisävesien pelastussuunnitelma.

4.4 Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta

4.4.1 Vapaaehtoisten käyttö pelastustoimen palveluiden tuottamisessa

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 27 §:n mukaan hyvinvointialue voi tuottaa pelastustoimintaan kuuluvia palveluita hankkimalla niitä sopimuspalokunnalta tai muulta pelastusalalla toimivalta yhteisöltä siten kuin siitä hyvinvointialueesta annetussa laissa säädetään.

Sopimuspalokuntatoimintaa Päijät-Hämeessä ohjaavat palvelutasopäätös, sopimuspalokuntien aluesopimus sekä palokuntakohtaiset palokuntasopimukset.

Sopimuspalokuntien rooli Päijät-Hämeen pelastustoiminnassa on tärkeä ja merkittävä – sopimuspalokuntatoiminta on integroitunut, erottamaton osa pelastuslaitosta. Sopimuspalokunnat osallistuvat kiireelliseen pelastustoimintaan, suorittavat turvallisuusviestintää sekä kouluttavat ja koulutautuvat pelastustoimintaan. Ilman sopimuspalokuntia pelastustoiminta ei olisi alueellisesti kattavaa, lähellä ihmistä toteutettavaa pelastuspalvelua eikä yhteiskunnallisesti kustannustehokasta. Päijät-Hämeessä on 21 sopimuspalokuntaa, joista yksitoista (11) palokuntaa toimii valmiuspalokuntana ja kymmenen (10) palokuntaa toimii täydennyspalokuntana. Sopimuspalokuntien hälytysosastoissa toimii 600 henkilöä.

Sopimuspalokunnat osallistuvat pelastuslain 27 §:n 1 momentin mukaiseen alueella tapahtuvaan onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvään turvallisuusviestintään aluesopimuksen velvoittamana pelastuslaitoksen laatiman ja yhteisesti hyväksytyyn vuosittaisen turvallisuusviestintäsuunnitelman mukaisesti. Turvallisuusviestintäsuunnitelma ohjaa turvallisuusviestintää ja esimerkiksi mahdollistaa sopimuspalokunnille pelastuslaitoksen kaluston käytön turvallisuusviestinnässä. Sopimuspalokunnat toteuttavat turvallisuusviestintää erilaisten tapahtumien yhteydessä oman kuntansa alueella. Lisäksi osa sopimuspalokunnista ovat erittäin aktiivisia viestijöitä sosiaalisessa mediassa turvallisuusviestinnässä ja oman toiminnan kertomisessa. (Vuonna 2022 sopimuspalokunnat toteuttivat 47 turvallisuusviestinnän tilaisuutta, joihin osallistui 13085 henkilöä.)

Sopimuspalokunnat osallistuvat pelastustoimintaan palokuntasopimuksen mukaisesti. Palokuntasopimuksessa määritetään muun muassa palokunnan hälytysosaston henkilöstön hälytysvahvuus, sopimuspalokunnan toimintavalmius sekä palokunnan tuottamat palvelut ja erikoistuminen. Hälytykset sopimuspalokunnille ohjataan hälytysohjeen mukaisesti. Vuonna 2022 valmiuspalokunnat osallistuivat 1291 tehtävään ja täydennyspalokunnat 267 tehtävään. Sopimuspalokunnat osallistuivat yhteensä 1558 tehtävälle vuonna 2022, kun vastaavana aikana kokonaishälytysmäärä pelastuslaitoksella oli 4467 tehtävää.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen pelastustoimen ja alueen palokuntayhteisöjen välisestä yhteistyöstä sovitaan 1.1.2023 voimaan tulleessa sopimuspalokuntien aluesopimuksessa. Sopimuksella luodaan järjestäytynyt ja toimiva perusta alueen pelastuslaitoksen ja sille palveluja tuottavien palokuntayhdistysten ja muiden yhteistyötahojen keskinäiselle yhteistoiminnalle.

Sopimuksen tavoitteena on myös osaltaan turvata ja tukea sopimuspalokuntien ja vapaaehtoisten palokuntayhdistysten elinvoimaisuutta ja kehittymistä sekä mahdollistaa niiden palvelutuotanto osana hyvinvointialueen pelastustoimialan kokonaisuutta.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Sopimuspalokuntien rooli Päijät-Hämeen pelastustoiminnassa on tärkeä ja merkittävä.

Sopimuspalokunnat osallistuvat kiireelliseen pelastustoimintaan, suorittavat turvallisuusviestintää

sekä kouluttavat ja koulutautuvat pelastustoimintaan. Ilman sopimuspalokuntia pelastustoiminta ei olisi alueellisesti kattavaa, lähellä ihmistä toteutettavaa pelastuspalvelua eikä yhteiskunnallisesti kustannustehokasta.

Aluevaltuuston päätös vapaaehtoisten käytöstä pelastustoimen palveluiden tuottamisessa

- Sopimuspalokunnat osallistuvat pelastustoimintaan aluesopimuksen ja palokuntasopimusten ehtojen mukaisesti.
- Sopimuspalokuntien hälytysosastojen henkilömäärää pyritään ylläpitämään.
- Sopimuspalokuntien pelastustoiminnan toimintamenetelmiä kehitetään.

Palvelutason kehittämistarve

- Sopimuspalokuntien toimintaedellytysten kehittäminen.

4.4.2 Pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan edistäminen

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoimen viranomaisten tulee pelastuslain 52 §:n mukaan myös mahdollisuuksiensa mukaan edistää pelastustoimen tehtävissä käytettävien vapaaehtoisten organisaatioiden toimintaedellytyksiä.

Pelastuslaitoksella on nimetty pääyhteyshenkilö ylimmästä päällystöstä, joka vastaa pelastuslaitoksen sopimuspalokuntien toiminnan koordinoinnista koko alueella. Lisäksi jokaiselle sopimuspalokunnalle on nimetty vastuupalomestari.

Sopimuspalokuntatoiminta Päijät-Hämeessä perustuu aluesopimukseen ja palokuntasopimukseen. Palokuntasopimukset on päivitetty yhteistyössä sopimuspalokuntien edustajien (SSPL Päijät-Häme) kanssa vuoden 2021 aikana ja hyväksytty käyttöön 1.1.2022 alkaen. Aluesopimus on päivitetty yhteistyössä sopimuspalokuntien edustajien (SSPL Päijät-Häme) kanssa vuoden 2022 aikana ja hyväksytty käyttöön 1.1.2023 alkaen. Aluesopimus varmistaa, että sopimuspalokunnilla on oma edustuksensa vähintään kaikissa sellaisissa pelastustoimen elimissä, joiden toiminnalla on välitön vaikutus sopimuspalokuntien päivittäiseen toimintaan. Sopimuspalokuntien alueellisten edustajien valinnasta tapahtuu siten, että palokunnat omassa kokouksessa valitsevat omat edustajansa yhteistyöhön pelastuslaitoksen kanssa. Pelastuslaitos ei vaikuta näiden alueosaston henkilöiden valintaan.

Pelastuslaitoksella on 27.1.2020 perustettu sopimuspalokuntatoiminnan kehittämisverkosto. Kehittämisverkoston tehtävänä on toimia vertaisalustana kehittämisverkostoissa, edesauttaa kansallisten tavoitteiden toteuttamista sekä valmistella suunnitelma sopimuspalokuntatoiminnan edistämisestä alueelleen. Kehittämisverkosto on laatinut Sopimuspalokuntatoiminnan kehittämissuunnitelman 2020-2023. Kehittämisverkosto kokoontuu säännöllisesti edistämään sopimuspalokuntatoimintaa.

Sopimuspalokuntatoiminta huomioidaan pelastuslaitoksen toiminnassa laaja-alaisesti, esimerkkinä edustus pelastuslaitoksen sopimuspalokuntatoimintaan vaikuttavissa toimielimissä, Päijät-Hämeen hyvinvointialueelle toteutettu pelastus- ja ensihoitohenkilöstön sekä sopimuspalokuntalaisten riittävyys selvitys (NHG) sekä yhdessä sopimuspalokuntien kanssa toteutetut tunnettavuuskampanjat 2021 ja 2022. Sopimuspalokunta/hälytysosastot henkilömäärä vuoden 2022 lopussa oli 605 henkilöä HAKA-tilaston perusteella. Tässä on lisäystä 43 henkilöä edelliseen vuoteen (2021: 562 hlö) nähden.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Sopimuspalokunnat ovat tärkeä osa pelastustoimen palveluiden tuotantoa. Palveluiden tuottaminen nykyistä suuremmassa määrin pelkästään päätoimisen henkilöstön voimavaroin lisäisi toiminnan kustannuksia merkittävästi. Sopimuspalokuntien toiminnan edistäminen on tarpeellista, sillä jos alueen sopimuspalokunnat ja niiden aktiivinen henkilöstö loppuu, voi palvelutuotannossa syntyneitä vajetta olla vaikea paikata muulla tavoin.

4.4.3 Aluevaltuuston päätös pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan edistämisestä

- Pelastustoiminnassa jatketaan kehittämisverkoston aktiivista toimintaa
- Pelastuslaitoksen sopimuspalokuntavastuuhenkilötoiminta on aktiivista ja aloitteellista.
- Huolehditaan, että sopimuspalokunnilla on oma edustuksensa vähintään kaikissa sellaisissa pelastustoimen elimissä, joiden toiminnalla on välitön vaikutus sopimuspalokuntien päivittäiseen toimintaan.
- Pelastuslaitos tukee sopimuspalokuntien viestintää, koulutusta ja jäsenhankintaa.

Palvelutason kehittämistarve

Ei erityistä kehittämistarvetta.

4.4.4 Sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan terveystarkastukset

Pelastuslain 53 §:n mukaan sopimuspalokuntaan ja muuhun sopimuksen tehneeseen yhteisöön kuuluvalla savusukeltajalle ja muuta vastaavaa raskasta työtä tekeväälle on järjestettävä pelastustoimintaan kuuluvasta työstä ja työolosuhteista johtuvien terveysvaarojen ja -haittojen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi sekä henkilön turvallisuuden, työkyvyn ja terveyden suojelemiseksi ja edistämiseksi tarkoitetut tehtävien edellyttämät työterveyshuoltolain (1383/2001) 12 §:ssä säädettyjä tarkastuksia vastaavat terveystarkastukset ja muut ennalta ehkäisevät palvelut siltä osin kuin hänellä ei ole oikeutta työterveyshuoltolaissa tarkoitettuun työterveyshuoltoon työsuhteen perusteella

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Sopimuspalokuntien savusukellustyötä tekeville terveystarkastukset järjestetään vuosittain pelastushenkilöstön työkyvyn arvioinnista ja kehittämisestä (05/2016) annetun ohjeen mukaisten ikään perustuvien määrittelyjen pohjalta. Lisäksi terveystarkastuksia tehdään ennen toimintakykyä edellyttäviä koulutuksia (savusukellus-, pintapelastuskurssit, jne.).

Sopimuspalokuntalaisten terveystarkastukset on toteutunut sopimuspalokuntien hälytysosastojen savusukeltajille määräaikaistarkastuksien mukaisesti. Lisäksi terveystarkastukset on toteutettu sopimuspalokuntalaisille ennen kursseja, jotka ovat hakeutuneet pelastustoiminnan peruskurssille, ensivastekurssille tai savusukelluskurssille.

Terveystarkastuksen laajuus ja sisältö on määritelty ensisijaisesti *Sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmä ja opetussuunnitelma 2023* mukaisesti. Opetussuunnitelmassa esitetään terveystarkastusohjeistus sekä pelastustoiminnan peruskurssia että savusukelluskurssia varten. Opetussuunnitelmassa esitetyt lääkärintarkastusohjeet kursseille hakevan henkilön terveydentilan sopivuuden arvioimiseksi on laadittu yhteistyössä Pelastusopiston ja Työterveyslaitoksen kanssa. *Lisäksi on huomioitu Pelastushenkilöstön työterveysseuranta: yhteistyö ja käytännöt* - julkaisun (Työterveyslaitos 2020) perusteella sekä terveystarkastuspalveluja tuottavan työterveys Wellamon kanssa tehdyn toimintasuunnitelman mukaisesti.

Vuonna 2023 on käynnistetty toimenpiteet terveystarkastusten järjestämiseksi koskemaan kaikkia sopimuspalokuntien hälytysosastoissa toimivia henkilöitä. Lähtökohtaisesti katsotaan, että alkutarkastus toteutuu joko pelastustoiminnan peruskurssille tai ensivastekurssille (niiden osalta, jotka osallistuvat hälytysosastossa ainoastaan ensivastetoimintaan) hakeuduttaessa. Määräaikaistarkastuksien osalta noudatetaan määräaikaistarkastusvälejä pelastussukellustoimintaan osallistuvien osalta ja erikseen sovittavia aikavälejä pelastustoimintaan osallistuvien osalta.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Terveystarkastuksilla varmistetaan pelastustoiminnan tehtäviin edellytetty riittävä terveydentila ja toimintakyky sopimuspalokuntahenkilöstön osalta. Terveystarkastuksilla on tärkeä rooli pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön työturvallisuuden ja työhyvinvoinnin kannalta. Riittävän terveydentilan ja toimintakyvyn varmistamisella pyritään ennaltaehkäisemään raskaista tehtävistä aiheutuvia terveydellisiä ongelmia ja tapaturmien todennäköisyyttä. Yhtenäisillä toimintakyvyn arviointiperusteilla pyritään varmistamaan palvelun yhdenvertaisuus ja laatu.

Aluevaltuuston päätös sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan terveystarkastuksista

- Pelastuslaitos vastaa vuosittaisten työterveystarkastusten järjestämisestä sopimuspalokuntien savusukellusta tekeväälle henkilöstölle ja muille hälytysosastoihin kuuluvalla henkilöstölle.
- Pelastuslaitos vastaa työterveystarkastusten järjestämisestä sopimuspalokuntien henkilöstölle kursseille hakeutumisen yhteydessä.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslain 53 §:n mukaan sopimuspalokuntaan ja muuhun sopimuksen tehneeseen yhteisöön kuuluvalla savusukeltajalle ja muuta vastaavaa raskaista työtä tekeväälle on järjestettävä tehtävien edellyttämät työterveyshuoltolain (1383/2001) 12 §:ssä säädettyjä tarkastuksia vastaavat

terveystarkastukset ja muut ennalta ehkäisevät palvelut, jos henkilöllä ei ole oikeutta vastaaviin palveluihin työsuhteen perusteella.

Nykyisin terveystarkastukset on toteutettu vain savusukellusta tekeville tai pelastustoiminnan kursseille pyrkiville sopimuspalokuntalaisille. Pelastuslaitoksen tavoitteena on laajentaa terveystarkastukset kattamaan kaikki sopimuspalokuntien hälytysosastoihin kuuluvat henkilöt. Tämä tarkoittaisi yhteensä yli 600 henkilöä (HAKA-rekisteri). Terveystarkastusten laajentamisen ennakoidaan aiheuttavan jonkin verran haasteita työterveyspalvelujen resurssien vähäisyyden takia. Pelastuslaitos laatii suunnitelman terveystarkastusten laajentamisesta palvelutasopäätöskauden aikana.

4.4.5 Sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutus

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Sopimuspalokuntakoulutuksen strategisena tavoitteena on koko Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen yhtenäinen toiminta onnettomuus- ja pelastustilanteissa sekä palvelutuotannon turvaaminen. Koulutustoiminta perustuu yleisesti pelastustoimelle asetettuihin veloitteisiin koulutuksesta (pelastuslaki, pelastusasetus, pelastussukellusohje) sekä sisäisesti koulutussuunnitelmaan, sopimukseen (aluesopimus ja palokuntasopimukset) sekä vuosittain laadittaviin koulutuskalentereihin. Koulutuksen ja kouluttautumisen tarkoitus on vastata pelastuslaitoksen perustehtävään. Koulutustoiminnalla taataan tehokas ja tulokellinen pelastustoiminta sekä kehitetään pelastustoiminnan laatua.

Pelastuslaitos tuottaa sopimuspalokuntakoulutusta yhteistyössä Hämeen Pelastusliiton kanssa yhteistoimintasopimukseen perustuen. Sopimuspalokuntakoulutuksen toteutusperiaate on turvata sopimuspalokuntien elinvoima ja osaaminen peruskoulutuksella. Peruskoulutus toteutetaan Pelastusopiston ylläpitämän *Sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmä ja opetussuunnitelman* mukaisesti. Täydennyskoulutuksella vastataan palokuntarakenteen ja toimintaympäristön muutoksiin, esimerkkinä täydentävien sammutusmenetelmien kurssi tilanteessa, missä sopimuspalokuntien savusukeltajien määrä vähenee. Palvelutuotannon turvaamiseksi lisäkoulutuksella turvataan esimerkiksi vaihtoehtoiset ensitoimenpiteet onnettomuuskohteessa turvallisesti ja tehokkaasti. Palokunnan jäsenistön koulutuksesta sovitaan sopimuspalokuntien aluesopimuksessa.

Erikoistumiskoulutuksella ylläpidetään ja turvataan pelastustoimen alueellista palvelutuotantoa sekä tuetaan palokunnan toimintaa. Sopimuspalokunnat ovat erikoistuneet esimerkiksi jälkivahinkojen torjuntaan (Villähteen vpk), sammutusvesihuoltoon (Harjunalustan ja Lahden vpk), liikenneonnettomuuspelastamiseen (Renkomäen vpk), eläinpelastustehtäviin (Herralan vpk) ja miehittämättömien ilma-alusten lennättämiseen (Harjunalustan vpk, Lahden vpk, Heinolan vpk, Sysmän vpk, Padasjoen vpk ja litin vpk). Erikoistumisesta sovitaan palokuntasopimuksessa ja koulutus järjestetään tarveperusteisesti.

Sopimuspalokunnat pitävät taitojaan yllä viikkoharjoituksilla, mistä palokunnat vastaavat pääosin itsenäisesti. Pelastuslaitos tukee sopimuspalokuntien harjoitustoimintaa osoittamalla kouluttajan sopimuspalokuntaharjoituksiin aluesopimuksen mukaisesti. Lisäksi pelastuslaitos pyrkii jatkuvasti kehittämään ja monipuolistamaan koulutus- ja harjoittelutoimintaansa sekä tuottamaan ja jakamaan koulutusmateriaalia sopimuspalokunnille.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Koulutustoiminnan tavoite turvata sopimuspalokuntien hälytysosaston henkilömäärän pysyminen palokuntasopimuksen mukaisena. Tarkoitus on tukea pelastustoiminnan palvelutuotantoa ja sopimuspalokuntien elinvoimaa.

Koulutustoiminnalla varmistetaan sopimuspalokuntien tuottaman pelastustoiminnan laatua, tehokkuutta ja yhdenmukaisuutta alueella.

4.4.6 Aluevaltuuston päätös sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutuksesta

- Sopimuspalokuntien koulutuksia toteutetaan aluesopimuksen ja pelastuslaitoksen pelastustoiminnan koulutussuunnitelman mukaisesti.

Palvelutason kehittämistarve

Ei erityistä kehittämistarvetta.

4.5 Pelastustoimen viranomaisten vastuulla oleva väestönsuojeluun varautuminen

Väestönsuojelulla tarkoitetaan pelastuslain 2 a §:n mukaisesti *valmiuslain 3 §:n 1 ja 2 kohdissa tarkoitettujen poikkeusolojen aikana tapahtuvaa humanitaaristen tehtävien suorittamista, joiden tarkoituksena on siviiliväestön suojeleminen vihollisuuksien ja onnettomuuksien vaaroja vastaan ja siviiliväestön auttaminen selviytymään niiden välittömiltä vaikutuksilta sekä välittömien edellytysten luominen eloonjäämiselle.*

Pelastuslaitoksen varautumisen päätavoitteet palvelutasokaudelle ovat:

- Lakisääteinen pelastusviranomaisten vastuulla oleva väestönsuojeluun varautuminen
- Saumaton yhteistyö HVA riskienhallintayksikön kanssa
- Maakunnallisen varautumisen yhteensovittaminen Päijät-Hämeen turvallisuus- ja valmiustoimikunnan (PHTURVA), Hyvinvointialueen varautumisen ydinryhmän sekä muiden yhteistyöryhmien (*HVA sis ja ulk*) avulla
- Kuntien valmiussuunnittelun tukeminen antamalla asiantuntija-apua KUNTATURVAN toimintaan

Pelastuslaitoksen kesällä 2023 toteuttaman sidosryhmäkyselyn mukaan 36 % vastanneista on ollut tekemisessä pelastuslaitoksen kanssa varautumisen ja väestönsuojelun aihepiirissä. Väittämiin (pelastuslaitoksen tulee tukea kuntien valmiussuunnittelua jatkossakin, maakunnallisen varautumisen yhteensovittaminen on tarpeellista, pelastuslaitoksen tulee tukea väestönsuojeluun varautumista) vastanneista valtaosa (95 %, 98 %, 97 %) oli samaa mieltä. Vastanneista 79 %:n mukaan pelastuslaitoksen tulisi jatkossakin toimia PHTURVA:n toiminnan vetäjänä.

Pelastuslaitoksen näkemyksen mukaisesti varautumisen kokonaisuuden ja väestönsuojeluun varautumisen toimintamallit tulisivat olla yhdenmukaisia kaikissa turvallisuustilanteissa niin normaaliolojen häiriössä kuin poikkeusoloissakin. Tilanteiden kiristyessä, jo normaalitilanteesta tunnetut, toimintamallit skaalautuvat ja muokkautuvat tilanteen vaatimalla tavalla. Toteuttamalla lakisääteisiä velvollisuuksiaan, yhteensovittamalla Hyvinvointialueellisen ja maakunnan

varautumista sekä tukemalla kuntia valmiussuunnittelussa pelastuslaitos voi resurssitehokkaasti myötävaikuttaa merkittävästi koko Päijät-Hämeen maakunnan varautumisen tilaan.

Tavoitteiden saavuttamiseksi pelastuslaitoksen varautumiseen käytettäviä voimavaroja lisätään *väestönsuojelukoordinaattorin viran perustamisella (1 htv)*. Nykyinen varautumisen resurssi on pelastuslaitoksen päätoiminen valmiuspäällikkö. Muuttunut toimintaympäristö, poikkeuksellisten vuosien aiheuttamat lisätehtävät, *tarkentuneet ja lisääntyneet* varautumisen tehtävät ovat lisänneet sekä suunnitteluun tarvittavaa resurssitarvetta että aiheuttaneet varautumiseen liittyvää suunnitteluvelkaa.

Avin asiantuntija-arvioluonnos 2021: Pelastuslaitoksen varautuminen poikkeusoloihin ja väestönsuojeluun on yhteensä 0,4 htv/ 100 000 as. valtakunnallisen keskiarvon ollessa 1,1 htv. Pelastuslaitoksen nykyinen henkilöresursointi on valtakunnallista keskiarvoa matalampi.

Varautumisen kokonaisuuteen liittyvää henkilömitoitustarvetta on arvioitu Pelastuslaitoksen riskianalyysin kohdassa 5.1. Mitoitus käsittää sekä pelastuslaitoksen väestönsuojeluun varautumisen että laaja-alaisemman varautumisen yhteensovittamisen tehtävät. Riskianalyysin kohdan 5.1 mitoitustaulukossa sekä alla olevissa palvelutason päätöskirjauksissa olevat henkilötyövuodet on ilmoitettu yhteensä koko palvelutasokautta koskien (vuosille 2024-2025). Asetettuja tavoitteita toteutetaan vaiheittain, jonka vuoksi tehtävät painottuvat ajallisesti. Teoreettinen vuosittainen resurssitarve on yhteensä 2,6 henkilötyövuotta.

Pelastuslaitos on fasilitoitu Päijät-Hämeen turvallisuus- ja valmiustoimikunnan, PHTURVA, toimintoja vuodesta 2018. Toiminta ei ole säädösperusteista, mutta toiminta tukee kansallisia varautumisen rakenteita ja on ollut yleisesti hyväksyttyä ja tarpeelliseksi todettua. PHTURVAN tehtäviä ovat:

- yhteensovittaa eri toimijoiden varautumista sekä kehittää yhteistoimintaa maakunnassa
- tukea jäsenorganisaatioiden varautumista ja valmiussuunnittelua
- edistää kokonaisturvallisuuden toteutumista maakunnassa varautumisen näkökulmasta
- koota ja jakaa maakunnallista turvallisuustilannekuvaa ja koordinoida paikallisten valmiusryhmien toimintaa

Kunnat ovat erittäin merkittävässä roolissa varautumisen järjestelyissä. Kuntajohtajat perustivat 16.8.2023 KUNTATURVA -nimisen yhteistyöryhmän, jonka päätavoitteena tulee olemaan yhteissuunnittelu ja ensimmäisenä teemana kuntien rooli evakointitilanteissa ja siihen liittyvät suunnitelmat. Pelastuslaitokselle on kaavailtu asiantuntija- ja ohjausrooli ko. yhteistyöryhmään.

4.5.1 Väestönsuojeluun varautumisen edellyttämä suunnittelu

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoimen viranomaisten on varauduttava toimialaansa kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen riittävin suunnitelmin ja etukäteen tapahtuvin valmisteluin:

- 1) huolehtimalla väestönsuojelutehtävien edellyttämästä sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arvioinnista; 2) kouluttamalla ja varaamalla henkilöstöä ja väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstöä sekä muuta henkilöstöä väestönsuojelutehtäviin; 3) huolehtimalla väestönsuojelun johtamis-, valvonta- ja hälytysjärjestelmien perustamisesta ja ylläpidosta; 4)

varautumalla valmiuslain 121 §:ssä tarkoitettuun väestön siirtämiseen; sekä 5) huolehtimalla muistakin näitä vastaavista toimenpiteistä.

Lisäksi pelastustoimen viranomaisten varautumisesta poikkeusoloihin säädetään valmiuslaissa (1552/2011).

Pelastuslaitoksella on ajantasainen valmiussuunnitelma, jossa on suunniteltu pelastuslaitoksen toiminta häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Pelastuslaitoksella on ajantasainen evakuointisuunnitelma, joka toimii suunnitteluperusteena muille toimijoille ja mahdollistaa pelastusviranomaisen yleisjohtovastuun evakuointitilanteissa. Pelastuslaitoksella on ajantasainen omatoimisen suojelun johtamissuunnitelma, joka mahdollistaa alueen väestön suojaamisen sodan ajan tilanteessa. Pelastuslaitoksen sodan ajan riskianalyysiä kehitetään ja jatkotyöstetään puolustusvoimilta saatujen tietojen tarkentuessa.

Poikkeusolojen väestönsuojelutehtävien perustan muodostavat valmiuslain ja pelastuslain vaatimukset. Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen riskianalyseissa on tunnistettu varautumista edellyttävät ja toimenpiteitä vaativat tilanteet. Riskianalyysit esittävät suorituskykyvaatimukset organisaatiolle myös väestönsuojelullisiin tilanteisiin.

Pelastuslaitoksella on suunnitelmat väestönsuojeluun varautumiseksi, mutta ne ovat osin vanhentuneet. Muuttunut toimintaympäristö, poikkeuksellisten vuosien aiheuttamat lisätehtävät, *tarkentuneet ja lisääntyneet* varautumisen tehtävät ovat lisänneet sekä suunnitteluun tarvittavaa resurssitarvetta että aiheuttaneet varautumiseen liittyvää suunnitteluvelkaa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Poikkeusolojen väestönsuojelutehtävien osalta tavoitteena on suojata väestöä niin hyvin kuin se on mahdollista realistisesti toteutettavissa olevin järjestelyin ja kustannuksin.

Aluevaltuuston päätös väestönsuojeluun varautumisen edellyttämästä suunnittelusta

- Pelastuslaitoksella on valmiussuunnitelma. Suunnitelma uudistetaan, jonka jälkeen se päivitetään vuosittain.
- Pelastuslaitoksella on evakuointisuunnitelma. Suunnitelma uudistetaan, jonka jälkeen se päivitetään vuosittain.
- Pelastuslaitoksella on omatoimisen suojelun johtamissuunnitelma. Suunnitelma uudistetaan, jonka jälkeen se päivitetään vähintään kolmen vuoden välein.
- Pelastuslaitokselle on sodan ajan uhkien riskianalyysi, joka päivitetään vähintään kolmen vuoden välein.
- Pelastuslaitokselle perustetaan väestönsuojelukoordinaattorin virka.
- Suunnitelmien uudistamiseen ja päivittämiseen käytetään koko palvelutasokaudella yhteensä 1,2 htv (valmiuspäällikkö 0,6 ja väestönsuojelukoordinaattori 0,6)

Palvelutason kehittämistarve

Muuttunut toimintaympäristö on aiheuttanut merkittävän suunnitelmien uudistamistarpeen. Palvelutasokauden alkuvaiheessa keskitytään suunnitelmien uudistamiseen, jonka jälkeen painopiste siirretään PTPn 4.5.3; 4.5.4 ja 4.5.5 mukaisiin kohtiin. Esitetty kehitys ei toteudu ilman suunniteltua väestönsuojelukoordinaattorin lisäresursssia.

4.5.2 Väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittaminen

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 65 § mukaan pelastustoimen viranomaiset huolehtivat niiden vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamisesta. Viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset, jotka ovat velvollisia varautumaan väestönsuojeluun, ovat velvollisia laatimaan pelastuslaitoksen johdolla ja yhteistoiminnassa keskenään tarpeelliset suunnitelmat tehtäviensä hoitamisesta väestönsuojelussa. Valtioneuvoston asetus yhteistoiminnasta väestönsuojeluun varautumisessa tulee voimaan 1.1.2024. Asetuksessa määrätään asetettavaksi väestönsuojelun yhteistyöryhmä, työryhmässä käsiteltävät asiat, yhteistyösuunnitelmat, sekä evakuointien kokonaisuutta koskevien yhteistyösuunnitelmien sisältö.

Päijät-Hämeen evakuointien kokonaisuuden hallinta ja siihen liittyvät suunnitelmat eivät ole tällä hetkellä voimaan tulevan asetuksen mukaisella tasolla. Tästä johtuen alueen evakuointien kokonaisuuden kehitysprojekti käynnistettiin toukokuussa 2023. Prosessi tehdään yhteistyössä alueen kuntien ja hyvinvointialueen muiden toimialojen kanssa ja se valmistuu loppuvuodesta 2024. Perusteet evakuointikokonaisuuden suunnittelulle on johdettu sodan ajan uhkien riskianalysistä (salassapidettävä).

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Väestönsuojelun yhteensovittamisen tavoitteena on tehostaa hyvinvointialueella sekä laajemmin Päijät-Hämeen maakunnassa yhteistyötä sodan ajan uhkiiin liittyvässä väestönsuojelussa. Tarve väestönsuojelun yhteensovittamiselle tulee pelastustoimen ohjaavista säädöksistä ja sodan ajan riskianalysistä.

Palvelutasopäätöskauden konkreettisena tavoitteena evakuointikokonaisuuden hallinnan kehittäminen: Tarvittavat suunnitelmat on laadittu, niiden rajapinnat on tarkastettu ja alueella on toimivat väestönsuojelun yhteistyöryhmät; Pelastuslaitos voi toteuttaa pelastusviranomaisen väestönsuojelutilanteen aikaista yleisvastuuta suunnitelmien mukaisesti. Tarve väestönsuojelun yhteensovittamiselle tulee pelastustoimen ohjaavista säädöksistä ja sodan ajan riskianalysistä.

Tavoitteena on myös väestönsuojelun liittäminen kaikkien alueellisten yhteistyöryhmien toimintaan. Varautuminen kattaa laajassa merkityksessään toiminnan kaikissa turvallisuustilanteissa. Varautuminen normaaliolojen häiriöihin tukee varautumista väestönsuojeluun ja on siten olennainen osa väestönsuojelun järjestelyjen toimivuutta.

Aluevaltuuston päätös väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamisen palvelutasosta

- Pelastuslaitoksen vastuulla olevassa väestönsuojelussa huomioidaan hyvinvointialueen ja Päijät-Hämeen maakunnan toiminnot.
- Pelastuslaitos osallistuu aktiivisesti hyvinvointialueen, Päijät-Hämeen maakunnan, Etelä-Suomen aluehallintoviraston, YT-alueiden sekä muiden varautumisen yhteistyöryhmien toimintaan.
- Pelastuslaitos ylläpitää PHTURVAN toimintoja.
- Suunnitelmien yhteensovittamiseen käytetään koko palvelutasokaudella yhteensä 0,6 htv (valmiuspäällikkö 0,4 htv ja väestönsuojelukoordinaattori 0,2 htv)

Palvelutason kehittämistarve

Muuttunut toimintaympäristö (linkki riskianalyysiin) on aiheuttanut merkittävän suunnitelmien uudistamis- ja yhteensovittamistarpeen. Yhteensovittamistehtävä linkittyy erittäin olennaisesti otsikkotason 4.5.1 suunnitteluun sekä ajallisesti että sisällöllisesti. Väestönsuojelun yhteensovittaminen integroidaan osaksi Päijät-Hämäläisiä varautumisen yhteistyöryhmiä, esim. PHTURVA. Esiitetty kehitys ei toteudu ilman suunniteltua väestönsuojelukoordinaattorin lisäresursseja.

4.5.3 Hyvinvointialueen pelastustoimen väestönsuojeluorganisaatio

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitoksen henkilöstö kokonaisuudessaan on varattu väestönsuojelullisiin tarkoituksiin. Väestönsuojelullisen tilanteen aikaiseen pelastustoimintaan on laadittu organisaatiokaaviot. Omatoimisen suojelun ja evakuointikokonaisuuden johtaminen ovat kuvattu omissa suunnitelmissaan. Omatoimisen suojelun johtamisen suunnitelma perustuu jo osin vanhentuneeseen väestönsuojelulohkoajatteluun. Evakuointien johtamista ja suunnittelua varten on käynnissä kansallinen uudistus. Erityisesti johto- ja erityishenkilöstön toiminta organisaatiossa vaatii uudistamista.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen sodan ajan riskianalyysi (salassapidettävä) antaa perusteet väestönsuojeluorganisaation määrittelemiseksi. Pelastuslaitos varautuu väestönsuojelutoimiin koko resurssillaan sisältäen sekä vakinaisen että sopimushenkilöstön.

Aluevaltuuston päätös hyvinvointialueen pelastustoimen väestönsuojeluorganisaatiosta

- Väestönsuojeluorganisaatio uudistetaan ja kuvataan palvelutasopäätöskauden aikana
- Väestönsuojeluorganisaation uudistamiseen käytetään koko palvelutasokaudella yhteensä 0,2 htv (valmiuspäällikkö 0,1 htv ja väestönsuojelukoordinaattori 0,1 htv)

Palvelutason kehittämistarve

Väestönsuojeluun liittyviä suunnitelmia uudistettaessa on arvioitava ja uudistettava pelastuslaitoksen väestönsuojeluorganisaation rakennetta erityisesti johto- ja erityishenkilöstön osalta. Toimet linkittyvät ajallisesti suunnitelmien uudistamisen aikatauluihin. Tulevalla palvelutasopäätöskaudella tulee kehittää mahdollisen vapaaehtoisresurssin käyttämistä väestönsuojelullisiin tehtäviin yhdessä muiden väestönsuojeluun liittyvien organisaatioiden kanssa.

4.5.4 Väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaaminen

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Sekä päätoimisen että sivutoimisen henkilöstön henkilövaraukset (VAP) on tehty ja ne tarkastetaan vuosittain. Ajoneuvojen, työkoneiden, tilojen ja materiaalivarausten järjestelyt vaativat kehittämistä.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen tulee varata henkilöstöään, ajoneuvoja, työkoneita, tiloja ja materiaalia väestönsuojeluorganisaation toiminnan mahdollistamiseksi. Erityisesti tilojen ja materiaalin osalta varausjärjestelyt vaativat kehittämistä.

4.5.5 Aluevaltuuston päätös väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaamisesta

- Koko pelastuslaitoksen henkilövaraukset tarkastetaan ja päivitetään vuosittain
- Ajoneuvot ja työkoneet varataan ja järjestelyn jatkuvuus suunnitellaan
- Tilojen ja materiaalivarausten toimintoa kehitetään
- Varausten ylläpitämiseen ja kehittämiseen käytetään koko palvelutasokaudella yhteensä 0,5 htv (valmiuspäällikkö 0,1 htv ja väestönsuojelukoordinaattori 0,4 htv)

Palvelutason kehittämistarve

Henkilöstön, ajoneuvojen ja työkoneiden varaaminen vaatii sopimista ja kehittämistä yhdessä muiden Hyvinvointialueen toimialojen kanssa. Tila- ja materiaalivaraukset vaativat maakunnallista yhteensovittamista ja rekisterien suunnittelua. Vapaaehtoisresursseja selvitettävä ja henkilövarausjärjestelyitä on suunniteltava ja yhteensovitettava.

4.5.6 Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutustarve

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitos on osallistunut alueellisiin valmiusharjoituksiin ja paikallispuolustusharjoituksiin. Pelastuslaitoksen valmiuspäällikkö on osallistunut mm. kansallisiin koulutuksiin ja seminaareihin varautumisen ja väestönsuojelun aihepiirissä. Aiheita on käsitelty päällystön koulutuspäivissä. Johto- ja erityishenkilöstön koulutustarve vaatii uudelleenarviointia suunnitelmien ja organisoitumisen uudistuessa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Suunnitelmien ja organisaation uudistuessa johto- ja erityishenkilöstön koulutustarpeet määritellään ja laaditaan koulutusmateriaalit väestönsuojelullisia tarpeita varten.

Väestönsuojelullinen koulutus liitetään osaksi henkilöstön koulutussuunnittelua.

Väestönsuojelullisen koulutuksen kohderyhmänä on pääosin pelastuslaitoksen päällystö ja erityishenkilöstö. Sortumiin liittyvän pelastustyön osaamista kehitetään osana kansallista kehitystä.

4.5.7 Aluevaltuuston päätös väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutustarvetta koskevasta palvelutasosta

- Pelastuslaitos osallistuu valmiusharjoitukseen HÄME24 ja paikallispuolustusharjoitukseen.
- Johto- ja erityishenkilöstön koulutustarve kartoitetaan ja niiden toteuttaminen liitetään osaksi koulutuksen yleissuunnittelua.
- Varausten ylläpitämiseen ja kehittämiseen käytetään koko palvelutasokaudella yhteensä 0,6 htv (valmiuspäällikkö 0,3 htv ja väestönsuojelukoordinaattori 0,3 htv).

Palvelutason kehittämistarve

Koulutustarpeiden kartoitus tulee ulottaa myös pelastuslaitoksen ulkopuolisiin organisaatioihin, ainakin vapaaehtoistoimijoihin.

4.5.8 Poikkeusolojen johtamisedellytysten varmistaminen

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitoksella on Paavolan pelastusasemalla sijaitseva johtokeskus. Pelastuslaitoksen johtamisjärjestelmä mahdollistaa johtamistoiminnan järjestelyt myös tilanteissa, jossa häiriö kohdentuu kriittiseen infraan.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitos jatkaa oman palvelutuotantonsa jatkuvuuden ja hallinnan kehittämistä, siten että kriittiset toiminnot kyetään turvaamaan kaikissa tilanteissa. Pelastuslaitos osallistuu ja muovaa toimintaansa kansallisessa kehityskulussa YT-alueellisten tilannekeskusten kehittyessä.

Aluevaltuuston päätös poikkeusolojen johtamisedellytysten varmistamisen palvelutasosta

- Pelastuslaitoksella on kyky johtaa pelastustoimelle kuuluvia väestönsuojelutehtäviä kaikissa tilanteissa.
- Johtamisedellytysten ylläpitämiseen ja kehittämiseen käytetään koko palvelutasokaudella yhteensä 0,3 htv (valmiuspäällikkö 0,2 htv ja väestönsuojelukoordinaattori 0,1 htv).

Palvelutason kehittämistarve

Johtamisen järjestelmien kehittämistä jatketaan ja osallistutaan tietojärjestelmä uudistuksiin. Pelastuslaitos osallistuu Hyvinvointialueella käynnistävään HVA-tilannekeskuksen suunnitteluhankkeeseen.

4.5.9 Kuntien kanssa tehtävä yhteistyö

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Koronakriisi ja Ukrainan sodan myötä muuttunut turvallisuusympäristö ovat edellyttäneet pelastuslaitoksen tukea maakunnan kunnille niiden varautumisen ja valmiussuunnittelun toimissa. Päätyvällä palvelutasokaudella kuntien kanssa tehtävässä yhteistyössä suunnitelmista jouduttiin siirtymään osin käytännön toimiin.

Kuntien kanssa tehtävää varautumisen suunnittelua on tehty kuntien kanssa päättyvän palvelutasopäätöksen mukaisesti. Yhteistyötä on tehty pelastuslaitoksen ja kunnan vastaavien viranhaltijoiden kanssa pääosin kahdenkeskisissä palaverissa. Toiminta ei ole kohdistunut pelkästään väestönsuojelullisiin näkökulmiin, vaan yhteistyötä on tehty tätä laajemman varautumisen näkökulman pohjalta.

Kuntajohtajat perustivat 16.8.2023 KUNTATURVA -nimisen yhteistyöryhmän, jonka päätavoitteena tulee olemaan yhteissuunnittelu ja ensimmäisenä teemana kuntien rooli evakuoitilanteissa ja siihen liittyvät suunnitelmat. KUNTATURVA tulee käsittelemään toiminnassaan kaikkia turvallisuustilanteita normaaliolojen häiriöistä väestönsuojeluun. Pelastuslaitokselle on kaavailtu asiantuntija- ja ohjausrooli ko. yhteistyöryhmään.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Resurssitehokkaan kuntien valmiussuunnittelun mahdollistamiseksi pelastuslaitoksen tulisi kyetä antamaan asiantuntija-apuaan KUNTATURVA:n toimintaan. Kuntien rooli väestönsuojelussa on merkittävä ja kuntien toimintamallien olisi syytä olla mahdollisimman yhdenmukaisia keskenään.

MUISTIINPANOJA: HVA muutos > kuntien varautumisen muutos. Kunnilla merkittävä rooli kaikissa turvallisuustilanteissa. Kunnilla lienee tukitarve jatkossakin? Tuesta tarvinnee sopia? PTPssä ei voitane yksipuolisesti päättää tuen järjestämisestä yleisesti valmiussuunnitteluun. KUNTATURVA kuitenkin olennainen resurssitehokkuuden kannalta sekä kuntien että pelan näkökulmasta.

Aluevaltuuston päätös kuntien kanssa tehtävän yhteistyön palvelutasosta

- Pelastuslaitos osallistuu asiantuntijajäsenenä KUNTATURVA:an ja toimii KUNTATURVAN linkkinä PHTURVA:an ja HVA-varautumisen toimintoihin
- Pelastuslaitos toteuttaa väestönsuojeluun ja valmiussuunnittelun tuen liittyvän kuntayhteistyön/-yhteensovittamisen KUNTATURVA:n avulla
- Kuntien kanssa tehtävään yhteistyöhön käytetään koko palvelutasokaudella yhteensä 0,4 htv (valmiuspäällikkö 0,3 htv ja väestönsuojelukoordinaattori 0,1 htv).

Palvelutason kehittämistarve

Esitetty ei toteudu ilman suunniteltua väestönsuojelukoordinaattorin lisäresurssia.

MUISTIINPANOJA: Pitääkö tästä tukimuodosta sopia erikseen kuntien kanssa? Väestönsuojeluun liittyen yhteensovittamisvastuu on pelalla, entäs yleisesti valmiussuunnittelun tukemisesta? ”Riittävän” tukimäärän tarjoaminen ei onnistu kahdenvälisesti (jokaiseen kuntaan erikseen) edes vss-koordinaattorin avulla!!!

4.5.10 Muut palvelut (ei pelastuslainsäädännön edellyttämät)

Ensivastetoiminta (ensihoito)

MUISTIINPANOJA: Pelastuslaitos tuottaa ei-lakisäateistä maakunnallisen varautumisen yhteensovittamista PHTURVA – katso kohta 4.5.2 yhteensovittaminen ja 4.5 sidosryhmäkysely. Pelastuslaitos näkee olennaisen tärkeänä maakunnallisen varautumisen yhteensovittamisen. Toiminta kaikissa turvallisuustilanteissa tarvitsee yhtäläisiä toimintamalleja ja -järjestelmiä...

5 KEHITTÄMISSUUNNITELMA

Varautumisen tehtävien resurssointi

Nykyinen varautumiseen varattu päätoiminen resurssi on yksi henkilötyövuosi (valmiuspäällikkö). Valmiuspäällikön tehtävät ovat aiemman arvion mukaan jakautuneet noin puoliksi varautumisen väestönsuojeluun ja kokonaisvarautumisen yhteensovittamisen välillä. Varautumisen kokonaisuuden (sis. varautuminen väestönsuojeluun) suunnitteluun on arvioitu tarvittavan vähintään kaksi henkilötyövuotta.

Riskianalyysin kohdan 5.1 taulukkoon on laadittu arvio tehtäväkokonaisuuksista, niihin tarvittavasta työpanoksesta ja jakautumisesta valmiuspäällikön ja palvelutasopäätöksessä perustettavaksi esitettävän väestönsuojelukoordinaattorin välillä koko palvelutasokauden aikana.

Muuttuneesta toimintaympäristöstä ja varautumisen sekä väestönsuojelun uudistuvasta ohjauksesta johtuen suunnitteluun tarvittavan työpanoksen mitoittaminen on haastavaa. Pelastuslaitoksen arvion mukaan tarvittava työpanos on jopa enemmän kuin kaksi henkilötyövuotta vuosittain. Tarvittavan työpanoksen arviointia on jatkettava ja alkavan palvelutasopäätöskauden toteumaa on seurattava.

Riskiarvioihin perustuen pelastuslaitos tarvitsee vähintään kaksi päätoimista henkilöä yleisen varautumisen kokonaisuuden hallitsemiseksi. Mikäli lisäresurssia ei saada, erityisesti muun yhteistyön ja yhteensovittamisen tehtäviä ei pystytä toteuttamaan. Lisäksi suunnitelmien uudistaminen, niiden yhteensovittaminen ja toiminnan jalkautus viivästyvät suurelta osin vuonna 2026 alkavalle palvelutasokaudelle.

Valvontatehtävien resurssointi

Pelastuslaitos ei suoriudu tällä hetkellä pelastuslain ja kemikaalilain mukaisesta valvonnasta säädetyllä tavalla. Etenkin asuinrakennusten valvonnassa ja kemikaalilain mukaisissa tehtävissä on puutteita. Nykyiset valvontaprosessit ovat hidastuneet muun muassa valvonnan uuden prosessin myötä ja vaikuttavat osaltaan tavoitteiden saavuttamiseen. Tulevan onnettomuuksien ehkäisyn sovelluksen (OEJ) olisi tarkoitus tukea ja nopeuttaa valvonnan prosessien etenemistä. Sovelluksen käyttöönoton jälkeen on valvonnan tilannetta tarkasteltava uudelleen ja mietittävä mahdollisen lisäresurssin tarvetta.

Toimintaympäristön analysointi

Onnettomuuskehityksen ja toimintaympäristön muutosten laajempi seuranta sekä ajantasaisen tilannekuvan ylläpito on ollut puutteellista. Työtä on tehty hajanaisesti eri tulosyksiköissä oman tarpeen mukaan, eikä sillä ole ollut selkeää vastuuhenkilöä. Pelastuslaitoksen resurssit myös muun muassa paikkatietoratkaisujen käyttämiseen ovat olleet rajalliset. Yhteistyömahdollisuudet hyvinvointialueen eri toimialojen ja tulosyksiköiden kanssa on tarkasteltava ja tämän jälkeen on mietittävä tarkempaa ratkaisua asian korjaamiseksi. Työ on erittäin tärkeää, jotta mahdollisiin nopeastikin kehittyvät uhkiin voidaan ajoissa reagoida omassa toiminnassa ja niistä pystytään viestimään yhteistyötahoille ja asiakkaille.

Omavalvonta (Toimintavalmiuden seuranta)

Pelastustoiminnan toimintavalmiuden seuranta tulee kehittää osana palveluiden omavalvontaa. Pelastustoimen kannalta haasteellisten riskiruutujen osalta mahdollisuuksia toimintavalmiuden kehittämiseen tulee arvioida kriittisesti. Pelastuslaitoksen näkökulmasta vaihtoehdot toimintavalmiudessa todettujen puutteiden korjaamiseen ovat osin rajatut. Toimintavalmiuden kehittäminen haasteellisissa ruuduissa (riskianalyysin liite 1) ilman toimintakustannusten kasvua on vaikea toteuttaa. Uusien pelastusasemien rakentaminen yksittäisten riskiruutujen perusteella ei ole kustannustehokasta. Toimintavalmiuden suunnitteluohjeen muutosten myötä toimintavalmiuden toteuttamisen edellytyksiä tulee jälleen tarkastella.

Kehittämistavoite	Toteuttamisaikataulu (vuosi)	Lisäys käyttötalousarvioon (t€)	Investointitarve (t€)	HTV -vaikutus
[Palvelu], ([Viittaus asiakirjan aiempaan kehittämistarvekohtaan]) [Tavoite] [Viittaus asiakirjan aiempaan kehittämistarvekohtaan]	[Alku] – [Loppu]	+ [€] ([vuosi]) + [€] ([vuosi])	[€] ([vuosi]) [€] ([vuosi])	[x]([vuosi])
Väestönsuojelukoordinaattori (onko jo talousarvioluonnoksessa?)	2024- toistaiseksi	+ 50000 €/v		1 htv / v

6 Palvelutasopäätöksen sisällön perusteet

6.1 Aluehallintoviraston lausunnon huomioiminen palvelutasopäätöksessä

Aluehallintoviraston lausunto tullaan huomioimaan palvelutasopäätöksen jatkovalmistelussa mm. seuraavilla tavoin:

- Asiakirjan mahdollisista sisällöllisistä puutteista saadut kommentit huomioidaan ja asiakirjaa pyritään täydentämään tarvittavilta osin.
- Palveluiden tason riittävydestä saadut kommentit huomioidaan, siten, että lopullinen palvelutasopäätös täyttää palveluilta vaaditun vähimmäistason

6.2 Sisäministeriön suositusten huomioiminen palvelutasopäätöksessä

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen neuvottelu järjestettiin 24.3. (HVA, VM, STM, SM) Neuvottelun perusteella ei annettu toimenpidesuosituksia.

Sisäministeriöltä ei ole saatu suosituksia päättyvän palvelutasokauden aikana.

6.3 Hyvinvointialueen pelastustoimen palvelujen toteutumisesta ja talouden tilasta laatiman vuosittaisen selvityksen huomioiminen palvelutasopäätöksessä (JärjL 13§, 2 mom.)

Sisäministeriön 3.2.2023 tekemään tietopyyntöön vastattiin 11.5.2023. Ministeriöstä ei ole saatu kommentteja tai suosituksia.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen neuvottelu järjestettiin 24.3. (HVA, VM, STM, SM) Neuvottelun perusteella ei annettu toimenpidesuosituksia.

6.4 Aluehallintoviraston vuosittaisen asiantuntija-arvioinnin huomioiminen palvelutasopäätöksessä (JärjL 14§, 1 mom)

Asiantuntija-arvio 2022 ei ole vielä valmistunut.

6.5 Aluehallintoviraston antamien puutteiden ja epäkohtien korjaamista koskevien määräysten palvelutasopäätöksessä (JärjL 18 §, 2 mom.)

Päijät-Hämeen pelastuslaitos ei ole ilmoittanut kaikista tahallisesti tai tuottamuksellisesti aiheutuneista tulipaloista tai muista onnettomuuksista poliisille kirjallisesti, kuten pelastuslain 41 §:ssä edellytetään. Prosessit ja ohjeet laadittu ja koulutusta asiaan on annettu, mutta ilmoituksia on

tehty Avin tekemän selvityksen mukaan vain 25 % tapauksista. Avi edellyttää asian saattamista lainmukaiselle tasolle. Ilmoitusvelvollisuuden koulutukseen ja prosessien tuntemukseen on järjestettävä sisäistä henkilöstön koulutusta. Prosessia kehitetään pelastustoiminnan johtamisen käsikirjan koulutuksen yhteydessä. Asia toteutetaan vuoden 2024 aikana. (kohta 4.1.2).

6.6 Palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden huomioiminen palvelutasopäätöksessä

Palveluiden yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki palveluja tarvitsevat saavat niitä riippumatta heidän sukupuolestaan, iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä.

Pelastustoimen palvelut ovat julkisesti kansalaisille järjestettyjä palveluja - peruspalveluja. Yhdenvertaisuuden periaatteen noudattaminen on erityisen tärkeää julkisia palveluita järjestettäessä. Päijät-Hämeen hyvinvointialueen pelastustoimen palvelut järjestetään yhdenvertaisesti koko hyvinvointialueella. Palveluita tuotetaan asiakkaan henkilöstä riippumatta yhteisin objektiivisin perustein.

Palvelutuotannossa otetaan huomioon erityisryhmien tarpeet ja palveluiden saatavuutta kehitetään erityistarpeisten asiakkaiden näkökulmasta. Pelastuslaitos kerää asiakaskokemuksia ja -palautetta palveluistaan, myös niiden yhdenvertaisuudesta. Yhdenvertaisuutta kehitetään hyvinvointialueen linjausten mukaisesti.

LIITTEET

Liite 1. Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen riskianalyysi 2023